

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

21. YÜZYIL MÜZİK ALGISINDA
KÜRESEL KÜLTÜR VE YAPAY ZEKANIN ETKİLERİ

GÜLSÜM AYSU GÜZEL

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2026

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

21. YÜZYIL MÜZİK ALGISINDA
KÜRESEL KÜLTÜR VE YAPAY ZEKANIN ETKİLERİ

GÜLSÜM AYSU GÜZEL

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DANIŞMAN: Doç. Dr. Cihan TABAK

ŞANLIURFA
2026

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında; bilgi birikimi, akademik rehberliği ve yol gösterici yaklaőımıyla sürecin her aőamasında büyük katkı sunan danıőmanım Doç. Dr. Cihan TABAK'a

Tez süreci boyunca manevi desteğini, anlayışını ve sabrını hiçbir zaman esirgemeyen, her koőulda yanımda olan eőim Hamza GÜZEL'e

Ayrıca akademik geliőimime katkı sunan Harran niversitesi'nin değerli akademik ortamına, tez sürecinde dolaylı ya da doğrudan emeği geçen tüm ğretim üyelerine, arkadaşlarıma ve aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	1
ONAY	2
ÖZET	i
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR	v
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	9
3. GEREÇ ve YÖNTEM	90
4. BULGULAR	91
5. TARTIŞMA	93
6. SONUÇLAR	96
7. ÖNERİLER	98
KAYNAKLAR	102
ÖZ GEÇMİŞ	128

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

21. YÜZYIL MÜZİK ALGISINDA KÜRESEL KÜLTÜR VE YAPAYZEKANIN ETKİLERİ

GÜLSÜM AYSU GÜZEL

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: DOÇ. DR. CİHAN TABAK

Yıl: 2026, Sayfa: 128

Müzik algısı, bireylerin müzikal uyarınları algılama, anlamlandırma ve yorumlama süreçlerini kapsayan; bilişsel, kültürel, toplumsal ve teknolojik boyutları iç içe geçmiş çok katmanlı bir yapıya sahiptir. 21. yüzyılda dijitalleşmenin hız kazanması, küresel kültürel etkileşimlerin artması ve yapay zekâ teknolojilerinin müzik alanına dâhil olması, müzik algısının hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Bu tez, küresel kültür ve yapay zekânın 21. yüzyıldaki müzik algısı üzerindeki etkilerini kavramsal bir çerçevede incelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde müzik algısına ilişkin temel kavramlar ve tanımlar ele alınmış, müzik algısının evrensel bir olgu olmaktan ziyade kültürel bağlam içinde şekillenen dinamik bir süreç olduğu vurgulanmıştır. Ardından 21. yüzyılda müzik algısının evrimi; dijitalleşmenin müzik endüstrisine etkileri, küreselleşmenin müzik kültürleri üzerindeki rolü ve streaming platformlarının yükselişiyle birlikte dinleyici davranışlarında meydana gelen değişimler üzerinden değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, müzik tüketim biçimlerinin dönüşümü ve dinleyici-müzik ilişkilerinin yeniden tanımlandığı ortaya konulmuştur.

Tezin devamında küresel kültürün müzik algısına etkileri incelenmiş; geleneksel ve modern müzik türleri arasındaki etkileşim, müzikte hibritleşme eğilimleri ile medya ve popüler kültürün küresel ölçekteki belirleyici rolü tartışılmıştır. Yapay zekâ ve müzik başlığı altında ise yapay zekâ destekli müzik üretim teknolojileri, yapay zekâ

ile oluşturulan müziklerin estetik ve etik boyutları ve algoritmaların insan yaratıcılığı üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Bu süreçte, yapay zekânın müzikte kültürel kimlikleri dönüştürme, yerel kimlikleri küreselleştirme ya da erozyona uğratma potansiyeli değerlendirilmiştir.

Ayrıca, yapay zekânın müzik ve kültür politikaları bağlamındaki rolü ile dinleyici algısı üzerindeki etkileri; öneri algoritmaları, müzik analitiği ve dinleme deneyiminin kişiselleştirilmesi çerçevesinde ele alınmıştır. Son bölümde ise küresel kültür ve yapay zekânın müzik algısı üzerindeki uzun vadeli etkileri; üretim, platformlar ve endüstri boyutu ile eğitim, algı, toplumsal, eleştirel ve etik boyutlar açısından tartışılmıştır. Tez, müzik algısının geleceğinin, teknolojik yeniliklerle birlikte kültürel çeşitliliğin korunması ve etik sorumlulukların gözetilmesiyle şekilleneceğini ortaya koymaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Müzik algısı, Küresel kültür, Yapay zekâ, Dijitalleşme, Müzik endüstrisi, Dinleyici davranışı

ABSTRACT

MASTER THESIS

THE PERCEPTION OF MUSIC IN THE 21ST CENTURY THE IMPACTS OF GLOBAL CULTURE AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE

GÜLSÜM AYSU GÜZEL

**HARRAN UNIVERSITY
INSTITUTE OF GRADUATE EDUCATION
DEPARTMENT OF FINE ARTS EDUCATION**

Thesis Advisor: ASSOC. PROF. DR. CİHAN TABAK

Year: 2026, Page: 128

Music perception is a multidimensional phenomenon encompassing the processes through which individuals perceive, interpret, and assign meaning to musical stimuli, shaped by cognitive, cultural, social, and technological factors. In the 21st century, the rapid advancement of digitalization, intensified global cultural interactions, and the integration of artificial intelligence into the music field have significantly transformed both individual and collective forms of music perception. This thesis aims to examine the effects of global culture and artificial intelligence on music perception in the 21st century within a conceptual framework.

The study first addresses the fundamental concepts and definitions of music perception, emphasizing that it is not a universal and static phenomenon but rather a dynamic process shaped by cultural context. Subsequently, the evolution of music perception in the 21st century is discussed through the impacts of digitalization on the music industry, the cultural consequences of globalization, and changes in listener behavior associated with the rise of streaming platforms. These developments have led to a redefinition of music consumption practices and listener–music relationships.

The thesis further explores the influence of global culture on music perception by examining the synthesis of traditional and modern music genres, increasing cultural hybridization, and the global impact of media and popular culture. Within the framework of artificial intelligence and music, AI-based music production technologies, the aesthetic and ethical dimensions of AI-generated music, and the relationship between algorithms and human creativity are critically analyzed. Particular attention is given to the potential of artificial intelligence to transform cultural identities in music, either by globalizing local identities or contributing to their erosion.

In addition, the role of artificial intelligence in music and cultural policies is examined alongside its impact on listener perception through recommendation

algorithms, music analytics, and the personalization of listening experiences. Finally, the long-term effects of global culture and artificial intelligence on music perception are discussed in relation to production, platforms, and the music industry, as well as educational, perceptual, social, critical, and ethical dimensions. The thesis concludes that the future of music perception depends on balancing technological innovation with the preservation of cultural diversity and the consideration of ethical responsibilities.

KEYWORDS: Music perception, Global culture, Artificial intelligence, Digitalization, Music industry, Listener behavior

KISALTMALAR

AI	YAPAY ZEKA
COVID 19	Korona Virüs Hastalığı
CD	Compact Disc(Yoğun Disk)
CNN	Konvolüsyonel Sinir Ağları
RNN	Tekrarlayan Sinir Ağları
DALL-E 3	Yapay Zeka Tabanlı Bir Görsel Oluşturma Modeli
GAN	Üretken Çatışmalı Ağ
BRECVEM	Müziğin Duyguyu Uyandırabileceği Yedi Yolu İçeren Bir Model
MID veya MIDI	Musical Instrument Digital: Arayüz Dosyası
VR	Sanal Gerçeklik
AR	Artırılmış gerçeklik

1. GİRİŞ

Müzik, insanlık tarihi boyunca toplumsal ve bireysel kimliklerin inşa edilmesinde önemli bir rol oynamış; duygusal, kültürel ve düşünsel yapının şekillenmesi yönünde katkı sağlamıştır. Müziğin sadece bireyler arası iletişimi değil, aynı zamanda toplumsal hafızayı ve kültürel mirası taşıyan bir araç olarak işlev görmesi, onun küresel bir iletişim dili haline gelmesini sağlamıştır. Bu açıdan bakıldığında müziğin; ortak duygu ve değerler oluşturma kapasitesi, kültürel uyum ve aktarım özelliği, mnemonik işlevleri, kolektif bilinç yaratma gibi tarihi süreçteki yeri göz önüne alındığında, toplumsal yapının sosyal beceri kazanması ve kültürel arketiplerin sürdürülebilirliği noktasında da önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir.

Sosyolojik yapının oluşumuna bakıldığında; insanların yaşamış olduğu ortamların, aldıkları eğitimlerin, ruhsal durumların, çevresel ya da bireysel beklentilerin, nesnel veya öznel ilgilerin, ilgilerine yönelik oluşturdukları ihtiyaçların ve tüm bunlara ek olarak gerek biyolojik gerekse kültürel aktarımların önemli bir yeri olduğu görülmektedir (Efron, 1969; Barker, 1978; Bourdieu, 1984; Bakan ve Kefe, 2012; Prieur ve Savage, 2013). Bu durum bireylerin çevrelerini nasıl algıladıklarının ve anlamlandırdıklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Algı kavramının doğuştan var olduğu fikri bazı kuramcılar tarafından savunulurken bazıları da algının öğrenme yoluyla geliştiğini söylemektedir. Doğuştan var olan perspektifin savunucuları, belirli algı yeteneklerinin beyinde yerleşik olduğunu savunarak, bu yeteneklerin biyolojik temelde varlığını öne sürmektedirler. Öte yandan, öğrenme perspektifini savunanlar algının deneyim ve çevresel etkileşimlerle önemli ölçüde şekillendiğini belirtmektedirler. Amichai ve Yovel (2021) yaptığı çalışmada ekolojasyon yapan yarasalar üzerine yapılan araştırmada, bu hayvanların hayatta kalmaları ve yön bulmaları için çok önemli olan doğuştan gelen bir ses hızı referansına dayandığını göstermektedir. Bu durum, böylesine gelişmiş bir işitsel algı için gerekli olan nöral ağın genetik olarak kodlandığını ve olgunluğa ulaşıldığında

işlevsellik sağladığını göstermektedir. Diğer yandan, Sinnott ve Saporita (2000) konuşma algısı üzerine yapmış oldukları araştırmada, dilbilim açısından maruz kalınan algısal öğrenmenin bireylerin ses kalıplarını nasıl algıladıklarını etkileyebileceğini belirtmektedirler. Araştırmada, deneyimin algısal sonuçları şekillendirmede kritik bir rol oynadığını öne sürülmekte ve algının yalnızca doğuştan gelen çeşitli mekanizmaların bir ürünü olmadığı, aynı zamanda bireysel deneyimler tarafından da önemli ölçüde şekillendirildiği vurgulanmaktadır.

Literatüre bakıldığında algı kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Algı, bireyin çevresinden gelen duyuşsal uyarıcıları seçip düzenleyerek bunlara anlam yüklemesi sonucu dış dünyaya ilişkin bir zihinsel tasarım oluşturduğu çok boyutlu bir bilişsel süreçtir. Bu süreç, yalnızca duyuşsal bilgilerin doğrudan iletimine indirgenemez; bireyin geçmiş yaşantıları, beklentileri, kültürel birikimi ve içinde bulunduğu sosyal çevre algının nasıl şekilleneceğini belirleyen temel etmenlerdir (Goldstein, 2014). Algı süreçlerini açıklamaya yönelik kuramsal yaklaşımlar içinde Gestalt psikolojisi belirgin bir yer tutar. Bu perspektife göre birey, çevresindeki uyarıcıları birbirinden bağımsız parçalar olarak değil, bütüncül örüntüler şeklinde anlamlandırır. Gestalt ilkeleri, zihnin dış dünyadan gelen uyarıcıları belirli düzenleme yasaları doğrultusunda organize ederek tutarlı ve anlamlı algısal bütünler oluşturduğunu ortaya koyar; bu nedenle algı doğası gereği yapılandırıcı ve düzenleyici bir nitelik taşır (Wertheimer, 1938). Böylelikle algı, pasif bir alım süreci olmaktan ziyade, bireyin zihinsel etkinlikleriyle şekillenen aktif bir inşa süreci olarak değerlendirilir.

Algı, yalnızca bireysel bilişsel süreçlerin ürünü olmayıp kültürel ve toplumsal etkenlerden de önemli ölçüde beslenir. Kültürel normlar, sembolik yapılar ve sosyal öğrenme deneyimleri, bireylerin çevreden gelen uyarıcıları nasıl anlamlandıracağını belirleyen temel değişkenlerdendir (Markus & Kitayama, 1991). Bu nedenle aynı uyarıcı, farklı kültürel bağlamlarda birbirinden oldukça farklı biçimlerde yorumlanabilir; dolayısıyla algı hem bireysel hem de toplumsal düzeyde şekillenen çok katmanlı bir yapıdır. Bilişsel psikoloji alanındaki çalışmalar, algının dikkat, bellek ve zihinsel şema gibi üst düzey bilişsel süreçlerle sürekli etkileşim hâlinde ilerleyen bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır (Eysenck & Keane, 2020). Birey

çevresini anlamlandırırken mevcut şemalarını bir filtre olarak kullanmakta, yeni bilgileri bu zihinsel yapılara göre yorumlamakta ve gerektiğinde bu şemaları yeniden düzenlemektedir. Son dönem nörobilim araştırmaları, algının dış dünyanın pasif bir yansıması olmadığını; aksine beynin beklenti, çıkarım ve öngörü süreçleriyle şekillenen bir “tahmine dayalı işleme” mekanizması olduğunu ortaya koymaktadır (Friston, 2010). Böylece algı, biyolojik yapıların, bilişsel süreçlerin ve kültürel öğrenmenin etkileşimiyle sürekli yeniden üretilen dinamik bir kavram hâline gelmektedir. Müzik dinleme sürecinde birey ile müzik arasındaki etkileşimi şekillendiren çok sayıda değişken bulunmaktadır. Bireyin tercih ettiği müzik türü, müzikal birikimi, kişilik özellikleri, aldığı müzik eğitimi ve kültürel geçmişinin yanı sıra, kendi kültürel çevresinin dışında türleri dinleme sıklığı ile bilişsel özellikleri de bu deneyimi belirleyen unsurlar arasında yer almaktadır (Hoşcan, 2019). Bireyler arasındaki müziksel algı farklılıkları, küresel kültürün ve kültürler arası etkileşimin müzik deneyimi üzerindeki belirleyici etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Farklı kültürel toplulukların değişen müzik sistemlerini tercih etmesi, müzikten alınan duygusal anlamın büyük ölçüde kültürlenme süreciyle şekillenen beklentilere dayandığını gösteren kuramsal yaklaşımlar tarafından desteklenmektedir (Meyer, 1956; Kiuuy, 1980). Algı, bireyin çevresinden aldığı uyarıcıları yorumlayıp anlamlandırdığı ve içinde bulunduğu kültürel bağlam doğrultusunda yeniden yapılandığı çok katmanlı bir bilişsel süreçtir. İnsanlığın en eski ifade biçimlerinden biri olan müzik ise bu algısal sürecin hem bireysel hem de kolektif yönlerini en açık biçimde ortaya koyan sanat dallarından biridir.

Tarihsel süreç boyunca müzik algısı, teknolojik gelişmeler, kültürler arası etkileşimler ve toplumsal dönüşümlerle birlikte sürekli olarak yeniden biçimlenmiş; her dönemin estetik tercihleri, üretim teknolojileri ve iletişim pratikleri müziğin nasıl algılandığını derinden etkilemiştir. Günümüzde küresel ölçekte biçimlenen müzik algısı, 20. yüzyılın başında hâkim olan daha yerel ve sınırlı alımlama pratiklerinden belirgin biçimde ayrılmaktadır. Radyo, plak ve televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte müzikal içerik kitlesel dolaşıma açılmış; 1980’lerle hız kazanan küreselleşme süreci ise müziği ulusal bağlamlardan çıkararak dünya ölçeğinde dolaşan bir kültürel pratik hâline dönüştürmüştür (Stepurko, 2021).

21.yüzyılda dijitalleşme ve sosyal medya, müziğin algılanma, üretilme ve dolaşıma girme biçimlerini köklü biçimde değiştirmiştir. Dinleyici artık yalnızca pasif bir tüketici değil; içerik üreten, paylaşan ve etkileşim dinamiklerini yönlendiren aktif bir özne hâline gelmiştir (Sichach, 2023). Buna paralel olarak yapay zekâ, günümüz müzik üretim ve tüketim dinamiklerini dönüştüren önemli bir etmen hâline gelmiştir. 21. yüzyılda müzik algısı, tarihsel miras, küresel kültürel akışlar ve yapay zekâ temelli dijital sistemler arasındaki çok katmanlı etkileşim ağı içerisinde yeniden biçimlenen dinamik bir yapıya dönüşmüştür.

Araştırmanın amacı, önemi ve kapsamı

Müzik, insanlık kültürünün temel unsurlarından biri olarak yüzyıllar boyunca ifade biçimi, iletişim aracı ve kültürel kimliğin inşasında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Yirmi birinci yüzyılda ise müziğin küresel görünümü, teknolojik gelişmelerin hız kazanması ve toplumların giderek daha fazla birbirine bağlanmasıyla derin bir dönüşüm yaşamıştır. Küresel kültür ile yapay zekâ arasındaki etkileşim, hem dinleyicilerin algılarını hem de müzisyenlerin üretim süreçlerini etkileyerek müzik deneyiminin niteliğinde önemli değişimlere yol açmıştır. Bu dönüşümün en önemli yönlerinden biri, kültürel sınırların giderek belirsizleştiği ve müzik tarzları ile etkilerinin gitgide daha fazla iç içe geçmesidir~ (Sturm vd., 2019). Bu kültürel küreselleşme süreci, çok sayıda kültürel unsurun farklı bölgelere yayılmasıyla sonuçlanmış ve geleneksel müzik sektörleri için fırsatlar ve zorluklar yaratmıştır (Pati vd., 2015). Geleneksel müzisyenlerin kültürel hakları, müzik kültürlerinin homojenleşmesi ve melezleşmesi nedeniyle tehdit altına girmiş, bu da müzik sektöründe kültürel huzursuzluklara ve kültürel geleneklerin korunması ihtiyacına yol açmıştır (Berehova & Volkov, 2019).

Yapay zeka (AI) teknolojisinin müzik endüstrisine dâhil edilmesinin de müzik algısı üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Yapay zeka destekli müzik üretimi ve geliştirilmesinin ortaya çıkışı, yaratıcı süreci dönüştürme potansiyeline sahip olmakla birlikte, insan yaratıcılığının rolü ve müziğin özgünlüğü ile ilgili sorulara da neden olmaktadır (Power & Horsley, 2010). Yapay zeka tarafından bestelenen müziğin ortaya çıkışı hem toplum hem de profesyonel müzik dinleyicileri tarafından kabul görmesini

ve farklı şekillerde algılanmasını sağlayan çok sayıda söylemin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Lee, 2017). Küresel kültürün ve yapay zekanın 21. yüzyıldaki müzik algısı üzerindeki etkisini kapsamlı bir şekilde anlayabilmek için, müzik kültürünün çok yönlü doğasını ve psikoloji, sosyoloji, teknoloji ve ekonomi gibi birçok etken arasındaki iç içe geçmiş ilişkiyi göz önünde bulundurmak son derece önemlidir (Ou, 2023).

Problem Durumu

Müzik, tarihsel süreç boyunca bireylerin duygusal dünyasını şekillendiren, toplumsal kimliklerin oluşumuna katkı sunan ve kültürel aktarımın temel araçlarından biri olarak varlığını sürdürmüştür. Ancak 21. yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmeler, dijitalleşme ve küresel kültürel etkileşimlerin hız kazanması, müziğin üretim, dolaşım ve algılanma biçimlerinde köklü dönüşümlere yol açmıştır. Özellikle küresel kültürün yaygınlaşması ve yapay zekâ temelli sistemlerin müzik alanında giderek daha görünür hâle gelmesi, müzik algısının önceki dönemlerden farklı dinamikler üzerinden şekillenmesine neden olmuştur.

Küreselleşme süreciyle birlikte müzik, yerel ve kültürel bağlamlarından kısmen koparak ulusötesi bir dolaşıma girmiş; farklı kültürel unsurların etkileşimiyle melez müzik türleri yaygınlaşmıştır. Bu durum, müzik algısının evrenselleşmesi ve çeşitlenmesi açısından önemli fırsatlar sunarken, aynı zamanda kültürel homojenleşme, yerel müzik kimliklerinin zayıflaması ve özgün estetik anlayışların arka plana itilmesi gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Dinleyicilerin müziği algılama biçimleri, giderek daha fazla küresel eğilimler, popüler kültür ve dijital platformların yönlendirmesiyle şekillenmektedir.

Buna paralel olarak yapay zekâ teknolojilerinin müzik üretimi, düzenlemesi, önerilmesi ve dağıtım süreçlerine dâhil edilmesi, müzik algısına ilişkin tartışmaları daha da karmaşık hâle getirmiştir. Yapay zekâ destekli algoritmalar, dinleyici tercihlerini analiz ederek kişiselleştirilmiş müzik deneyimleri sunmakta; bu durum bireylerin müzikle kurduğu ilişkiyi yeniden tanımlamaktadır. Ancak bu teknolojik yönlendirme, müzik algısının bireysel estetik değerlendirmelerden ziyade algoritmik

tercihler doğrultusunda şekillenmesi riskini de beraberinde getirmektedir. Ayrıca yapay zekâ tarafından üretilen müziklerin sanatsal değeri, özgünlüğü ve insan yaratıcılığıyla olan ilişkisi, müzik algısı bağlamında henüz yeterince açıklığa kavuşmamış bir problem alanı oluşturmaktadır.

Literatür incelendiğinde, küresel kültürün ve yapay zekânın müzik endüstrisi üzerindeki ekonomik ve teknik etkilerini ele alan çalışmaların bulunduğu; ancak bu iki unsurun birlikte ele alınarak müzik algısı üzerindeki etkilerinin bütüncül bir çerçevede incelendiği araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle dinleyicilerin müziği algılama biçimlerinin, estetik değerlendirmelerinin ve kültürel anlamlandırma süreçlerinin küresel kültür ve yapay zekâ bağlamında nasıl dönüştüğüne ilişkin kapsamlı çalışmaların yetersizliği dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda, 21. yüzyılda küresel kültür ve yapay zekâ etkileşiminin müzik algısını hangi yönlerden dönüştürdüğü, bireylerin müziğe yüklediği anlamların nasıl değiştiği ve bu dönüşümün kültürel, estetik ve toplumsal sonuçlarının neler olduğu temel bir problem alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Müzik algısının giderek daha fazla teknoloji aracılığıyla biçimlendiği günümüz koşullarında, bu sürecin eleştirel ve akademik bir bakış açısıyla incelenmesi, hem müzik bilimi hem de kültürel çalışmalar açısından önemli bir gereklilik hâline gelmiştir.

Problem

21. yüzyılda müzik algısı, küresel kültür ve yapay zekanın etkisiyle nasıl dönüşüme uğramaktadır?

Alt Problemler

1. Küresel kültür, 21. yüzyılda müzik türlerinin ve stillerinin gelişimini nasıl şekillendirmektedir?

2. Yapay zeka, müzik üretim ve tüketim süreçlerinde hangi yenilikleri ortaya

koymakta ve bu yenilikler müzik algısını nasıl etkilemektedir?

3. Küresel kültür ve yapay zeka, müzik eğitimi ve öğrenim süreçlerinde nasıl bir değişim yaratmaktadır?

4. 21. yüzyılda müzik algısının dönüşümünde sosyal medya ve dijital platformlar hangi rolü üstlenmektedir?

Araştırmanın amacı, önemi ve kapsamı

Müzik, insanlık kültürünün temel unsurlarından biri olarak yüzyıllar boyunca ifade biçimi, iletişim aracı ve kültürel kimliğin inşasında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Yirmi birinci yüzyılda ise müziğin küresel görünümü, teknolojik gelişmelerin hız kazanması ve toplumların giderek daha fazla birbirine bağlanmasıyla derin bir dönüşüm yaşamıştır. Küresel kültür ile yapay zekâ arasındaki etkileşim, hem dinleyicilerin algılarını hem de müzisyenlerin üretim süreçlerini etkileyerek müzik deneyiminin niteliğinde önemli değişimlere yol açmıştır.

Bu dönüşümün en önemli yönlerinden biri, kültürel sınırların giderek belirsizleştiği ve müzik tarzları ile etkilerinin gitgide daha fazla iç içe geçmesidir~ (Sturm vd., 2019). Bu kültürel küreselleşme süreci, çok sayıda kültürel unsurun farklı bölgelere yayılmasıyla sonuçlanmış ve geleneksel müzik sektörleri için fırsatlar ve zorluklar yaratmıştır (Pati vd., 2015). Geleneksel müzisyenlerin kültürel hakları, müzik kültürlerinin homojenleşmesi ve melezleşmesi nedeniyle tehdit altına girmiş, bu da müzik sektöründe kültürel huzursuzluklara ve kültürel geleneklerin korunması ihtiyacına yol açmıştır (Berehova ve Volkov, 2019).

Yapay zeka (AI) teknolojisinin müzik endüstrisine dâhil edilmesinin de müzik algısı üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Yapay zeka destekli müzik üretimi ve geliştirilmesinin ortaya çıkışı, yaratıcı süreci dönüştürme potansiyeline sahip olmakla birlikte, insan yaratıcılığının rolü ve müziğin özgünlüğü ile ilgili sorulara da neden olmaktadır (Power ve Horsley, 2010). Yapay zeka tarafından bestelenen müziğin ortaya

çıkışı hem toplum hem de profesyonel müzik dinleyicileri tarafından kabul görmesini ve farklı şekillerde algılanmasını sağlayan çok sayıda söylemin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Lee, 2017). Küresel kültürün ve yapay zekanın 21. yüzyıldaki müzik algısı üzerindeki etkisini kapsamlı bir şekilde anlayabilmek için, müzik kültürünün çok yönlü doğasını ve psikoloji, sosyoloji, teknoloji ve ekonomi gibi birçok etken arasındaki iç içe geçmiş ilişkiyi göz önünde bulundurmak son derece önemlidir (Ou, 2023).

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Küresel kültür ve yapay zekanın kesişim noktası, 21. yüzyılda müziğin algılanışını ve oluşumunu büyük ölçüde etkilemektedir. Bu bölümde, bu unsurların nasıl etkileşime girerek müzik deneyimini ve bilişsel süreçleri şekillendirdiğini anlamaya katkıda bulunan akademik çalışmalara yer verilmektedir.

Artificial intelligence and the rewriting of musical memory: A cognitive perspective

Eraslan'ın “Yapay Zeka ve Müzikal Hafızanın Yeniden Yazılması: Bilişsel Bir Bakış Açısı” adlı çalışması, müzik üretiminde yapay zekanın bilişsel etkilerini araştırmaktadır. Araştırma, yapay zeka tarafından üretilen bestelerin, çağdaş kültürel içerikleri yansıtan yeni yapılar sunarak müzikal hafızaya ilişkin geleneksel algıları sorguladığını öne sürmektedir. Bu araştırma, yapay zekanın sadece mevcut müzik formlarını yeniden üretme potansiyelini değil, bunları yeniden tanımlama potansiyelini de vurgulamakta ve böylece dinleyicilerin müzikteki süreklilik ve kültürel miras anlayışını etkilemektedir (Eraslan, 2025).

The auxiliary function and realization mechanism of artificial intelligence in cross-cultural traditional music education

Li ve Wu'nun “Kültürlerarası Geleneksel Müzik Eğitiminde Yapay Zekanın Yardımcı İşlevi ve Gerçekleştirme Mekanizması” başlıklı araştırması, küresel kültür etkileşimleri içerisinde geleneksel müzik eğitiminde yapay zekanın kullanımını incelemektedir. Bu araştırma, yapay zeka yardımıyla öğrenenlerin katılımını ve performansını artırmayı amaçlayan bir çerçeve sunmakta ve yapay zekanın müzik yoluyla kültürel empati ve anlayışı nasıl kolaylaştırabileceğini göstermektedir. Yapay

zekanın farklı müzik gelenekleri arasında bir köprü görevi görerek eğitim sonuçlarını iyileştirdiği ve kültürlerarası anlayışı teşvik ettiği öne sürülmektedir (Li ve Wu, 2025).

AI-powered musical fusion: Integrating carnatic music with global genres

Balasubramanian'ın "AI Destekli Müzikal Füzyon: Karnatik Müziği Küresel Türlerle Bütünleştirme" başlıklı araştırması, geleneksel türleri çağdaş küresel müzik tarzlarıyla harmanlayan yeni müzik kompozisyonlarının yaratılmasında yapay zekanın rolünü ele almaktadır. Araştırma, yapay zeka teknolojilerinin farklı kültürel geçmişlere sahip müzisyenler arasında yenilikçi işbirliklerini mümkün kıldığını ve bunun da küreselleşmenin yerel gelenekler üzerindeki etkisini yansıtan yeni bir müzik ifade biçimi ortaya çıkardığını öne sürmektedir. Bunun yapay zekanın müzik yapımını yaygınlaştıran ve kültürel etkileşimi genişleten yaratıcı bir araç olarak nasıl işlediğini göstermektedir (Balasubramanian, 2025).

Composer in the media space: Global challenges of AI

Kharlamova, yapay zeka teknolojilerinin şekillendirdiği dijital çağda bestecilerin değişen rolünü ele almaktadır. Bu araştırma, bestecinin hem yaratıcı hem de aracı olarak algılanması kavramını özetlemekte ve müzisyenlerin geleneksel yaratıcılık ile teknolojik yenilik arasında gidip gelen değişen dinamikleri yansıtmaktadır. Araştırma, yapay zekayı sadece bir araç olarak değil, modern kompozisyon dünyasının vazgeçilmez bir parçası olarak görülmesinin önemini vurgulamakta ve müzikte yazarlık, özgünlük ve kültürel kimlikle ilgili soruları gündeme getirmektedir (Kharlamova, 2025).

A decade of music emotion computing: A bibliometric analysis of trends, interdisciplinary collaboration, and applications

Zhang ve Chen'in bibliyometrik analizi, "Müzik Duyguları Hesaplamanın On Yılı: Trendler, Disiplinlerarası İşbirliği ve Uygulamaların Bibliyometrik Analizi", yapay zekanın duygu tanıma ve duygu analizi yoluyla müzik algısını nasıl etkilediğine

dair fikirler sunmaktadır. Bu araştırma, dinleyicilerin müzikle duygusal olarak nasıl etkileşime girdiğine dair eğilimleri belirlerken, bilişim ve müzikoloji arasındaki disiplinlerarası işbirliğini vurgulamaktadır. Teknolojik gelişmeleri öne çıkaran bu araştırma, yapay zekanın müzik üretiminde olduğu kadar dinleyicilerin katılımını ve müziğe karşı duygusal tepkilerini de nasıl geliştirebileceğini ve böylece genel kültürel deneyimleri nasıl etkileyebileceğini göstermektedir (Zhang ve Chen, 2025).

Artificial intelligence for global health

Bu çalışmada, kültürel uygulamalar ve yapay zekanın birleşmesinin daha geniş kapsamlı etkileri, eşitlik ve etik hususlar çerçevesinde ele alınmaktadır. Yapay zeka teknolojilerinin müzik üretimi ve dağıtımında ilerlemeler vaat etmesine rağmen, erişilebilirlik ve önyargı ile ilgili sorunları da ortaya çıkardığı öne sürülmektedir. Müzik kaynaklarına eşit erişimi hem geliştirebilecek hem de engelleyebilecek bu potansiyel, teknolojik iyimserlik ve yapay zekanın müzikteki rolünün eleştirel şekilde değerlendirilmesinin dengeli bir yaklaşımla ele alınmasını gerektirmektedir (Hosny ve Aerts, 2019).

Bu araştırmalar yapay zekanın küresel kültürel dinamiklerin etkisiyle 21. yüzyılda müzik algısının görünümünü yeniden şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Geleneksel bilgiyi teknolojik yeniliklerle birleştirerek, yapay zekanın müzik alanında dönüştürücü potansiyelini gösterirken, aynı zamanda yapay zekanın kullanımında etik hususların dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Popüler Müzik Eserlerinin Yapay Zekâ Tarafından Yeniden Yorumlanması: Duygusal Tepkiler Üzerine Bir Analiz.

Vural ve Çetin (2025) yürüttükleri çalışmada, yapay zekâ tarafından yeniden yorumlanan popüler müzik eserlerinin dinleyiciler üzerindeki duygusal etkilerini ve estetik değerlendirmelerini analiz etmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular, dinleyicilerin çoğunlukla AI ile üretimleri yenilikçi ve merak uyandırıcı olarak değerlendirdiğini; ancak bazı katılımcıların mekaniklik ve duygusal derinlik eksikliği

algısı taşıdığını göstermiştir. Bu durum, AI üretiminin estetik algı üzerindeki ikili etkisine işaret etmektedir (Vural ve Çetin, 2025). Bu bağlamda yapılan bir çalışmada, AI tarafından yeniden yorumlanan eserlerin dinleyicilerce teknik açıdan ilgi çekici bulunmasına rağmen duygusal bağlamda sınırlı algılandığı görülmüştür (Vural ve Çetin, 2025).

Yapay Zekâ Uygulamalarının Müzik ve Müzik Endüstrisi Üzerine Etkileri.

Gündoğdu ve Okcu (2024) araştırmasında, yapay zekâ uygulamalarının müzik ve müzik endüstrisi üzerindeki kapsamlı etkilerini incelemiştir. Bu çalışma, yapay zekânın müzik üretim süreçlerini nasıl dönüştürdüğünü; elektronik müzikten çağdaş üretim tekniklerine kadar uzanan bir yelpazede AI ile yaratım süreçlerinin yaygınlaştığını ortaya koymuştur. Ayrıca teknoloji ile yaratım arasındaki ilişkiyi geniş bağlamda ele alarak AI'nın sadece teknik bir araç değil, kültürel ve endüstriyel bir belirleyici olduğunu göstermiştir (Gündoğdu ve Okcu, 2024).

Yapay zekâ uygulamalarının müzik endüstrisine etkileri üzerine yapılan çalışmada, AI'nın yalnızca üretim araçlarını dönüştürmediği; aynı zamanda endüstri yapısını ve kültürel üretim biçimlerini de yeniden şekillendirdiği belirtilmektedir (Gündoğdu ve Okcu, 2024).

Yapay zekâ ile üretilen müziklerin bestecilik perspektifinden değerlendirilmesi

Oyan Küpeli (2025) çalışmasında, yapay zekâ tarafından üretilen müziklerin bestecilik bağlamında değerlendirmesini kuramsal olarak ele almıştır. Küpeli'nin bulguları, AI modellerinin teknik olarak tutarlı eserler üretebildiğini; ancak bu eserlerin duygusal derinlik ve sanatsal ifade gücü açısından insan besteciliğiyle tam olarak eşdeğer olmadığı görüşünü desteklediğini göstermektedir. Bu tür çalışmalar, algoritmik üretimin estetik sınırlarına dair somut bir çerçeve sunar (Küpeli, 2025). AI tarafından üretilen müziğin bestecilik perspektifinden değerlendirilmesinde, teknik yeteneklerin yüksek olmasına karşın sanatsal ifade derinliğinin sınırlı kaldığı ileri sürülmüştür

(Küpeli, 2025).

Missing Melodies: AI Music Generation and its “Nearly” Complete Omission of the Global South

Öte yandan Mehta, Chauhan ve Choudhury (2024) tarafından yürütülen çalışma, AI müzik üretiminde kültürel veri seti dengesizliğini incelemiştir. Bu araştırmaya göre, küresel müzik veri setlerinde Küresel Kuzey’e odaklanma, Global Güney müziklerinin temsiliyetini ciddi şekilde kısıtlamaktadır. Bu durum, AI tabanlı müzik üretiminde kültürel çeşitliliğin göz ardı edilmesine ve müzik algısının homojenleşmesine ilişkin önemli uyarılar üretmektedir (Mehta vd., 2024). AI müzik üretiminde küresel veri seti dağılımının dengesiz olması, Global Güney müziklerinin düşük temsil edilmesine yol açtığı ve bu durumun kültürel çeşitliliği olumsuz etkilediği tespit edilmiştir (Mehta, Chauhan ve Choudhury, 2024).

Applications of Artificial Intelligence in Music: A Review

Ma ve ark. (2025) tarafından yapılan bir derleme çalışması, AI uygulamalarının müzik üretim ve tüketim zincirine etkilerini sistematik olarak ortaya koymuştur. Özellikle öneri algoritmalarının streaming değer zincirindeki rolünü inceledikleri bu çalışma, algoritmik yaklaşımların müzik algısı ve endüstri üzerindeki dönüşümleri nicel olarak belgelemektedir (Ma, 2025). Streaming değer zincirinde AI algoritmalarının rolünü inceleyen literatür taraması, öneri algoritmalarının müzik algısı ve endüstri dinamiklerini yeniden şekillendirdiğini ortaya koymaktadır (Ma, 2025).

Dijitalleşme sürecinde müzik tüketim alışkanlıklarının dönüşümü

Bu tez çalışmasında dijital müzik platformlarının yaygınlaşmasının, bireylerin müzik algısı ve dinleme pratikleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonuçları, dijitalleşme ile birlikte müzik dinleme davranışlarının daha hızlı, seçici ve parçalı bir yapıya dönüştüğünü; müziğin estetik derinliğinden ziyade erişilebilirlik ve çeşitlilik temelinde algılandığını ortaya koymuştur. Bu tez, 21. yüzyılda müzik algısının

teknolojik dönüşümle nasıl yeniden yapılandığını göstermesi bakımından mevcut tezle doğrudan ilişkilidir (Özkan, 2019).

Gündelik Hayat Sosyolojisi Bağlamında Müzik Dinleme Pratikleri ve Spotify Uygulaması

Bu tez çalışmasında, streaming platformlarında kullanılan öneri algoritmalarının dinleyicilerin müzik keşif pratikleri ve algıları üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, algoritmik önerilerin dinleyici tercihlerini belirgin biçimde yönlendirdiğini ve müzik algısının bireysel estetik tercihlerden ziyade platform temelli yönlendirmelerle şekillendiğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, dinleyici algısında yapay zekânın rolünü inceleyen mevcut tezle doğrudan ilişkilidir (Demir, 2022).

3. TEMEL KAVRAMLAR VE TANIMLAR

3.1. Müzik algısı

Müzik algısı; perde, ritim, melodi ve armoni gibi çeşitli müzikal unsurların bilişsel olarak işlenmesiyle ilgili oldukça detaylı ve çok yönlü bir olgudur. Kültürel geçmiş, müzik eğitimi ve bilişsel yeteneklerdeki bireysel farklılıklar da dâhil olmak üzere bir dizi faktörden etkilenmektedir. Müzik algısının temel kavramlarını ve tanımlarını anlamak; müzik psikolojisi, nörobilim ve müzik eğitimi alanları için oldukça önemlidir. Müzik algısı; kültürel unsurlardan büyük ölçüde etkilendiği için evrensel bir olgu olarak düşünülmemelidir. Birçok çalışma, kültürel geçmişin bireylerin müzik algılarını şekillendirmedeki rolünü araştırmıştır. Örneğin, Paraskevopoulos ve diğerleri (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, müzik algısının bilişsel yapısının Yunan/Doğu ve Batı kültürlerinde benzer olduğu, ancak farklı müzik türlerinin melodik ve tempo yönlerinin algılanmasında kültürel farklılıklar olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, Hannon ve arkadaşları (2012) belirli bir müzik tarzına aşinalığın müzikal karmaşıklığın ritim algısı üzerindeki etkisini geçersiz kılabileceğini göstererek, müziğin kültüre özgü bilişsel temsillerinin önemini vurgulamıştır. Larrouy-Maestri ve diğerleri (2015), popüler melodilerdeki perde hassasiyetini değerlendirme becerisinin

profesyonel olmayanlar ve müzisyenler arasında farklılık göstermediğini ortaya koymuş, böylelikle örgün müzik eğitiminin perde hassasiyeti tanımını doğrudan etkileyebileceğini öne sürmüştür. Ancak yazarlar, uzmanlığın atonal yapı, karmaşık akustik sinyaller veya karmaşık müzikal yapıların algılanmasında daha önemli bir rol oynayabileceğini belirtmektedir. Kültürel unsurlara ek olarak, cinsiyet kavramı da bireylerin müzik algılarını etkileyebilmektedir. Kelley (2020), cinsiyete duyarlı bilgilerle katılımcıların hazırlanmasının çeşitli müzik etkinliklerine olan ilgilerini etkileyebileceğini ve kültürel normların ile kalıplaşmış yargıların müziğe katılım sürecini şekillendirebileceğini ortaya koymuştur.

Müzik, çok çeşitli duygusal tepkiler uyandırma yeteneğine sahiptir. Bu duygusal ifadelerin algılanmasında kültürel faktörlerden etkilenebilmektedir. Laukka ve diğerleri (2013), temel duyguların kültürler arasında büyük ölçüde değişmez olduğu düşünülürken, “temel olmayan” duygusal durumların kavramsallaştırma ve ifade edilmiş biçimleri açısından daha fazla kültürel değişkenlik gösterebileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca Susino ve Schubert (2018), müzikteki duygu algısının hem psikofiziksel hem de kültüre özgü ipuçlarından beslendiğini öne sürmektedir. Araştırmacılar, müzikal karmaşıklık ve benzerlik algısındaki kültürler arası farklılıkları incelemiştirlerdir. Eerola ve diğerleri (2006), dinleyicilerin melodik beklentilerine ilişkin bazı psikolojik ilkelerin dinleyicilerin derecelendirmelerini açıklayabildiğini, geriye kalan farklılıkların ise dinleyicilerin kültürel geçmişlerine ve tarz özelliklerine atfedilebileceğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Bidelman ve diğerleri (2013), hem ana dilini konuşanların hem de müzisyenlerin ses perdesiyle ilgili bilgileri duygusal kodlamada oldukça güçlü olduklarını göstererek, dil ve müzik alanları arasında çift yönlülük olduğunu ortaya koymuştur.

Müzik algısındaki kültürel farklılıklara rağmen, müzik algısının bazı evrensel yönleri de tespit edilmiştir. Fritz ve diğerleri (2009), hem Afrika yerlileri hem de Batılı dinleyicilerin Batı müziğindeki mutlu, üzgün ve korkmuş/korkulu gibi temel duygusal ifadeleri tanıyabildiklerini bulmuş ve bu duygusal ifadelerin evrensel olarak tanındığını öne sürmüştür. Buna ek olarak, Gfeller ve diğerleri (2008), konuşma algısı ile şarkı sözleri içeren müzik algısı arasında bir bağlantı olduğunu tespit ederek, bu alanlar

arasında ortak olan akustik etkinliklere tepki verme konusunda genel bir yeteneğe işaret etmişlerdir.

3.2. 21. Yüzyılda Müzik Algısının Evrimi

21. yüzyılda müzik algısı, dijitalleşme, küreselleşme ve yapay zekâ teknolojilerinin etkisiyle derin bir dönüşüm geçirmiştir. Dinleyiciler artık müziği yalnızca estetik bir deneyim olarak değil, dijital platformlar ve algoritmalar aracılığıyla yönlendirilen bir kültürel etkileşim biçimi olarak algılamaktadır.

3.2.1. Dijitalleşmenin müzik endüstrisine etkisi

Dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki etkisi derin ve çok yönlü olmuş, müziğin nasıl yaratıldığı, dağıtıldığı ve tüketildiği ile ilgili yapıyı yeniden şekillendirmiştir. Dijital teknolojiler müzik sektörünün operasyonel modellerini dönüştürmüş ve sanatçılar ile dinleyicileri arasındaki ilişkiyi değiştirmiştir. Plak, kaset ve CD gibi fiziksel formatlardan dijital platformlara geçiş, müziğe erişimi hızla yaygınlaştırılarak bağımsız sanatçıların geleneksel müzik şirketlerine ihtiyaç duymadan küresel kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. Yaşanan bu değişim, tüketicilerin sadece pasif dinleyiciler değil, müziğin yaratım sürecinin etkin aktörleri olduğu daha katılımcı bir kültüre yol açmıştır.

Güncel gelişmeler, sanatçılar ve dinleyiciler için sunulan hizmetleri temelden değiştirmiştir. Standart müzik ürünlerinden kişiselleştirilmiş çalma listelerine geçiş, tüketicilerin içerik yaratma sürecine katılımını artırarak bireysel tercihlere uygun, daha özel bir müzik deneyimine olanak tanımaktadır (Ali vd., 2021). Bu dönüşüm, sanatçıların dinleyicileriyle doğrudan etkileşim kurmasını sağlayarak geleneksel müzik iş modelinde genellikle bulunmayan bir topluluk ve bağlılık duygusunu geliştirmiştir. Dijital platformların erişilebilirliği, yeni sanatçılar için giriş engellerini azaltarak müzik sahnesinde çok çeşitli renklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Müzik üretimi ve dağıtımının bu şekilde şeffaflaşması sadece kültürel ortamı zenginleştirmek ile kalmamış, aynı zamanda sanatçıların dinleyicilerin ilgisini çekmek ve korumak

için sürekli yenilik yapmaları gereken daha rekabetçi bir ortamı da beraberinde getirmektedir.

Müzik

endüstrisinin dijitalleşmesi, özellikle sanatçıların ekonomik sürdürülebilirliği açısından önemli zorlukları da beraberinde getirmiştir. Akış hizmetlerinin yaygınlaşması, gelir modellerini geleneksel satışlardan abonelik temelli modellere kaydırarak sanatçılar için yayın başına daha düşük ödemelerin yapılmasına neden olmuştur. Bu değişim, profesyonel müzisyenlerin fiyatları aşağı çekebilecek ve mevcut ödeme standartlarını bozabilecek çok sayıda profesyonel olmayan kişiyle mücadele etmek zorunda kaldığı rekabetçi bir ortam yaratmıştır (Azzellini vd., 2021). Özellikle birincil gelir kaynağı olarak canlı performanslara ve ticari ürün satışlarına bağımlı olan birçok sanatçı için bu durum müzik kariyerinin sürdürülebilirliği konusunda kaygılara yol açmıştır. Dijitalleşmenin gelir akışları üzerindeki etkisi, sanatçıları bu dönüşen ortamda daha iyi destekleyebilen yeni iş modellerinin oluşturulmasına dair arayışları da gündeme getirmiştir.

COVID-19 salgını, müzik endüstrisinin dijitalleşmesini daha da hızlandırarak sanatçıları ve mekânları izleyicilerle yeni etkileşim yöntemlerine adapte olmaya zorlamıştır. Konserlerin canlı yayınlanması, geleneksel canlı performanslara popüler bir alternatif hâline gelmiş ve sanatçıların hayranlarıyla fiziki mesafe kısıtlamalarına rağmen bağlantılarını sürdürmelerine olanak sağlamıştır. Onderdijk ve diğerleri (2021), pandeminin değişim için tetikleyici bir rol oynadığını ve kısıtlamalar kaldırıldıktan sonra bile devam edebilecek sanal olarak konumlandırılmış müzik deneyimlerine doğru bir kaymaya yol açtığını belirtmiştir. Bu eğilim, sanatçıların erişim alanını genişletmekle kalmamış, sanal bilet satışları ve ticari ürünler yoluyla yeni gelir fırsatları da sunmuştur. Öte yandan dijital platformlara olan bağımlılık, bu tür modellerin uzun vadede sürdürülebilirliğine ilişkin soru işaretlerini de gündeme getirmiştir.

Ekonomik etkileriyle birlikte, müziğin algılanma ve deneyimlenme biçimleri de farklı bir boyuta taşınmıştır. Müzik akışı hizmetlerinde algoritmaların ve veri analitiğinin öne çıkması, önerilerin kullanıcı davranışları ve tercihlerine göre

yönlendirildiği daha seçilmiş bir dinleme deneyimine yol açmıştır. Dinleyicilerin farklı türleri ve sanatçıları bireysel olarak keşfetmek yerine algoritmik önerilere daha bağımlı hâle gelmeleri muhtemeldir. Akış hizmetlerinde dinleyicilerin satın alma eğilimlerini etkileyen faktörler, bireysel dinleme alışkanlıklarının ötesinde daha geniş kültürel eğilimlerden de etkilenmektedir (Barata ve Coelho, 2021). Bu durum, teknolojinin müzik beğenilerini şekillendirmedeki rolünü ve müzik tüketiminin potansiyel olarak tek tipleşmesine ilişkin önemli noktaları su yüzüne çıkarmaktadır.

Müzik paylaşımının ve dağıtımının çevrimiçi ortamda kolaylaşmasının telif ve fikri mülkiyet haklarının işleyişi üzerindeki etkisi, konuya ilişkin ihlâl vakalarının artmasına yol açmıştır. Bu durum, müzik sektöründeki sahiplik ve kontrol kavramlarının yeniden sorgulanmasına neden olmaktadır (Adedeji, 2023). Dinleyiciler tarafından oluşturulan içeriklerin ve remiks kültürünün yaygınlaşması, yaratıcılar ve dinleyiciler arasındaki çizgileri belirsizleştirmiştir.

Erişilebilirlik ve sahiplik arasında süregelen bu durum, dijital çağda telif hakkı politikalarının kapsamlı bir şekilde yeniden değerlendirilmesi ihtiyacının önemini vurgulamaktadır. Dijitalleşmenin etkisi ekonomik ve yasal boyutların ötesinde, bireylerin müzikle kurdukları sosyal ve duygusal bağları da etkilemektedir. Dijital teknolojiler tarafından yönlendirilen müzik üretimi ve tüketimindeki mantığın, müziğin deneyimleme ve anlaşılma biçimlerini etkileyebildiği ileri sürülmektedir (Guerra, 2023). Geniş müzik kütüphanelerine her an erişebilme olanağı, dinleyicilerin hayatlarındaki çeşitli anlar için müzikler seçebilmelerine olanak tanımaktadır. Bununla birlikte, sürekli erişilebilirlik müzikle daha yüzeysel bir ilişki kurulmasına da yol açabilmektedir. Yaşanan bu gelişmelerin müzik sektöründeki eğitim ve beceri gelişimi üzerinde de etkileri bulunmaktadır. Dijital araçların müzik eğitimine katılması, öğrenme deneyimlerini geliştirerek öğrenciler arasında yaratıcılığı artırabilmektedir (Morgan, 2019). Müzik teorisi ve kompozisyon öğretiminde teknoloji kullanımı, daha etkileşimli ve ilgi çekici öğrenme ortamları sağlamaktadır. Dijitalleşme ve müzik arasındaki ilişki, sanatçıların markalarını oluşturmak ve dinleyicilerle bağlantı kurmak için sosyal medya ve çevrimiçi platformlardan yararlanma yöntemlerinde de açıkça

görülmektedir. Sosyal medyanın stratejik kullanımı, görünürlüğü ve etkileşimi artırarak sanatçıların kendilerine özel hayran kitleleri oluşturmalarına olanak tanımaktadır (Wu vd., 2022). Bununla birlikte, sürekli çevrimiçi varlık gösterme baskısı, sanatçılar için tükenmişlik ve stres riskini de beraberinde getirebilmektedir.

Sonuç itibarıyla dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki etkisi oldukça kompleks ve çok yönlü olup ekonomik, sosyal ve duygusal boyutları içinde barındırmaktadır. Dijital teknolojiler müziğe erişimi ve sanatçıların dinleyicilerle etkileşim kurma yollarını dönüştürürken, gelirlerin devamlılığı, telif hakları ve müzik deneyiminin derinliği ile ilgili önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Müzik endüstrisinde dijitalleşmeyle ilgili devam eden tartışmalar, müziğin geleceğini şekillendirirken yalnızca nasıl yaratıldığını ve tüketildiğini değil, aynı zamanda hızla değişen kültürel ortamda nasıl algılandığını ve değer gördüğünü de etkileyecektir.

3.2.2. Globalizasyonun müzik üzerindeki kültürel etkileri

Küreselleşme sözcüğü İngilizce “globalization”, Latince “globus” kelimelerinden türemiştir (Özüçetin, 2017, s. 325). Küreselleşme dünyanın küçülmesi ve tek bir yer olarak algılanması olarak ifade edilmiştir. Buradaki anlam 1964’te Mc Luhan’ın kullanmış olduğu “küresel köy” (global village) kavramıyla örtüşmektedir. Geniş anlamda küreselleşme, batılı ülkelerin toplumsal, siyasal ve kültürel bakımdan yoksul ülkelere yönelik hegemonyacı bir tavır sergilemesi şeklinde ifade edilmektedir. Küreselleşmenin temelinde gelişmiş ülkelerin kurallarının dayatıldığı ve buna uymayanların yok sayılacağı düşüncesi mevcuttur (Holton, 2000). Sosyal medya araçlarının kullanımıyla da toplumlar ve bireyler arasında etkileşim artmıştır. Bununla birlikte daha önceden bireyler ve toplumlar arasında farklı algılanan yaşam stilleri, küresel bir kültür ve birikim ortaya koymuştur.

Günümüz müzik kültürü anlayışının önemli bir yapı taşı haline gelen küreselleşme kavramı, yarattığı toplumsal etkiler nedeniyle hem yerel hem de uluslararası düzeyde çeşitli sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlere yol açmaktadır. Toplumsal dayanışma ve kültürel kimliklerin ifade edilmesinde önemli bir role sahip

olan müzik, küreselleşme yaklaşımları ile daha etkin bir hale gelmiştir. Örneğin; coğrafyadaki geleneksel müzisyenlerin kültürel hakları üzerine yapılan bir araştırma, küreselleşmenin geleneksel müzik kültürünü tehdit ettiğini ve aynı zamanda bu insanların korunmasına yönelik sosyal dayanışmayı arttırdığını göstermektedir (Pati vd., 2015).

Geçmiş yıllarda farklı ülkelerin kültür ve yaşam tarzları hakkında bilgi edinmek o ülkeleri ziyaret etmek olarak algılanırken, günümüzde internet üzerinden dünyanın en ücra köşesinde var olan ve toplumsal olarak pek bilinmeyen bir ülke hakkında bile kapsamlı bilgilere ulaşılabilmektedir. Kültürel küreselleşme, müzik aracılığıyla sosyal ve kültürel değişimlerin sağlıklı temeller üzerine inşa edilmesine olanak tanımaktadır. Güven'in (2020) yaptığı çalışmada farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin müzik tercihleri aracılığıyla nasıl bir araya geldiği ve bu durumun toplumsal değişimler üzerinde ne düzeyde var olduğu incelenmiştir. Araştırma sonuçları, müzik tercihlerinin kültürel farklılıkların ve karşılıklı etkileşimin ortaya çıkmasıyla yerel müzik kültürlerinin küresel müzik akımları ile nasıl bir araya geldiğini ve icra edildiğini göstermektedir. Örneğin; Londra'nın müzik endüstrisi üzerine yapılan bir çalışmada, yeniden düzenlenen yerel müziklerin etkisiyle küresel müzik endüstrisinde önemli gelişmelerin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu doğrultuda uluslararası müzik pazarlarında rekabetin oluşabilmesi için sosyal ve kültürel bilgi alışverişinin önemi ve gerekliliği bir kez daha vurgulanmıştır (Watson, 2008). Diğer bir çalışmada, İspanya'daki müzik eğitimi reformlarının, geleneksel halk müziğinin küresel müzik eğitimi trendleriyle bütünleşmesi üzerine çalışılmıştır (Joseph vd., 2018). Müzik eğitimindeki bu yaklaşım sonucunda, yeni bir yapının oluşmasına ve farklı kültürel unsurların eğitim müfredatına dahil edilmesine olanak tanınmıştır. Benzer şekilde Filipinler'deki etnik müziğin küreselleşmenin nasıl ifade edildiği üzerine yapılan bir çalışma, müzik eğitiminin hem yerel hem de küresel perspektifleri nasıl bir araya getirebileceğini göstermektedir (Wang, 2024).

Küreselleşmenin müzik üzerindeki etkileri, dijital ekonomi ve müzik endüstrisi arasındaki etkileşimlerle şekillenmektedir. Dijital müzik platformlarının yükselişi, üretim ve sunum süreçlerini dönüştürerek müzik sahnelerinin ve topluluklarının

yapısını değiştirmiş, sanatçı ve dinleyici deneyimini küresel ölçekte dönüştürmüştür. Örneğin; Berlin’deki elektronik müzik üretimi üzerine yapılan bir araştırmada, yerel iletişimlerin ve dijital medya pazarlarının nasıl bir araya geldiği incelenmektedir (Lange ve Bürkner, 2012). Yine aynı çerçevede yapılan bir çalışmada, K-Pop hayran kültürünün gelişimi ve bu gelişimle birlikte farklı kıtalardaki dinleyici sayılarının artmasıyla nasıl bir fenomen haline geldiği araştırılmıştır (Sung, 2014).

Kültür sınırlarının belirlenmesi ve tanımlanması mevcut küreselleşme kavramı açasından değerlendirildiğinde oldukça zordur. Bir çalışmada, “kültürel” olgulara ilişkin evrensel olarak kabul edilen belirli özelliklerin varlığına işaret edilmekte ve bu bağlamda kültürün sınırlarının, bireylerin sembolik temsiller yoluyla anlam inşa etme süreçleri aracılığıyla belirlendiği vurgulanmaktadır (Tomlinson, 2004, s. 33).Küreselleşmenin yarattığı sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerin sonucunda, yerel kültürlerin korunması ve yaşatılması kolaylık yaratan bir süreç gibi gözükse de beraberinde farklı zorlukları da getirmektedir. Kültürlerin etkileşim ve bağlantı içerisinde olması bir kolaylık olarak düşünülebilir. Ancak bu tarz bir yaklaşım, kültürel temaların kaybolmasını ya da bozulmasını sağlayabileceği için dikkat edilmesi gereken bir zorluğu da ortaya çıkarmaktadır.

Müziğin küreselliği ele alındığında etnik yapının bilinen en eski alan olduğu söylenebilir. Müzik yazımının bilinen halinin yaygınlaşmasından önce ya da müzik notasyonunun kullanılmadığı toplumlarda müzik, günümüzdeki gibi sistematik bir şekilde olmamakla birlikte, yerleşik düzene geçmemiş ve küresel ölçekteki diğer topluluklarla etkileşim içerisinde olmuştur. Müzik ve insan ilişkisinin yerel kavramlardan uzaklaştığı ya da birçok yerel unsurun bir araya gelmekte olduğu günümüz anlayışı, küreselleşmeye doğru eğilim gösteren bir filizlenme olarak değerlendirilebilir. Hızla yayılan küreselleşme sürecinde oluşan toplum; hızlı tüketen, dağınık odaklı yaşayan ve daha az düşünme özellikleri olan bir yapıdayken, müzik sanatında da küreselleşme odaklı dominant etki daha belirgin hale gelmiştir (Yöndem, 2013).

Küresel pazar ekonomisi, toplumların en geniş kesimlerini hedef alarak bu

kesimleri tüketici kitlesi olarak konumlandırmaktadır (Okyay, 2002). Bu pazara sürülen ve tüketilen ürünlerin en üst sıralarında müzik yer almaktadır. Müzik tüketimi açısından popüler müzik, toplumsal ve kültürel faktörlerin etkisine dayanarak en baskın türlerden biri olarak değerlendirilebilir. Popüler müzikler aracılığıyla yaratılan beğeni algısı, toplumda sanat eserlerine karşı vurdumduymazlığa ve alaycılığa neden olmuştur. Çünkü kolay algılanan, kolay söylenebilen ve kolaylıkla unutulabilen bu tür müzikler insanların günlük yaşamlarının bir parçası olmuştur. Bu sebeple toplum da bu dayatılan kolaycılığa uyum sağlamıştır.

3.2.3 Dinleyici davranışlarındaki değişimler: Streaming platformlarının yükselişi

Dijital çağın yükselişi, izleyici ve takipçi profillerinde köklü değişimlere yol açmıştır. Özellikle dijital yayın platformlarının çoğalması, müzik ve medya tüketiminin ekonomik yapısını dönüştürmüştür. Bu platformlar, kullanıcıların içeriklere erişim biçimlerini yeniden tanımlarken, aynı zamanda abonelerin etkileşim ve katılım dinamiklerini de önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu süreçte bireylerin harcama alışkanlıklarında gözlemlenen değişim, sosyal medya ve dijital platform içeriklerinin toplumsal görünürlüğünü daha belirgin hâle getirmiştir.

Yayın platformlarının yükselişi, medya alanındaki dönüşümü hızlandırarak iletişim pratiklerinde köklü yapısal değişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dönüşümün temelinde dijitalleşme süreci ve yeni medya teknolojilerinin etkisi bulunmaktadır. Özellikle Netflix gibi dijital yayın platformları, içerik tüketim alışkanlıklarını sürekli olarak yeniden tanımlayarak medya ekosisteminin sınırlarını genişletmiştir. Araştırmalar, dijital yayın platformlarının kullanıcıların izleme alışkanlıklarını dönüştürdüğünü ve özellikle Y kuşağının (26–41 yaş arası) bu dönüşümde daha yüksek bir etkileşim ve performans sergilediğini ortaya koymaktadır (Er, 2022).

Dijital medya ve yayın platformlarının kullanım sıklığının artması, dinleyicilerin tüketim alışkanlıklarını önemli ölçüde

değişmemiştir. Sosyal medya ve dijital içeriklerin tüketimi üzerinde önemli etkisi olan bu durumun kullanım davranışlarını nasıl şekillendirdiği giderek önemli bir çalışma alanı haline gelmektedir. Yapılan araştırmalar, akış hizmetlerinin kullanım düzeylerinin belirlenmesinde tüketici niyetleri ile satın alma davranışlarının anlamlı ve yönlendirici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Sargın vd., 2020; Üreşen ve Kaplan, 2024). Sosyal medya platformlarındaki kullanıcı etkileşimleri, dijital içeriklerin paylaşım sıklığında, tüketim sayılarında ve görünürlüğünde artışın yaşanmasını sağlamaktadır (Sarioğlu, 2022). Dijital platformların sağladığı erişim kolaylığı, bireylerin medya ile kurdukları ilişki biçimlerini dönüştürmüş ve medya tüketim alışkanlıklarını yeniden şekillendirmiştir. Tek bir merkez üzerinden çok sayıda müziğe erişilebilen günümüz müzik tüketimi anlayışı, medya ile bütünleşik bir yaşam tarzı benimsemesine olanak tanımaktadır (Özcan, 2017).

Genç kuşaklar, dijital teknolojilerin sunduğu imkânlar sayesinde sosyal medya ve çevrim içi yayın platformları aracılığıyla içeriklere çok daha hızlı erişebilmekte; bu ortamlar üzerinden sosyal etkileşim ve iletişim biçimlerini de giderek çeşitlendirmektedir (Durak, 2016). Bu dönüşüm, yalnızca bireylerin tüketim alışkanlıklarını değil, aynı zamanda müzik ve diğer dijital içeriklerin algılanma ve tüketilme biçimlerini de kapsamaktadır (Öztürk, 2020). Ayrıca dijital platformların yükselişi, bireylerin yalnızca içerik tüketicisi olmaktan çıkarak içerik üretim ve paylaşım süreçlerinde etkin rol üstlenmelerine olanak sağlamaktadır. Henry Jenkins'in ortaya koyduğu "katılımcı kültür" kavramı, kullanıcıların dijital içeriklerin üretiminden yayılımına kadar uzanan süreçteki aktif katılımlarını ve etkileşimsel katkılarını vurgulamaktadır (Uyanık, 2023). Bu çerçevede dijital ortam, kullanıcıların bireysel yaratıcılıklarını görünür kılmalarına imkân tanıdığı gibi, ortak üretim pratiklerinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Bu durumda dinleyiciler, yalnızca pasif alıcılar olmaktan çıkıp aynı zamanda içerik üretim sürecine katkı sunan aktif katılımcılara dönüşmektedir. Böylece dijital platformlar, kullanıcıların kolektif zekâsını bir araya getirerek daha dinamik, etkileşim temelli ve sürekli dönüşen bir medya ekosisteminin oluşumuna zemin hazırlamaktadır (Uyanık, 2023).

Kullanıcılar, dijital platformların sunduğu erişim kolaylığı ve kişiselleştirilmiş

içerik önerileri sayesinde medya tüketiminde daha etkin bir konuma yükselmekte; bu durum, pasif izleyici modelinden aktif katılımcı profiline geçişi hızlandırmaktadır. Ayrıca bu platformların sağladığı içerik çeşitliliği, dinleyicilerin bireysel ilgi alanları ve tercihlerini daha görünür hâle getirmektedir. Müzik akış platformları, dinleyicilerin tercihlerini yönlendiren algoritmik kürasyon sistemleri aracılığıyla yalnızca içerik sunumunu değil, aynı zamanda sanatçıların üretim ve tanıtım süreçlerini de dönüştürmektedir (Sezgin vd., 2024). Bu durum, bağımsız sanatçıların dijital ortamda görünürlük kazanma ve üretim süreçlerini sürdürebilme amacıyla dijital büyüme sermayelerine yönelik çabalarını artırmakta; aynı zamanda “kendin yap” (DIY) kültürünün yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu çerçevede dijital yayıncılıktaki dönüşüm, yalnızca içerik dağıtım biçimlerini yeniden tanımlamakla kalmayıp, sanatçıların kariyer planlamaları, tanıtım stratejileri ve izleyiciyle etkileşim biçimleri üzerinde de belirleyici bir etki yaratmaktadır.

Sosyal medya platformları, kullanıcı davranışlarından beslenen ve aynı zamanda bu davranışları yeniden yapılandıran temel dinamiklerden biri hâline gelmiştir. Bireyler, bu platformlar aracılığıyla içerik paylaşımı yaparak izleme deneyimlerini çeşitlendirmekte ve etkileşim odaklı bir dijital kültürün oluşumuna katkı sunmaktadırlar (Aksoy ve Karataş, 2024). Bu durum, dinleyicilerin tükettikleri içeriklere yönelik bağlılıklarını güçlendirmekte ve içeriklerin bölümlere ayrılarak yeniden yapılandırılması sürecini hızlandırmaktadır. Sosyal medya kullanımı, yalnızca dijital etkileşim biçimlerini dönüştürmekle kalmayıp, bireylerin yaşam tarzı tercihlerini—özellikle seyahat, tüketim ve sosyalleşme alışkanlıklarını— biçimlendiren önemli bir unsur hâline gelmiştir (Sargın vd., 2020).

Yayın platformlarının etkisi, yalnızca müziğin dinlenme biçimleriyle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda dinleyicilerin müzikle kurdukları duygusal ve kültürel ilişkiyi de derinleştirmektedir. Dijital yayın platformları aracılığıyla kullanıcılar yeni sanatçılar keşfedebilmekte, farklı müzik türlerine erişim sağlayarak kişisel müzik beğenilerini geliştirebilmektedirler (Sezgin vd., 2024). Bu süreç, dinleyicilerin müzikle kurdukları bağı güçlendirmenin yanı sıra, bağımsız sanatçıların dijital ortamda görünürlük ve erişilebilirliklerini de artırmaktadır (Sezgin vd., 2024). Özellikle

COVID-19 pandemisi sürecinde, dijital yayın hizmetlerinin kullanımı hızla artmış; bu dönem çevrim içi medya tüketiminde belirgin bir yükselişin yaşandığı bir dönüm noktası olmuştur. Salgın koşullarında sosyal medya ve dijital platformlar, bireylerin toplumsal bağlarını koruyarak sosyal etkileşim ve paylaşım süreçlerini sürdürmelerine olanak tanımıştır (Eggen vd., 2022). Bu süreç, bireylerin dijitalleşme sürecini hızlandırmış ve geleneksel medya tüketim biçimlerinin etkisini büyük ölçüde azaltmıştır. Dinleyici davranışlarındaki bu dönüşüm, müzik tüketiminde yeni eğilimlerin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Günümüzde kullanıcılar, belirli bir sanatçının albümünü baştan sona dinlemek yerine, dijital platformların sunduğu çalma listeleri ve algoritmik öneriler aracılığıyla müzik dinlemeyi tercih etmektedirler (Sezgin vd., 2024). Bu durum, dinleyicilerin müzik deneyimlerini daha dinamik ve etkileşimli bir hâle getirirken, aynı zamanda müzik endüstrisinde yeni pazarlama stratejilerinin ve modellerinin gelişmesine zemin hazırlamaktadır (Sargin vd., 2020).

Sonuç olarak, dijital akış platformlarının yükselişi, izleyici ve dinleyici profillerinde köklü bir dönüşüm sürecini beraberinde getirmiştir. Bu platformlar, kullanıcıların içeriklere erişim biçimlerini değiştirirken aynı zamanda sosyal etkileşim ve paylaşım olanaklarını da genişletmiştir. Dinleyiciler artık pasif tüketiciler olmaktan çıkarak, müzikle daha derin ve etkileşimli bir ilişki kuran aktif katılımcılar hâline gelmişlerdir. Pandemi süreci, bu dijital dönüşümü hızlandırmış ve çevrim içi içerik tüketiminde belirgin bir artışa yol açmıştır. Günümüzde akış platformları, hem müzik endüstrisinin işleyişini hem de dinleyicilerin tüketim alışkanlıklarını yeniden şekillendirmeye devam etmektedir.

3.3. Küresel Kültürün Müzik Algısına Etkileri

Küresel kültürün müzik algısı üzerindeki etkileri derin ve çok yönlüdür. Bu etkiler, bireylerin farklı kültürel bağlamlarda müzik bestelerini nasıl yorumladıklarını, değerlendirdiklerini ve onlarla nasıl etkileşime girdiklerini şekillendirir. Müzik sadece işitsel bir olgu olmayıp, kültürel kimliğin dokusuna derinlemesine işlemiş; sosyal davranışları, duygusal tepkileri ve bilişsel süreçleri etkileyen bir kavramdır. Dünya giderek daha fazla birbirine bağlanırken, farklı kültürel uygulamalar ve müzik

geleneklerinin kesiştiği ve etkileştiği yollar, müzik algısında yeni anlayış ve ifade biçimlerine yol açmaktadır. Küresel kültür dinleyicilerin deneyimlerini ve algılarını şekillendirmede de kritik bir rol oynamaktadır. Sosyal bağlamlar ve müzik dinleme deneyimleri arasındaki etkileşim, müzikle olan duygusal bağı güçlendirebilir veya zayıflatabilir. Müzik sosyal kimlikleri hem yansıtan hem de pekiştiren bir iletişim aracı olarak işlev görmektedir (Cross, 2012). Müziğin sadece eğlence amaçlı değil, aynı zamanda kişilerarası iletişimin önemli bir unsuru olarak da işlev gördüğü ve kültürel gruplar içinde ve arasında bağlantıları güçlendirdiği söylenebilir. Bu etkileşimin dinamik yapısı, küresel kültürel alışverişlerin geleneksel müzik biçimlerini değiştirebileceğini ve geleneksel algıları sorgulayan melez türlerin ortaya çıkmasına yol açabileceğine işaret etmektedir.

Müzik algısındaki kültürel farklılıklar, sosyalleşme süreçleri ve belirli müzik tarzlarına maruz kalma gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır. Lynch ve Eilers (1992) müzik akordu ile ilgili algısal gelişimin kültürler arasında farklılık gösterdiğini, bazı kültürlerin farklı akor sistemlerini ön plana çıkardığını ve bunun da tamamen kültüre aşina dinleyicilerin melodileri algılama biçimini etkileyebileceğini belirtmektedir. Bu durum, müzik yapısının kültürel temellerini vurgulamakta ve belirli müzik normlarına aşinalığın dinleyicilerin beklentilerini ve bilişsel işleyişini şekillendirdiğini göstermektedir.

Erken kültürlenme, bireylerin müzik algısını da etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalarda, çocukların erken yaşlarda müzik yapıları için kültüre özgü şemalar geliştirdikleri ve bebeklik döneminden itibaren gelişen ince ayırım becerileri ve örüntü tanıma yeteneklerinin çocukluk döneminde daha karmaşık yapıları algılama becerisine dönüştüğü ortaya konmuştur (Morrison vd., 2008). Erken yaşlarda maruz kalınan müzik, bireylerin ritim ve melodiyi algılama biçimlerini etkileyerek, müzik tercihlerini ve çeşitli müzik türlerine karşı duygusal tepkilerini belirlemektedir.

Bilişsel psikoloji, kültürel kökenlerin müzik dinleme deneyimlerini nasıl etkilediğini anlamamıza önemli katkıda bulunmaktadır. Müziğin algılanmasında rol oynayan zihinsel faaliyetler, kültürel koşullarla iç içe geçmiş olan önceki

deneyimler ve eğitimden etkilenmektedir (Aslan, 2007). Farklı toplumlar, müzikle ilgili farklı yetenekler geliştirebilir ve bu da bireylerin zaman, ritim ve melodiyi algılama biçimlerini şekillendirebilir. Zamana dayalı işleme farklılıkları, kültürel maruz kalma ve sosyal beklentilere bağlı olarak farklı müzik yorumlarına yol açabilecek kültürel koşulların göstergesidir. Drake ve Heni (2003), zamansal işleme farklılıklarının farklı kültür grupları arasında müzik ile senkronizasyonla ilişkili olduğunu vurgulayarak bu farklılıkların incelenmesinin gerekliliğini belirtmektedir. Açık eğitim ve kültürleşme, ritmik becerileri belirgin bir şekilde etkilemektedir. Müzisyenler genellikle ritmik düzenlemede üstün beceriler gösterebilmektedir. Bu durum, bireylerin kendi kültürel ortamlarında yaygın olan ritmik yapıları tanıma ve yeniden üretme becerilerinin ne kadar gelişmiş olduğunu anlamamızı sağlamaktadır.

Müzik algısının duygusal boyutları, kültürel arka planlarla iç içe geçmiştir. Balkwill ve Thompson (1999), kültürlerarası araştırmaların insanların kültürel deneyimleri ve yetiştirilme tarzlarına bağlı olarak müzikteki duyguları nasıl farklı algıladıklarını ortaya koyduğunu incelemiştir. Bu çalışma, müzikal ipuçlarına verilen bazı duygusal tepkilerin evrensel olabileceğini, ancak bireylerin müzikteki duyguları nasıl deneyimlediklerini ve yorumladıklarını etkileyen kültürel boyutların şekillendirdiği önemli farklılıklar olduğunu vurgulamaktadır. Müzik sistemleri de bilişsel faktörlere bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Dolean ve Tıncaş (2018) tarafından yapılan araştırma, ritim algılama yeteneklerinin genel zekâ ve çalışma hafızası gibi bilişsel değişkenlerin etkisiyle kültürler arasında nasıl farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Kültürel deneyimler, bu bilişsel profillerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bilişsel güçlü yönler ile kültürel müzik gelenekleri arasındaki uyumun, kültürel gruplar içinde ritim algılama yeteneklerinde önemli farklılıklar yaratabileceğini göstermektedir.

Günümüz müziği, küresel etkileşimlerden etkilenen çeşitli türleri kapsadığından; müzik algısı, farklı kültürel unsurları içeren stil ve tekniklerin çeşitliliği ile giderek daha fazla şekillenmektedir. Bebeklik döneminde belirli bir kültürün müziğine pasif olarak maruz kalmak, kültürel açıdan farklı ortamlarda diğerlerine göre öncelikli olabilecek belirli ritmik yapılara karşı kişinin duyarlılığını yönlendirebilmektedir (Hannon ve

Trehub, 2005). Bu altyapı, daha sonraki yaşamda ortaya çıkan bireysel tercihlerin ve algıların temelini oluşturarak, müzik deneyimlerinde kültürel ortamın önemini vurgulamaktadır. Müzikal fikirlerin değişimi, küresel kültür çerçevesinde müziğin üretilme ve algılanma biçiminde bir evrim yaratmaktadır. Müzik paylaşımına yönelik teknolojiler ve platformlar, coğrafi ve kültürel sınırları aşarak müzik tarzlarının ve yenilikçi yaklaşımların birbirine karışmasını sağlamaktadır. Bu karışım, genellikle daha geniş sosyokültürel dönüşümleri yansıtan kültürel kimlik ve müzik tercihlerinde değişikliklere eşlik etmektedir.

Somatlaştırılmış biliş kavramı, kültürel içeriklerin geleneksel müzik etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Müziği dinlemek ve onunla etkileşim kurmak, genellikle kültürel uygulamalarla örtüşen eylem biçimlerini içermekte ve müzik algısında bedensel katılımın önemini vurgulamaktadır (Schiavio vd., 2022). Bu bakış açısı, müziğin pasif olarak algılanmadığını; aksine müzik beğenisinin temelinde eylem odaklı deneyimlerin ve bireylerin işitsel uyaranlara tepki verme konusunda kültürel olarak şartlandırılma biçimlerinin yattığını öne sürmektedir.

Bilişsel nörobilim, müzik eğitiminin beyin bağlantıları ve işitsel işleme üzerinde dikkate değer etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Lumaca ve diğerleri (2019), işitsel ağlardaki fonksiyonel bağlantının özgün müzik sistemlerinden etkilenerek büyük ölçüde değişkenlik gösterebileceğini ortaya koymuştur. Bu nöral değişkenlik, kültürel içeriğin yalnızca algısal deneyimi etkilemekle kalmayıp, müziğin ele alınmasından sorumlu olan temel nörolojik yapıyı da şekillendirdiğini göstermektedir. Bireyler farklı kültürel ortamlarda hareket ettikçe, bu nöral yollar şekillenip uyum sağlayarak benzersiz müzik algılarına olanak tanımaktadır. Küresel kültür ve müzik algısı arasındaki etkileşimin; müzikte yaratıcılık, duygusal ifade ve bilişsel gelişimin anlaşılmasında önemli etkilere sahip olduğunu anlamak oldukça önemlidir. Devam eden araştırmalar, psikoloji, nörobilim ve etnomüzikoloji gibi farklı disiplinlerin bakış açılarını kapsayan disiplinlerarası yaklaşımların önemini vurgulamaktadır (Honing, 2021). Bu alanlar birbirine yaklaştıkça, belirli kültürel boyutların müzik algısını ve etkileşimini şekillendiren kendine özgü yolları ortaya çıkarmaya yardımcı olmaktadır.

Sonuç itibariyle, küresel kültürün müzik algısı üzerindeki etkileri, bireylerin müzik kompozisyonlarını nasıl yorumladıklarını, onlarla nasıl etkileşime girdiklerini ve duygusal olarak nasıl tepki verdiklerini belirlemede kültürel ortamın önemini vurgulamaktadır. Erken çocukluk dönemindeki kültürleşme sürecinden, yetişkinlerin müzik tercihlerine kadar kültürel geçmişlerin zengin çeşitliliği, müzik algısının tüm yönlerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu karmaşık ilişki değerlendirildiğinde, müziğin toplumdaki daha geniş kapsamlı etkilerinin ve kültürel etkileşimlerin insan deneyimini nasıl şekillendirdiğinin daha iyi anlaşılacağı söylenebilir.

3.3.1. Geleneksel ve modern müzik türlerinin sentezi

Geleneksel ve modern müzik türlerinin sentezi, günümüzün müzik kültüründe önemli bir tema olarak ortaya çıkmaktadır. Birbirinden farklı kültürel miraslar, güncel etkiler ve müzik dünyasını yeniden şekillendiren teknolojik gelişmeler arasında ortaya çıkan etkileşim, bu sentezin canlılığını gözler önüne sermektedir. Küreselleşmeyle birlikte toplumlar gelişip kültürel ilişkiler yoğunlaştıkça, geleneksel ve modern müzik türlerinin kaynaşması, değişen kimliklere bir yanıt olarak ortaya çıkmakta ve kültürel çeşitliliği öne çıkararak geçmişle bugünü birbirine bağlamaktadır. Bu türlerin birleşme süreci; kimliğin adaptasyonu, korunması, yenilenmesi ve tartışılması gibi süreçleri kapsamaktadır. Bu nedenle bu sentez, günümüz müzik anlayışını şekillendiren etkileri, kültürel kimlik ve miras üzerindeki sonuçlarını anlayabilmek için gerekli bakış açısını sunmaktadır.

Küresel etkiler ve yerel kültürel geleneklerin etkileşimi, geleneksel öğeleri barındıran modern müzik tarzlarının gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Benzer kültürel küreselleşme süreçleri, homojenleşme ve melezleşme yoluyla sosyo-kültürel değişikliklere yol açmakta ve sonuçta geleneksel kökleri yansıtan ancak sunumları modernize edilmiş, dönüştürülmüş müziksel ifadelerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Örneğin Etiyopya'da geleneksel müzik ve dans, toplumun kültürel kimliği ve sosyal bağlarının gelişmesinde geçmişten günümüze önemli bir rol oynamıştır. Bu tür sanatların icra edildiği geleneksel müzik festivalleri, sosyal

dayanışmayı teşvik eden ve küreselleşmenin yol açtığı kültürel bozulmalara karşı bir kalkan görevi gören platformlar olarak işlev görmektedir (Pati vd., 2015). Çin’de usta müzisyenler, geleneksel ve çağdaş öğretim yöntemlerini birleştiren bir eğitim çerçevesi oluşturarak, müzik geleneklerini korumaya ve mentorluk ve çıraklık yoluyla bilgi aktarmaya aktif olarak katılmaktadır (Sun vd., 2024). Mirasın korunmasına yönelik bu bağlılık ve aynı zamanda modern yaklaşımların benimsenmesi, hızlı küreselleşme sürecinde kültürel kimliklerin korunmasına yönelik ortak bir çaba olduğunu göstermektedir.

Geleneksel müzik öğelerinin modern müzik türlerine uyarlanmasında eğitimin rolü oldukça önemlidir. Okullarda geleneksel müzik öğretimi, öğrencilerin katılımını ve yaratıcılığını ön plana çıkaran çağdaş pedagojik yöntemlerle daha da zenginleştirilmelidir. Yapılan araştırmada, piyano eğitimcilerinin geleneksel müzik öğelerini müfredatlarına dahil etmeye başladıkları ve böylece öğrencilerin ulusal müzik mirasını keşfetmelerini sağlarken kolektif bir kültürel bilinç geliştirmelerine olanak tanıdıkları görülmüştür (Hu ve Zheng, 2024). Bu eğilim, eğitim reformunun kültürel geçmişlerine ilişkin farkındalığı yüksek, hem becerileri hem de kimlikleri gelişmiş müzisyenler yetiştirme potansiyelini gözler önüne sermektedir.

Müzik tarzlarının farklı kültürel öğelerle harmanlanması, sanatsal ifade ve yenilikçilik açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Japonya’da, “Wayō Setchū” olarak bilinen uygulama, Batı enstrümanlarıyla geleneksel Japon müziğinin icra edildiği tarihsel bir geçişi sergileyerek, kültürel melezleşmeye karşı müzikal uygulamaların adaptasyon kabiliyetini ve yaratıcı tepkileri göstermektedir (Mehl, 2024). Benzer şekilde, Kore geleneksel müzik sahnesi de Batı tarzlarının etkisiyle değişimlere uğramış olup, modern enstrümanlar ve kompozisyon tekniklerini bir araya getiren geleneksel toplulukların yeniden oluşmasına yol açmıştır (Byun, 2024). Bu uyarlamalar, tarihsel kökleriyle bağlantısını korurken çağdaş dinleyicilere hitap eden müziğin dönüşümünü mümkün kılmaktadır. Sanatsal anlatımları şekillendiren bir süreç olan küreselleşme devam ederken, geleneksel müzik öğelerinin çağdaş müzik türlerinde sıklıkla yer aldığı ve bu türlerin gelişimine katkıda bulunduğu görülmektedir. Rhythm and Blues (RveB) gibi müzik türlerinin evriminde, sanatçılar Tibet geleneksel

müziği ile çağdaş tarzları harmanlayarak farklı müzik geleneklerinin modern estetikle birleşimini sergilemişlerdir (Liu, 2025). Nijerya'da günümüz müzisyenleri, çeşitli etnik grupların tanımladığı zengin kültürel yapıya dayanan yerli sesleri modern bestelere uyarlamaktadır (Udoh, 2025). Bu uyarlama, geleneksel formları yeniden canlandırmakta ve canlı bir ulusal müzik sahnesine katkıda bulunmaktadır.

Müziğin ticarileştirilmesi ve küresel düzeyde dağıtımı da melez türlerin yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dijital medya gibi platformlar ve teknolojiler, müziğin üretilme, paylaşılma ve dinlenme şekillerini tamamen değiştirmiştir. Modern müzik çoğu zaman geleneksel öğeleri de bünyesinde barındırır ve bu da coğrafi sınırların ötesinde farklı kitlelere hitap eden bir melezleşme ile sonuçlanır. Modern teknolojilerin kullanımı, geleneksel müziğin küresel sahnede yer almasını kolaylaştırarak bu müziğin takdir edilmesini ve anlaşılmasını sağlamaktadır (Bai, 2023). Ayrıca bu ticarileşme, geleneksel müzisyenlerin ifade ve finansal sürdürülebilirlik için yeni yollar bulmalarına olanak tanımaktadır.

Geleneksel ve modern türler arasındaki geçiş ve birleşme, zorluklardan yoksun değildir. Bazı geleneksel müzisyenler, modern müziğin kültürel miraslarının değerini azalttığından endişe duyarak gerginlikler ortaya çıkabilir. Geleneksel formların özgünlüğü popüler müzik bağlamlarına entegre edildiğinde gölgede kalabileceğinden, kültürel uygunsuzluk sorunları da ortaya çıkmaktadır (Connell ve Gibson, 2004). Bu sorunları ele alabilmek için, kültürlerarası etkileşimin getirdiği karmaşıklıkları çözmek ve geleneksel pratikleri korumak amacıyla farklı müzik toplulukları arasında sürekli bir diyalog içinde olunması gerekmektedir.

Sonuç olarak, geleneksel ve modern müzik türlerinin sentezi; tarih, kültürel kimlik ve yenilik arasındaki etkileşimi yansıtmaktadır. Müzisyenler, gelenek ve modern etkiler arasındaki etkileşimi dünyaya yayarak kültürel çeşitliliği öne çıkaran zengin bir yapının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Bu sentez, geleneksel müzik türlerini yeniden hayata geçirirken, özgünlük ve temsil konusundaki karmaşıklıkları da beraberinde getirmektedir. Böylelikle müzik, yalnızca kişisel bir ifade aracı olarak kalmayıp, kuşaklar arası kültürün devamlılığı ve dönüşümü için de önemli bir rol

oynamaktadır.

3.3.2. Kültürel çeşitlilik ve müzikte hibritleşme

Müzikte kültürel çeşitlilik ve melezlik kavramı; kimlikler, gelenekler ve küresel dinamikler arasındaki karmaşık etkileşimi gösteren birçok farklı durumu kapsamaktadır. Küreselleşmiş ve göçmenlerin yoğun olduğu günümüz toplumunda müzik, sanatsal bir ifade biçimi olmasının yanı sıra kültürel kimliklerin ele alındığı, icra edildiği ve şekillendirildiği bir araç olarak da kullanılmaktadır. Kültürlerarası ortamlarda müziğin gelişimi, farklı müzik geleneklerinin bir araya gelerek uyum sağlayabileceğini ve kültürel kimliğin belirli tanımlara bağlı kalamayacağını gösteren melez formlar ortaya çıkarabileceğini göstermektedir. Bu kültürel melezleşme süreci, hem estetik bir olgu hem de kimlik oluşumu, toplumsal uyum ve kültürlerarası diyalog açısından önemli bir faktördür.

Müzikteki melezleşme olgusu, eğitimin ötesine geçerek küreselleşmeyle birlikte daha geniş çaplı kültürel etkileşimi yansıtmaktadır. Çağdaş müziği uluslararası hareketlilik açısından incelediğimizde, kültürel etkileşimlerin geleneksel sınıflandırmaları aşan yeni türlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırdığı görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çağdaş Latin Amerikalı bestecilerin eserleri, çok kültürlülük ve küresellik arasında devam eden tartışmayı somutlaştırmaktadır. Bu besteciler, kültürel miraslarına bağlılıklarını gösterirken, heterojen bir müzik pazarının çeşitli karmaşıklıklarını da ustaca idare etmektedirler (Gidal, 2010). Küresel etkilerin bu şekilde kesişmesi, sanatçıların hem kişisel hem de kolektif kimliklerle yankı bulan eserler yaratmalarını sağlamaktadır. Poulakis ve Stamatatou (2023), küresel kapitalizm ile yerel müzik gelenekleri arasındaki ilişkinin kültürel temsilin ayrıntılarını ve melezliğin sürekliliğini anlamak açısından önemli olduğunu öne sürmektedir.

Müzik üretiminde kullanılan dijital teknolojilerin artmasıyla birlikte, müzikal kimliklerin melezleştirilerek oluşturulması müzik tarihinin ve güncel gerçeklerin sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Müzik üretiminde ve dağıtımında kullanılan araçların yaygınlaşması, müzik üretiminin daha demokratik hale gelmesine katkı

sağlamış ve farklı kültürel öğelerin harmanlanarak yeni formların hayata geçirilmesini kolaylaştırmıştır. Tjora (2009), elektronik dans müziğinde teknolojinin özgün ve türetilmiş çalışmalar arasındaki çizgileri nasıl belirsizleştirdiğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Spyrou (2019), modern müzik ifadelerinin geleneksel normlardan uzaklaşarak çeşitli kültürel öğelerden etkilenen akışkan kimlikler geliştirdiğini öne sürmektedir.

Küreselleşme ve müzik arasındaki etkileşim, kültürel formların giderek metalaşmasına yol açmış ve özgünlük ile yerli kültürlerin temsili konusunda sorgulamaları beraberinde getirmiştir. Haynes (2005), “dünya müziği”nin ortaya çıkışının kültürel temsil ve özgün kimliklerin yeniden değerlendirilmesine yönelik etik tartışmaları tetiklediğini savunmaktadır. Noone’un (2020) elektronik müzikte Batılı olmayan unsurların rolüne ilişkin değerlendirmeleri de, sahiplik, temsil ve sanatsal bütünlük konularındaki tartışmaların yeterince ele alınmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, çok kültürlü müziğin sunum ve icrasında duyarlılık ve etik bilincin gerekliliğini göstermektedir.

Müzik eğitiminde kültürel çeşitliliğin araştırılması, farklı etnik gruplar arasında anlayış ve saygıyı teşvik eden önemli bir araçtır. Guan ve diğerleri (2022), kültürel duyarlılığa sahip müzik öğretim yöntemlerinin öğrencilerin etnik kökenleriyle bağ kurmalarını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Du ve Leung (2021), çok kültürlü müzik eğitiminin ses geleneklerine yönelik bilinç ve duyarlılığı artırdığını vurgulamaktadır. Eğitimcilerin farklı müzik geleneklerine değer vermesi, öğrencilerin kültürel kimlik ve toplumsal aidiyet konusunda çok boyutlu bir anlayış geliştirmelerine katkı sağlamaktadır.

Çok kültürlülük, koro müziğinde kültürlerarası etkileşim ve kaynaşmanın somut bir örneğini sunmaktadır. Yoo’nun (2017) çok kültürlü koro pedagojisi üzerine yaptığı araştırma, yerli halk müziği unsurlarının Batı tonal yapılarıyla harmanlanarak yeni estetik biçimlerin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu yaklaşım, kapsayıcılığı ve kültürel farkındalığı teşvik eden bir eğitim ortamı yaratmaktadır. Connell ve Gibson’ın (2004) “dünya müziği”ne ilişkin çalışmaları da müziğin kimlik oluşumundaki rolünü

küresel bağlamda ele alarak bu görüşü desteklemektedir. Çok kültürlülüğün müzik eğitimine dâhil edilmesinin hem akademik hem de sosyal açıdan faydaları olduğu birçok araştırmada ortaya konmuştur. Kelly ve Weelden (2004), müzik müfredatlarının kültürel çeşitliliği yansıtmasının öğrencileri farklı toplumlara uyum konusunda hazırladığını belirtmektedir. Abril (2006) ise çok kültürlü müziğin eğitsel bağlamda ele alınırken biçimsel, kültürel ve pedagojik unsurların birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, müziğin toplumsal iletişimde kapsayıcı bir rol üstlenmesini desteklemektedir.

Müzik, kültürel melezleşme yoluyla gelişmeye devam ederken çokkültürlülük ve kesişimselliğe yönelik daha geniş toplumsal değişimleri de yansıtmaktadır. Yerel ve küresel müzik uygulamaları arasındaki etkileşim, kültürel aidiyet ve temsil konularındaki karmaşıklıkları görünür kılmaktadır. Bu durum, kültürlerarası etkileşimlerde katılım ve duyarlılığın önemini ortaya koymakta; müziğin karşılıklı anlayışı geliştirme ve kimlikler arasında köprü kurma potansiyelini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, müzikteki kültürel çeşitlilik ve melezleşme olguları, küreselleşen dünyada kimlik oluşumu ve kültürel ifadenin çok katmanlı yapısını ortaya koymaktadır. Müzik eğitimi, icra pratikleri, teknoloji ve kültürel etkileşimlerin kesişiminde müzik; yalnızca toplumsal dinamiklerin bir yansıması değil, aynı zamanda kişisel ve kolektif anlatıların şekillenmesinde etkili bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, akademik araştırmalar ve çokkültürlü müzik uygulamaları, dünya müzik sahnesinin zenginliğini anlamak ve değerlendirmek açısından önemini korumaktadır.

3.3.3. Medya ve popüler kültürün küresel etkisi

Medya ve popüler kültürün küresel etkisi çok boyutlu ve derin olup, kimlik oluşumu, sosyal etkileşim ve bilgi yayılımı gibi çeşitli açılardan toplumları şekillendirmektedir. Günümüz dünyasında medya, televizyon ve sinema gibi geleneksel platformların ötesine geçerek günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelen dijital ekranları da bünyesine almış durumdadır. Kitle kültürü pek çok farklı biçimde ortaya çıkmaktadır: Memler, viral videolar ve sosyal medya etkileşimleri artık kültürel

kimliğin modern ifadelerini tanımlamaktadır. Bu durum, sosyal medyanın kültürel farkındalık ve dönüştürme sürecinde, özellikle de kendini ifade etme ve topluluk oluşumu için bu platformları kullanan gençler için, önemli bir araç olduğunu belirtmektedir.

Popüler kültür, küreselleşme sürecinde özellikle akademisyenler tarafından eleştiriye maruz kalan bir kavramdır. Akademisyenler, popüler kültürün yerel kültürleri bastıran hegemonik anlatıları güçlendirebileceğini, buna karşın eşitlikçi bir güç de olabileceğini öne sürerek, popüler kültürün küreselleşme sürecindeki etkilerini tartışmaktadırlar (Mickūnas, 2017). Küresel medya araçlarının bir araya gelmesi, geleneksel uygulamaların ve anlatıların gölgede kalmasına veya metalaşmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle, medyanın rolü, toplumsal değerleri yansıtan bir ayna olmanın ötesinde, kültürel ifadeleri güçlendiren veya zayıflatan bir etki yaratmaktadır.

Toplumsal sorunların çözümünde medya organlarının rolü oldukça önemlidir. Yapılan araştırmalarda, medya aracılığıyla gerçekleşen yerel ve uluslararası etkileşimlerin kültürel dinamikleri önemli ölçüde etkilediği vurgulanmaktadır. Bu etkileşim, karşılıklı bilgi akışını mümkün kılarak kültürel normları ve davranışları gerçek zamanlı olarak yeniden şekillendirmektedir. Kültürlerin, sınırları aşarak yayılabildiği küreselleşme sürecinde bu durum özellikle önem taşımaktadır (González-Avella vd., 2007). Kültürel yayılma modellerine göre, hem yerel medya hem de küresel kitle iletişim araçları toplumlar üzerinde benzer etkiler yarattığı görülmektedir (González-Avella vd., 2006).

Sosyal medyanın bireysel davranışlar ve sosyal kimlikler üzerindeki etkisi oldukça belirgindir. Örneğin Z kuşağı, popüler kültürü yansıtan moda, dil ve davranış trendleri aracılığıyla bireysel ve toplumsal kimliklerini ortaya çıkarmak için bu platformları kullanmaktadır (Younis, 2024). Bu platformların bireylerin sosyal haksızlıkla mücadele kampanyalarından tüketici eğilimlerine kadar geniş bir yelpazede kültürel akımlara uyum sağlamasına olanak tanıdığı öne sürülmektedir. Kişisel davranışlar, içerik üretimi ve yayılımının adil bir biçimde gerçekleştirildiği, geleneksel medya anlatılarında marjinalleştirilmiş bireylere söz hakkı tanıyan çok

yönlü bir kültürel alana katılımı da ortaya koymaktadır. Sosyal medya, popüler kültür ve toplum adaleti eylemlerinin kesiştiği noktada, giderek daha belirgin hale gelen toplumsal katılım ve aktivizm için güçlü bir araç haline gelmiştir. “#MeToo” gibi hareketler, medyadaki anlatıların nasıl eğlence unsurlarını ciddi toplumsal eleştirilerle birleştirerek halkın coşkusunu ve desteğini harekete geçirebileceğini göstermiştir (Erwin ve Prayetno, 2023). Bu anlatıların birleşimi, dijital çağda hak savunuculuğunu yeniden tanımlamış ve kültürel araçların hem eğitici hem de dönüştürücü olabileceğini ortaya koymuştur.

Tüketim alışkanlıkları değiştikçe, medyanın kendisi de dönüşüm geçirmektedir. Popüler kültürde ünlülerin reklamlarda sıkça kullanılması; şöhret, ticaret ve kültürel söylemlerin birbiriyle iç içe geçtiğini göstermektedir. Ünlülerin popülaritesinden yararlanan reklamlar, farklı demografik gruplarda karşılığını bulan kolektif kültürel sembolleri kullanarak içeriklerin yayılması için yeni yöntemler yaratmaktadır (Krom, 2023). Bu eğilim, pazarlama stratejilerinde bir değişimi işaret etmektedir. Kültürel kimlik ve davranışların yanı sıra, medyanın etkisi bilimsel araştırma ve iletişim alanına da önemli ölçüde sirayet etmektedir. Sosyal medyanın bilim insanlarının çalışmalarını paylaşabilecekleri bir platform haline gelmesi, geleneksel akademik iletişim biçimlerini dönüştürmüştür. Twitter (X) ve Facebook gibi platformlarda görünürlük, alıntı oranlarıyla ilişkilendirilmekte ve popüler medyanın ilgisi ile bilimsel etki arasında bağ kurulmaktadır (Lamb vd., 2018). Bu durum, popüler kültürün bilimsel söylem alanına da dâhil olduğunu göstermektedir.

Medya ve akademinin iç içe geçmesi, sosyal ağlarda yayılan bilginin güvenilirliği ve kalitesi konusunda önemli soruları gündeme getirmektedir. Sosyal medya içeriğinin güvenilirliğinin değişken olması, bilgi kirliliği ve bilimsel okuryazarlık açısından kaygılar doğurmaktadır (Oxman vd., 2021). Sağlıkla ilgili içeriklerin sistematik analizleri, güvenilir bilgi eksikliğini ve kullanıcıların kaynak ayırt etmede zorlandığını ortaya koymaktadır (Denniss vd., 2023). Bu bağlamda, medya üreticilerinin etik sorumlulukları daha görünür hâle gelmektedir. Popüler kültürün uyum sağlayabilme özelliği ve ortaya çıkan toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilme yeteneği, günümüzün zorluklarını anlamak adına güçlü bir çerçeve oluşturmaktadır. Medya okuryazarlığının

artması, içeriklerin daha dikkatli incelenmesine ve medya üreticilerinin özgünlük ve hesap verebilirliğine daha fazla önem verilmesine yol açmaktadır. İzleyiciler içerik üretimine daha fazla katıldıkça, daha seçici tüketiciler hâline gelmektedirler (Anderson vd., 2020).

Eğitim kapsamında medya, pedagojik yöntemlerin ve öğrenci katılımına yönelik yaklaşımların şekillenmesinde önemli bir role sahiptir. Sosyal medyanın eğitim alanında kullanımı; etkileşimli öğrenme deneyimlerini destekleme, işbirliğini teşvik etme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirme potansiyeli açısından olumlu sonuçlar ortaya koymuştur (Yu vd., 2023).

Sonuç olarak, medya ve popüler kültürün küresel etkisi; kimlik oluşumu, sosyal dinamikler, bilimsel iletişim, aktivizm ve eğitim alanlarıyla kurulan çok katmanlı ilişkiler üzerinden şekillenmektedir. Sosyal medya geliştikçe kültürel gelenekleri etkilemeye ve dönüştürmeye devam etmekte; bu durum bireysel ve toplumsal düzeyde hem fırsatlar hem de sorunlar yaratmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle medya, kültürler arası ilişkileri ve toplumsal dönüşümleri belirgin biçimde etkilemeyi sürdürmektedir.

3.4. Yapay Zeka ve Müzik

Yapay zekâ, müzik alanında üretimden tüketime kadar uzanan geniş bir dönüşüm sürecini başlatmıştır. Gelişmiş algoritmalar ve makine öğrenmesi modelleri sayesinde müzik artık insan müdahalesi olmadan bestelenebilmekte, analiz edilebilmekte ve kişiselleştirilmiş biçimlerde dinleyiciye sunulabilmektedir. Bu durum, müzik yaratım sürecini demokratikleştirirken aynı zamanda estetik, yaratıcılık ve özgünlük kavramlarının yeniden tartışılmasına neden olmaktadır. Yapay zekâ, müziği yalnızca bir sanat biçimi olarak değil, aynı zamanda veri temelli bir üretim alanı olarak ele alan yeni bir anlayışın da temelini oluşturmaktadır.

3.4.1. Yapay zeka destekli müzik üretim teknolojileri

Yapay zekâ destekli müzik üretim teknolojileri, son yıllarda müzik endüstrisinin gelişimini şekillendiren önemli bir alan hâline gelmiştir. Yapay zekâ (AI) ve makine öğrenmesi temelli algoritmalar, müzik besteleme ve düzenleme süreçlerinde hem yaratıcı hem de esnek olanaklar sunarak yeni üretim biçimlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu teknolojiler, yalnızca müzikal bileşenlerin oluşturulma biçimlerini değil, aynı zamanda müzik eğitimi ve öğretim yöntemlerini de dönüştürmektedir. Yapay zekâ, mevcut müzik verilerini analiz ederek yeni kompozisyonlar ve özgün ses kombinasyonları üretebilme kapasitesine sahiptir. Chen, yapay zekâ temelli müzik üretim yaklaşımlarının, derin öğrenme ve makine öğrenmesi algoritmaları aracılığıyla geniş veri setlerini analiz ederek yeni melodiler, armoniler ve düzenlemeler oluşturma potansiyeline sahip olduğunu belirtmektedir (Chen, 2024). Ayrıca yapay zekâ destekli müzik araçları, yalnızca yaratıcı üretim süreçlerinde müzisyenlere destek sağlamakla kalmayıp, müzik eğitiminde bireyselleştirilmiş öğrenme deneyimlerinin geliştirilmesine de katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte, Sturm ve arkadaşlarının (2019) da vurguladığı üzere, yapay zekâ ve müzik etkileşimi; etik sorumluluklar, insan yaratıcılığı ve teknolojik müdahalenin sınırları üzerine önemli tartışmaları gündeme getirmektedir.

Teknolojinin müzik üretimi üzerindeki etkisi, yapay zekâ uygulamalarının geniş bir yelpazede yaygınlaşmasıyla birlikte daha belirgin hâle gelmiştir. Örneğin, Yang ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilen MidiNet modeli, sembolik düzeyde müzik üretimi için yenilikçi bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Bu model, konvolüsyonel sinir ağları (CNN) kullanarak melodik yapılar üretmekte ve geleneksel tekrarlayan sinir ağlarına (RNN) kıyasla daha yüksek doğruluk ve esneklik sunmaktadır. Ayrıca Tan ve Li (2021), yapay zekâ destekli müzik üretiminin melodik besteleme, söz yazımı ve ses sentezi gibi farklı müzikal süreçlerde etkili bir şekilde kullanılabildiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, Chen'in (2024) de belirttiği üzere, yapay zekâ destekli müzik üretimindeki temel sınırlamalardan biri, bu sistemlerin insan yaratıcısının özgünlüğü ve duygusal derinliğiyle karşılaştırıldığında halen sınırlı bir ifade kapasitesine sahip olmasıdır. Yapay zekâ destekli müzik üretimi, teknik ve yapısal açıdan belirli unsurları başarıyla yansıtırsa da, insan duygularının derinliğini ve özgün ifadesini tam olarak yakalayamaması nedeniyle belirli sınırlılıklar barındırmaktadır.

Morreale (2021), yapay zekâ temelli müzik üretiminin etik ve toplumsal boyutlarına ilişkin politikaların, bu teknolojilerin yaratıcı potansiyelini tam anlamıyla ortaya koymakta yetersiz kaldığını vurgulamaktadır.

Yapay zekâ destekli müzik üretim teknolojileri, son yıllarda müzikal yaratıcılığı geliştirme potansiyeli taşıyan ileri bir çalışma alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu alandaki yenilikler, sanatçılar, eğitmenler ve mühendisler arasında işbirliğine dayalı bir anlayışı teşvik ederek, yapay zekânın yaratıcı süreçlere daha etkin bir biçimde entegre edilmesini sağlamaktadır (Deruty vd., 2022; Sturm vd., 2019). Thomas ve Kumar'ın (2024) çalışmalarına göre, yapay zekânın müzik üretiminde kullanılabilirliği giderek artmakta ve bu durum, teknolojinin insan yaratıcılığıyla uyum içinde gelişmesi için önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Yapay zekâ temelli müzik teknolojileri, sanatçılara yenilikçi üretim yöntemleri sunmanın yanı sıra, müzik eğitimi ve öğretiminde dönüştürücü nitelikte çözümler geliştirilmesine de olanak tanımaktadır (Li, 2023; Liu, 2022). Yapay zekâ, müziğin yeniden yapılandırılması ve yenilikçi biçimlerde üretilmesi sürecinde, geleneksel müzikten esinlenen özgün melodi, akor ve ritimlerin oluşturulmasında etkin bir araç olarak kullanılmaktadır. Örneğin, yapay zekâ tabanlı sistemler, melodi ve akor dizilerini tasarlamak için çeşitli makine öğrenmesi tekniklerinden yararlanmakta; bu sayede müzikal yaratıcılığın genişlemesini ve üretim süreçlerinin hızlanmasını mümkün kılmaktadır (Zhang ve Li, 2021; Tan ve Li, 2021). Dahası, bu sistemler müzik üretiminde insan yaratıcılığının gelişimine katkı sağlamakta; geleneksel müzik üretim teknikleri ile yapay zekâ tabanlı araçların etkileşimi sayesinde yaratım süreci giderek genişleyip derinleşmektedir (Kumar vd., 2020). Yapay zekâ destekli müzik sistemleri, yalnızca müzik üretimiyle sınırlı kalmayıp, müzik eğitimi alanında da önemli bir etki alanı oluşturmuştur. Örneğin, yapay zekâ teknolojileri, müzik eğitiminin görselleştirilmesi ve öğretim içeriklerinin bireysel ihtiyaçlara göre uyarlanması süreçlerinde etkin biçimde kullanılmaktadır. Bu tür gelişmiş uygulamalar, öğrenme süreçlerinin verimliliğini artırmakta ve bireylerin müzikal becerilerini kişisel farklılıklarına uygun biçimde geliştirmelerine olanak sağlamaktadır (Xi, 2023; Zhao, 2024). Eğitimciler için geliştirilen yapay zekâ tabanlı otomatik değerlendirme sistemleri, öğrencilerin performanslarını analiz ederek gerçek zamanlı geri bildirim sağlamaktadır (Liu, 2022). Yapay zekâ destekli müzik öğretim

uygulamaları, daha geniş bir müzik repertuarına erişim olanağı sunarak öğretim süreçlerinin kişiselleştirilmesini sağlamaktadır. AI tabanlı sistemler, özellikle gelişmiş öğretim stratejileri ve müzikal farkındalık geliştirme üzerine odaklanarak, öğrenme hedeflerinin daha etkili bir biçimde gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Li, 2023; Jeremi vd., 2020). Bu tür sistemler, yapay zekâ destekli müzik araçlarının uygulamalı olarak kullanılmasına olanak tanıyarak, bireylerin yaratıcı ve çağdaş müzikal düşünme becerilerini geliştirmeleri için önemli fırsatlar sunmaktadır (Chen, 2021). Ayrıca, yapay zekâdan yararlanarak müzik üretim süresini kısaltma ve müzikal kaliteyi artırma yönündeki çalışmalar, özellikle son yıllarda dikkate değer bir gelişme göstermiştir. Yapay zekâ tabanlı gelişmiş üretim sistemleri, insan yaratıcılığına benzer biçimlerde müzik üretim süreçlerine katılmakta ve bu alanda sürekli bir gelişim göstermektedir (Tan ve Li, 2021; Hu, 2021). Böylece yapay zekâ, müzikal yaratıcılığın sınırlarını genişleten ve yeni müziksel biçimler üretebilme kapasitesine sahip yaratıcı bir işbirlikçiye dönüşmüştür (McCormack vd., 2019; Lu vd., 2017).

Yapay zekâ destekli müzik üretim teknolojileri, hem müzik yaratımını hem de eğitim süreçlerini dönüştüren güçlü bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu teknolojilerin sunduğu potansiyel, yaratıcı ifade biçimlerinin genişlemesi ve müzikal üretim süreçlerinin evriminde önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Yapay zekânın müzik üretimi ve eğitimi üzerindeki etkileri yeterince araştırılmadan, bu alana yönelik daha derin bir kavrayışın geliştirilmesi ve teknolojik yeniliklerin yaratıcı biçimde entegre edilmesi mümkün görünmemektedir (Deruty vd., 2022; McCormack vd., 2019). Bununla birlikte, bu sürecin sağlıklı ilerleyebilmesi için dikkatli bir yaklaşım benimsenmesi ve müzikal pratiklerin gereksinimleriyle uyumlu bir etik çerçevenin oluşturulması büyük önem taşımaktadır (Li, 2023; Sturm vd., 2019).

Sonuç olarak, yapay zekâ teknolojilerinin müzik üretimi ve eğitimi üzerindeki etkileri, bu alandaki araştırma ve geliştirme çalışmalarının sürekliliğiyle birlikte giderek daha kapsamlı bir biçimde ilerlemektedir. Bu alandaki çalışmalar, müzikal yaratıcılık ile yapay zekâ tabanlı programlar arasındaki etkileşimi inceleyerek, sanatçılar ve eğitimciler için uygulanabilir ve yenilikçi çözümler geliştirmeyi amaçlamaktadır (Anantrasiricha ve Bull, 2021). Bununla birlikte, müzik ekonomisinin sürdürülebilir

gelişimi, yapay zekâ temelli teknolojilerin etik ve pratik boyutlarının ele alınmasını gerektirmekte; bu süreç, müzik ekosistemlerini zenginleştirecek toplumsal dinamiklere bütüncül bir bakış kazandıran önemli bir yaklaşımdır.

3.4.2. Yapay zeka ile oluşturulan müziklerin estetik ve etik boyutları

Yapay zekâ (YZ) ile üretilen müzikler, son yıllarda hem estetik algıyı hem de etik tartışmaları derinden etkileyen önemli bir araştırma ve uygulama alanı hâline gelmiştir. YZ teknolojileri, müzik üretim sürecine entegre edilerek yeni ve özgün melodik yapılar oluşturma potansiyeli sunmakta, ancak aynı zamanda bu süreçte çeşitli etik sorunları da gündeme getirmektedir. Özellikle YZ'nin müzik üretiminde kullanımı; yaratıcı sürecin niteliği, sanatçının konumu ve telif haklarının sınırları gibi konular bakımından çok boyutlu etik tartışmalara zemin hazırlamaktadır.

Yapay zekâ (YZ) teknolojilerinin müzik üretimindeki rolü, estetik ve etik boyutlarıyla birlikte önemli bir tartışma alanı oluşturmuştur. YZ, karmaşık algoritmalar ve geniş veri setleri aracılığıyla müzik besteleri üretebilmekte; bu durum hem yaratıcı süreçte yenilikçi yaklaşımların ortaya çıkmasına hem de çeşitli etik sorunların gündeme gelmesine yol açmaktadır. Özellikle estetik açıdan bakıldığında, YZ'nin müzik üretimi sırasında insan duygularını, estetik yargılarını ve beğenilerini ne ölçüde yansıtabildiği tartışmanın merkezinde yer almaktadır. Öncelikle, yapay zekânın müzikte yaratıcılık üzerindeki etkisini ele almak önem taşımaktadır. YZ sistemleri, karmaşık algoritmalar ve kapsamlı veri setlerinden yararlanarak özgün müzik eserleri üretebilmektedir. Bu çerçevede, yapay zekânın müzik üretimindeki kapasitesi, geleneksel sanat pratikleriyle kesişen yeni bir estetik deneyim alanı ortaya koymaktadır. Örneğin, bir yapay zekâ sistemi, mevcut müzik veritabanlarını analiz ederek bu verilerden öğrendiği örüntüler aracılığıyla yeni melodiler ve armonik yapılar oluşturma yeteneğine sahiptir (Akyüz ve Gümüştekin, 2022). Bununla birlikte, yapay zekâ ile üretilen müziğin estetik kaliteyi hangi ölçüde geliştirebileceği ve farklı müzik tarzları arasında nasıl bir geçiş sağlayabileceği soruları, estetik kuramların yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Atiker, 2024).

Yapılan araştırmalar, dinleyicilerin yapay zekâ tarafından üretilen müziklerle, insan eliyle bestelenen eserlere kıyasla daha zayıf bir duygusal bağ kurma eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır (Ansani vd., 2025). Ayrıca, yapay zekânın müzik estetiği üzerindeki etkileri, müziğin bireylerin duygusal deneyimleriyle kurduğu ilişkinin niteliğine dair anlayışımızı derinleştirmekte ve bu etkileşimin yeni boyutlarını ortaya koymaktadır (Samo ve Highhouse, 2023). Yapay zekânın müzikal süreçteki estetik boyutu, dinleyicilerin müziği algılama biçimlerini ve bu algının onların estetik değerlendirmeleri üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli bir yere sahiptir. Örneğin, dinleyicilerin yapay zekâ tarafından bestelenen müziklere yönelik estetik doyum düzeyleri, insan tarafından üretilen eserlerle karşılaştırıldığında belirgin farklılıklar ortaya koymaktadır (Ansani vd., 2025). Yapay zekâ tarafından üretilen müziklerde estetik deneyim çoğunlukla daha yüzeysel olarak algılanırken, insan eliyle bestelenen eserler duygusal derinlik ve bağ kurma açısından daha güçlü bir etki yaratmaktadır (Samo ve Highhouse, 2023). Bu durum, yalnızca dinleyicilerin algılarıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda yapay zekânın programlanma biçimine ve üretim sürecinde kullanılan veri setlerinin niteliğine göre farklılık göstermektedir (Atiker, 2024).

Estetik boyutun ötesinde, yapay zekâ ile müzik üretimi süreci, etik açıdan da derinlemesine tartışılan bir alan hâline gelmiştir. Pek çok araştırmada, yapay zekânın yaratıcı süreçteki rolü bağlamında telif hakları, şeffaflık ve yaratıcılığın niteliği gibi konulara odaklanmaktadır. Örneğin, yapay zekâ tarafından üretilen bir müzik eserinin gerçek sahibi kimdir? Bu tür eserler, insan yaratıcılığının bir uzantısı olarak mı yoksa tamamen makine üretimi bir çıktı olarak mı değerlendirilmelidir? Bu sorular, yapay zekânın müzik alanındaki konumuna ilişkin etik tartışımların merkezinde yer almaktadır (Küçükvardar, 2020).

Yapay zekâ uygulamalarının müzik üretiminde etik açıdan öne çıkan bir diğer konu, algoritmik süreçlerin şeffaflığıdır. Kullanıcıların, yapay zekânın müzik üretiminde hangi karar mekanizmalarıyla çalıştığını anlayabilme ve bu süreçleri izleyebilme gerekliliği, yapay zekâ temelli müzik üretimine etik bir boyut kazandırmaktadır. Yapay zekâ tarafından üretilen müziklerin temelinde yer alan

algoritmalar, yaratıcı sürecin hangi bileşenlerini etkilediğini ve nihai sonucun nasıl şekillendiğini ortaya koyarak dinleyicide şeffaflık ve güven duygusunun oluşmasına katkı sağlayabilir (Canbay ve Demircioğlu, 2021). Bununla birlikte, yapay zekâ destekli müzik üretimi, müziğin özgünlüğü ve sanatsal niteliği üzerine yeni tartışmaların ortaya çıkmasına ve bu kavramların yeniden değerlendirilmesine zemin hazırlamaktadır (Atiker, 2024). Ayrıca, müzik üretiminde yapay zekâ kullanımı, müzikal geleneklerin korunması kadar dönüşümü üzerinde de belirleyici bir etkiye sahiptir. Geleneksel müzik üretim süreçleri insan yaratıcılığına ve kültürel bağlama dayanırken, yapay zekâ temelli sistemler yeni müzik türlerinin ve stillerinin ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır. Bu durum, estetik deneyimin çeşitlenmesine katkı sağlamakta ve farklı müzik türleri arasındaki sınırların giderek daha geçirgen hâle gelmesine neden olmaktadır (Akyüz ve Gümüştekin, 2022; Atiker, 2024). Bununla birlikte, bu dönüşüm süreci, müziğin toplum ve kültür üzerindeki etkilerinin yeniden değerlendirilmesi ve tanımlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Erol, 2024).

Son yıllarda müzik alanında yapay zekânın yükselişiyle birlikte, sanatçının rolü ve gerekliliği üzerine yeni tartışmalar gündeme gelmiştir. Yapay zekâ sistemlerinin tek başına özgün eserler üretebilme potansiyeline sahip olması, insan yaratıcılığının gelecekteki konumuna ilişkin soruları da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, yaratıcılığın yalnızca insana özgü bir nitelik mi yoksa makineler tarafından da ortaya konulabilecek bir yeti mi olduğu, günümüz sanat dünyasında önemli bir tartışma alanı oluşturmuştur. Bu noktada, yapay zekânın müzik alanında sunduğu olanaklar ile beraberinde getirdiği olası riskler arasında dengeli bir ilişki kurulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Atiker, 2024). Yapay zekâ tarafından üretilen müziğin estetik değeri ve dinleyici üzerindeki etkisi, yalnızca etik tartışmalarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda kültürel ve toplumsal dinamiklerle de etkileşim içinde şekillenmektedir (“Yapay Zekânın Kullanım Alanları ve Etik Sorunlar”, 2023). Bu bağlamda, yapay zekânın müzik alanındaki rolü, hem sanatçılar hem de dinleyiciler açısından yeni etik ve estetik yaklaşımların gelişmesine zemin hazırlayabilir.

Sonuç olarak, yapay zekâ ile üretilen müziklerin estetik ve etik boyutları, bu teknolojilerin sanatın doğası ve işlevi üzerindeki etkilerine ilişkin geniş kapsamlı

bir tartışma zemini oluşturmaktadır. Yapay zekânın yaratıcı süreçlere dâhil olması, hem müziğin estetik değerlerinin dönüşümünü hem de insan yaratıcılığının tarihsel bağlamda yeniden tanımlanmasını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle, müzik alanında yapay zekâ uygulamalarının dikkatle incelenmesi ve bu süreçte ortaya çıkan etik meselelerin değerlendirilmesi, sanatın geleceğinin yönünü belirlemede kritik bir rol oynamaktadır.

3.4.3. Algoritmalar ve insan yaratıcılığı

Algoritmalar, geleneksel olarak problem çözme süreçlerinde sistematik yaklaşımlar sunan ve insan yaratıcılığını destekleyebilecek araçlar olarak değerlendirilmektedir. Algoritmaların evrimi, toplumsal ve teknolojik gelişmelerle paralel bir biçimde ilerlemekte; bu dönüşüm, insanın öğrenme ve düşünme süreçlerinden ilham alan bir yapay zekâ anlayışını beraberinde getirmektedir. Örneğin, Emperyalist Rekabvdgoritması ile Öğretme-Öğrenme Tabanlı Optimizasyon Algoritması, insanın sosyal etkileşim ve paylaşım dinamiklerinden esinlenerek geliştirilmiş olup, doğal seçim ilkelerine benzer bir işleyiş mantığına sahiptir (Altay ve Altay, 2021). Bu bağlamda, algoritmalar yalnızca teknik bir işlev üstlenmekle kalmayıp, aynı zamanda insanla etkileşime geçerek bireylerin yeteneklerini geliştirme ve destekleme potansiyeline de sahiptir.

Yapay zekâ ve insan yaratıcılığı arasındaki ilişki, günümüzde giderek daha fazla ilgi çeken bir konu hâline gelmiştir. Yapay zekânın (YZ) gelişimi, sanat ve tasarım gibi yaratıcı alanlarda insanın rolünü sorgulayan birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, YZ'nin insan yaratıcılığını nasıl etkilediği, bu etkilerin sonuçları ve YZ uygulamalarının estetik değerler üzerindeki etkileri önemli bir araştırma konusu olmuştur.

Yaratıcılığın tanımına ilişkin tartışmalar sürerken, Hegarty'nin vurguladığı gibi bilinmeyen alanlara yönelme isteği ve Timuçin'in ifade ettiği üzere doğal gerçeklerden yararlanarak özgün bir ürün ortaya koyma yetisi, bu kavramın temel bileşenleri arasında değerlendirilmektedir (Taşyürek, 2022). Özellikle yaratıcı düşünme, özgün fikirler

ortaya koyma kapasitesiyle ilişkilendirilmekte ve bu durum yapay zekâ uygulamaları açısından önemli bir referans noktası oluşturmaktadır. Eğitimdeki gelişmeler ve yenilikçi yaklaşımlar, bireylerin yaratıcı potansiyellerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim süreçlerinde yaratıcı düşünmenin uygulanması, bireylerin temel motivasyonlarını güçlendirerek keşfetme fırsatlarını genişletmekte ve böylece öğrenme verimliliğini artırmaktadır (Karaduman ve Çiftçi, 2018). Öğretmenlerin yaratıcı düşünmeyi destekleyen yaklaşımlar benimsemeleri, öğrencilerin bireysel yeteneklerinin geliştirilmesinde belirleyici bir rol üstlenmektedir (Karaduman ve Çiftçi, 2018). Ayrıca, okul ortamlarının yaratıcılık üzerindeki etkisine önem verilmesi, eğitimin niteliğinin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır (Şıvgın, 2023).

Eğitimde yaratıcılığın desteklenmesi, özellikle görsel sanatlar öğretiminde sinestezik yaklaşımların bütünleştirilmesiyle ilişkilendirilmektedir. Sinestezi, farklı duyuşsal algıların bir araya gelerek bütünleşmesini sağlayan bir olgu olarak, yeni sanatsal ifade biçimlerinin ortaya çıkmasına olanak tanımakta ve bu yönüyle sanat eğitimi üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır (Göktepeliler ve Aksoy, 2022). Sanat eğitiminde bu tür deneyimlerin kazandırılması, bireylerin yaratıcı potansiyellerini somut verilerle daha etkili biçimde kullanmalarına katkı sağlamaktadır.

Sanat ve tasarım alanında dijital dönüşümün sanal ve artırılmış gerçeklik uygulamalarıyla bütünleştirilmesi, yaratıcılığın boyutlarını önemli ölçüde genişletme ve zenginleştirme potansiyeline sahiptir (Olgun, 2024). Bu durum, sanatçıların yeni medya ve teknolojileri kullanarak toplumsal ve kültürel temaları ele alan eserler üretmelerine olanak sağlamaktadır. Dijital sanatın gelişimi ve bu alandaki yeniliklerin benimsenmesi, aynı zamanda sanat endüstrisinde yeni pazarlama stratejilerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Garakhanova, 2023).

Markaların sosyal medya aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşmasını mümkün kılan etkileşim temelli ve deneyim odaklı tasarımlar, hem sanat eserlerinin üretim süreçlerini dönüştürmekte hem de bu eserlerin toplum üzerindeki görünürlüğünü ve etkisini artırmaktadır. Özellikle influencer'ların pazarlama süreçleri üzerindeki etkisi, tüketici davranışlarını ve satın alma niyetlerini şekillendiren önemli bir unsur olarak

öne çıkmaktadır (Demirağ, 2023). Bu bağlamda, teknoloji aracılığıyla sağlanan erişim ve etkileşim olanakları, sanatın üretim biçimlerini ve yaratıcılığın yönünü yeniden şekillendirmektedir.

Günümüzde algoritmalar ile insan yaratıcılığı arasındaki etkileşim, önemli bir tartışma alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu tartışmanın odağında, metasezgisel algoritmaların yaratıcı düşünme süreçlerini nasıl etkilediği ve bu etkileşimin hangi mekanizmalar üzerinden gerçekleştiği yer almaktadır. Doğadan esinlenen ve çoğunlukla toplumsal davranışların modellenmesine dayanan metasezgisel yaklaşımlar, insan yaratıcılığının işleyişini anlamaya yönelik değerlendirmelerde kritik bir konumda bulunmaktadır (Çelik vd., 2019; Altay ve Altay, 2021).

Biyofilik tasarım anlayışı, bireylerin doğal çevreyle bağ kurmasını teşvik ederek yaratıcı düşüncenin gelişmesini amaçlamaktadır. Doğayla kurulan etkileşimin zihinsel iyilik hâli üzerinde olumlu etkiler yaratabildiği; bunun da yaratıcılığı destekleyen önemli bir unsur olduğu belirtilmektedir (Karaağaç ve Atabeyoğlu, 2023). Stres düzeyinin azaltılması ve sağlıklı bilişsel süreçlerin desteklenmesi, yaratıcı performansı güçlendiren temel etkenler arasında değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, psikolojik dayanıklılığın yaratıcılığı olumlu yönde etkileyebileceği; bu nedenle proaktif kişilik özelliklerinin geliştirilmesine önem verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Özbebek vd., 2024).

İlk olarak, yapay zekâ teknolojilerinin yaratıcılık üzerindeki etkisi ele alınmalıdır. YZ'nin insan sınırlarına yaklaşması, özellikle illüstrasyon ve sanat alanında dikkat çekmektedir. Makine öğrenimi ve derin öğrenme algoritmaları, belirli bir bağlamda insan üretim tarzlarına benzer eserler üretebilmektedir (Atiker, 2022). Ancak, bu durum insan yaratıcılığının özgünlüğü açısından çeşitli sorunları da gündeme getirmektedir. İnsan yaratıcılığı, yalnızca teknik becerilere dayanmayan, aynı zamanda kültürel ve duygusal boyutlar içeren bir süreçtir (Turan vd., 2022).

Yapay zekâ, yaratıcı süreçlerin ve sanat ürünlerinin ortaya çıkarılmasında giderek daha etkili bir rol üstlenmektedir. Ancak bu gelişmeler, etik açıdan çeşitli endişeleri

de gündeme taşımaktadır. Bilgi üreten ya da belirli yaratıcı süreçleri taklit eden algoritmalarından oluşan yapay zekâ sistemlerinin, insanın yaratıcı iradesi ve sanatsal özelliği üzerindeki etkileri dikkatle değerlendirilmelidir. Bu da, yapay zekâ tarafından oluşturulan eserlerin doğasıyla ilgili ciddi sorgulamalara yol açmaktadır. Yapay zekâ, yaratıcı süreçlerin ve ürünlerin üretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, etik endişeler de oldukça önemlidir. YZ sistemleri, bilgi üreten veya belirli bir yaratıcı süreci simüle eden algoritmalar içerdiğinden, bu sürecin insan ajansı ve yaratıcılığı üzerindeki etkileri sorgulanmalıdır. Üretilen eserlerin telif hakları, kaynak gösterme ilkeleri ve bu iki unsur arasındaki ilişkiler, sanatçılar açısından yeni sorun alanları ortaya çıkarmaktadır (Ece, 2024). Özellikle insan yaratıcılığını merkezine alan estetik deneyimlerin zayıflama ihtimali, yapay zekânın entelektüel ve yaratıcı üretime nasıl yön verdiğiyle doğrudan ilişkilendirilmektedir (Turan vd., 2022).

Bir diğer tartışma alanı, yapay zekânın yaratıcı süreçleri hangi yollarla destekleyebileceğidir. Eğitim ortamlarında kullanılan YZ uygulamalarının, öğretme ve öğrenme süreçlerinde yaratıcı düşünmeyi geliştirme potansiyeline sahip olduğu belirtilmektedir (Yazıcı ve Erkoç, 2023). Yapay zekâ destekli araçlar, sanatçılara yeni ilham kaynakları sunarak yaratıcı süreçte alternatif ifade biçimlerini keşfetmelerine olanak tanıyabilir. Ancak, bu sistemlerin insan yaratıcılığının yerini ne ölçüde tutabileceği ve yaratıcı üretime hangi düzeyde katkı sağlayabileceği alanda hâlen tartışılmaktadır. Bazı araştırmacılar, yapay zekânın hem öğrenme süreçlerini güçlendirmek hem de yaratıcı üretimi desteklemek amacıyla etkili bir araç olarak kullanılabileceğini ileri sürmektedir (Tabier ve Bakanay, 2023). Bu doğrultuda, insan ve yapay zekânın ortak biçimde yaratıcı süreçlere katkıda bulunabilmesi, yeni sanatsal ifade olanaklarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Güney, 2020).

Son olarak, yapay zekânın yaratıcı süreçlere ne ölçüde katabileceğine ilişkin tartışmalar, insan–makine etkileşimini yeniden değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu iki aktör arasındaki karşılıklı etkileşimin, insan yaratıcılığının gelişimi üzerinde belirgin etkiler oluşturabileceği ifade edilmektedir. Ancak, sürecin niteliğine ve YZ temelli sistemlerin gerçek kapasitesine yönelik bilgi eksiklikleri, çeşitli sorun

alanlarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Turan vd., 2022). Bu nedenle, yapay zekâ ile insan yaratıcılığı arasındaki ilişkinin çok boyutlu ve titizlikle incelenmesi gereken bir konu olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, yapay zekâ ile insan yaratıcılığı arasındaki etkileşim, hem yaratıcı üretim süreçlerini hem de etik değerlendirmeleri içeren çok katmanlı bir inceleme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. YZ'nin sanatsal çalışmalara sağlayabileceği katkılar ile insan yaratıcılığı üzerindeki etkileri, günümüz sanat anlayışını ve sektör dinamiklerini önemli ölçüde şekillendirmektedir. Algoritmaların, özellikle de doğadan esinlenen metasezgisel yaklaşımların, eğitim ortamlarında yaratıcı düşünmeyi destekleyen yöntemlerle birleşmesi, insan yaratıcılığının nasıl dönüşebileceğine ilişkin daha kapsamlı bir anlayış sunmaktadır. Yaratıcılığın yalnızca bireysel bir yeti değil, aynı zamanda sosyal etkileşim ve çevresel koşulların ürünü olduğu göz önünde bulundurulduğunda, yaratıcı süreçlerin hem insanlar hem de algoritmalar arasındaki karşılıklı etkileşimle zenginleştiği söylenebilir (Binark vd., 2023). Bu bütüncül değerlendirme, gelecekte sanat ile teknolojinin nasıl bir arada gelişeceğine yönelik daha derinlikli bir perspektif kazandıracaktır.

3.5. Kültürel Kimlik ve Yapay Zeka Arasında Yeni Bir Paradigma

Yapay zekâ, kültürel kimliğin oluşumunu ve ifadesini yeniden şekillendiren önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Kültürel unsurların dijital ortamlarda işlenmesi ve yeniden üretilmesi, yerel kimliklerin küresel düzeyde görünürlük kazanmasını sağlarken aynı zamanda bu kimliklerin özgünlüğünü tehdit edebilmektedir. Yapay zekâ, farklı kültürel verileri analiz ederek yeni sentezler oluşturmakta ve bu süreçte kültürel üretimi hem çeşitlendiren hem de standartlaştıran bir rol üstlenmektedir. Böylece kültürel kimlik, teknolojik etkileşimler içinde sürekli yeniden tanımlanan dinamik bir olgu hâline gelmektedir.

3.5.1. Kültürel temsillerin yapay zeka ile dönüşüm

Yapay zekâ teknolojileri, kültürel temsillerin üretilmesi ve yeniden sunulmasında

giderek daha belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bu dönüşüm, yalnızca geleneksel ifade biçimlerini değil, aynı zamanda içerik üretim süreçlerinin bütününe kapsamaktadır. YZ'nin oluşturduğu yeni içerik ve deneyimler, kültürel üretim dinamiklerini dönüştürmekte; sanat ve medya alanlarında yeni gelişim olanakları ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, yapay zekânın hikâye anlatımı ve senaryo yazımında kullanılması, her iki alandaki yaratım süreçlerini yeniden biçimlendirmekte ve yeni kültürel ifade biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Aydemir ve Fetah, 2023).

Bu çerçevede, yapay zekânın kültürel biçimleri dönüştürme kapasitesi, medya ve sanat alanlarında daha önce deneyimlenmemiş bir iletişim ve etkileşim ortamı sunmaktadır. Kültürel temsil ve yapıların işleyişi ise YZ'nin veri analitiği ve makine öğrenmesi gibi teknolojik yetenekleri sayesinde giderek daha otomatikleşmekte ve daha görünür bir hâle gelmektedir. Bu durum, özellikle içerik dağıtımı ve tüketim süreçlerinin daha etkin yönetilmesine; hedef kitle analizlerinin geliştirilmesine ve kültürel temsillerin daha sistemli biçimde sunulmasına olanak sağlamaktadır (Salvarlı ve Kayışkan, 2022).Yapay zekâ teknolojileri, kültürel temsillerin üretimi ve aktarımında giderek daha belirleyici bir konuma yerleşmektedir. Yeni medya ortamlarının çeşitlenmesiyle birlikte kültürel ifade biçimleri hem genişlemiş hem de daha karmaşık bir hâl almıştır. Yapay zekâ temelli gelişmeler ise yaratım süreçlerini dönüştürerek kültürel temsillerin niteliğini ve işleyişini yeniden şekillendirmektedir.

Yapay zekâ, medya ve iletişim alanlarında belirgin bir dönüşüm süreci başlatmıştır. Eren ve çalışma arkadaşlarının bulgularına göre, YZ teknolojileri yalnızca insan zekâsına benzer işlevler sergilemekle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda karar verme süreçlerinde etkin bir aktör hâline gelmektedir (Eren vd., 2024). Özellikle karar verme süreçlerinde yapay zekâyı başvurması, kültürel algıları etkileyen bir unsur hâline gelmekte ve bu durum toplumsal değerlendirmeleri doğrudan şekillendirmektedir. Böylece YZ, kültürel temsillerin yeniden inşasında yalnızca teknik bir araç olmaktan çıkarak toplumsal yapıların oluşumunda etkin bir aktör konumuna yükselmektedir.Demir'in çalışması, DALL·E 3 gibi yapay zekâ araçlarının kültürel, sınıfsal ve toplumsal cinsiyete ilişkin temaları nasıl yorumladığını incelemekte ve

bu doğrultuda yapay zekânın kültürel temsilleri üzerine daha kapsamlı bir anlayış geliştirilmesine önemli katkılar sunmaktadır (Demir, 2023). Yapay zekâ ile üretilen bu tür içerikler, kültürel kodların ve temsillerin yeniden yorumlanmasına zemin hazırlamaktadır.

Türk ve Alman basınında yapılan analizler, yapay zekâ uygulamalarının medya yoluyla kültürel temsilleri nasıl dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Okuroğlu ve Şirvanlı'nın çalışması ise özellikle 'Suriyeli' kimliğine yönelik medya temsillerini inceleyerek, bu sunumların toplumsal algılar üzerinde nasıl etkiler oluşturduğunu irdelenmektedir (Okuroğlu ve Şirvanlı, 2021). Bu tür temsil pratikleri, belirli kültürel kodların ve imgelerin toplumsal hafızada nasıl konumlandığını görünür kılmaktadır. Medya ise yalnızca haber aktaran bir araç olmanın ötesinde, toplumların kültürel algılarını şekillendiren önemli bir aktör olarak dikkat çekmektedir. Kültürel temsillerin nasıl üretildiğine ilişkin daha kapsamlı bir perspektif geliştirebilmek için, yapay zekâ uygulamalarının ortaya çıkardığı sonuçların da değerlendirilmesi gerekmektedir. Okur ve Bilgili'nin araştırması, güçlü kurumsal yapıların kültürel temsiller üzerinde belirleyici bir etki oluşturduğunu ve bu temsillerin toplumsal güç ilişkilerinin inşasında nasıl işlev gördüğünü ortaya koymaktadır (Okur ve Bilgili, 2022). Ayrıca kültürel ve coğrafi oluşumların nasıl temsil edildiğine yönelik eleştirel değerlendirmeler, mevcut toplumsal yapıların temelini oluşturan güç ilişkilerini daha iyi kavramamıza katkı sağlamaktadır.

Yapay zekânın kültürel temsilleri dönüştürme kapasitesinin bir diğer boyutu ise bireysel üretim süreçlerindeki konumuyla ilişkilidir. Özdal'ın çalışması, YZ destekli sanat üretimlerinin kültürel ve sanatsal ifade biçimlerine nasıl yansıdığını ayrıntılı biçimde incelemektedir (Özdal, 2024). Yapay zekâ ile üretilen sanatsal içeriklerin insan yaratımını hangi ölçüde temsil edebileceği yönündeki tartışmalar, sanatın niteliğine ilişkin değerlendirmelere yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Yapay zekâ ile genişleyen kültürel temsillere yönelik eleştirel değerlendirmeler, dijital ortamın hızla yaygınlaşmasıyla birlikte daha görünür hâle gelmiştir. Salvarlı ve Kayışkan'ın çalışması ise yapay zekânın pazarlama alanındaki potansiyelini ele

alırken, aynı zamanda bu teknolojilerin kültürel düzeyde nasıl yankı bulduğunu da incelemektedir (Salvarlı ve Kayışkan, 2022). Pazar dinamiklerinin ve kültürel içeriklerin yapay zekâ tarafından nasıl biçimlendirildiğine yönelik araştırmalar, hem tüketici davranışlarının hem de kültürel temsillerin yeniden yapılandırıldığını ortaya koymaktadır. Yapay zekâ ve toplumsal ilişkileri daha geniş bir çerçevede ele alan Adaş ve Erbay, YZ'nin toplumsal kontrol mekanizmalarıyla kurduğu ilişkiyi ayrıntılı biçimde incelemektedir (Adaş ve Erbay, 2022). Bu çerçevede, kültürel temsiller yalnızca sanat ya da medya aracılığıyla üretilen gösterimlerle sınırlı değildir; aynı zamanda toplumsal normlar ve ideolojik yapılar üzerindeki etkiler yoluyla da biçimlenmektedir. Kültürel diplomasi alanında, folklorik unsurların ve geleneksel kıyafetlerle gerçekleştirilen temsillerin taşıdığı önem özellikle vurgulanmaktadır. Baş ve çalışma arkadaşlarının araştırması, kültürel diplomasi süreçlerinin ülkelerin kendilerini ifade etme ve temsil etme kapasitesini nasıl güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Baş vd., 2022). Bu temsil kapasitesi, yapay zekâ ile zenginleştirilen kültürel unsurların uluslararası diyalogda nasıl daha etkili kullanılabileceğine ilişkin yeni bakış açıları geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Dijital ortamlarda gerçekleştirilen yapay zekâ uygulamalarının incelenmesi de giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Kaymak'ın yapay zekâ ile gazetecilik arasındaki ilişkiye yönelik gerçekleştirdiği görsel analizler, bu etkileşimin çok katmanlı yapısını ortaya koymaktadır (Kaymak, 2024). Çalışma, farklı kültürel oluşumların dijital medya mecralarında nasıl temsil edildiğini inceleyerek bu platformların kültürel aktarım süreçlerinde oynadığı rolü görünür kılmaktadır. Ayrıca yapay zekânın kültürel okuryazarlık düzeylerini geliştirme potansiyeli de dikkat çekmektedir. Yapay zekâ ile bütünleşik eğitim uygulamalarının, özellikle YZ okuryazarlığını artırmayı amaçladığı ve bu yolla bireylerin yapay zekâ ile sosyal ve kültürel etkileşimlerini daha bilinçli biçimde kurmalarına katkıda bulunduğu ifade edilmektedir (Elçiçek, 2024; Yılmaz ve Yılmaz, 2023). Bu gelişmeler, kültürel politikaların yeniden yapılandırılmasında belirleyici bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak, yapay zekânın kültürel temsiller üzerindeki etkisi, sanatsal üretimden eğitim politikalarına, içerik oluşturma pratiklerinden toplumsal farkındalığa

kadar uzanan çok boyutlu bir dönüşüm sürecine işaret etmektedir. Yapay zekâ temelli araçlar, kültürel yapıların ve temsil biçimlerinin yeniden şekillenmesine katkı sunarken, bu süreçte etik ilkelere bağlılık ve toplumsal sorumluluk bilinci ön plana çıkmaktadır. Medya ve sanat alanlarında yaygınlaşan YZ uygulamalarının kültürel temsilleri nasıl dönüştürdüğüne yönelik disiplinler arası çalışmalar, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yaşanan değişimleri daha kapsamlı değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır. Farklı araştırmalardan elde edilen bulgular, kültür ile teknoloji arasındaki etkileşimin giderek güçlendiğini göstermekte; bu çalışma ise gelecekte yapay zekânın kültürel temsil dinamiklerini daha derinden dönüştüreceğine dair güçlü bir perspektif sunmaktadır.

3.5.2. YZ'nin müzikte yerel kimlikleri globalleştirme veya erozyona uğratma etkisi

Yerel kimliklerin müzik aracılığıyla küresel ölçekte dönüşmesi ya da farklı biçimlerde yeniden yapılandırılması, günümüzün en dikkat çekici ve zengin toplumsal olgularından biri olarak değerlendirilmektedir. Müzik, bireylerin aidiyetlerini ve kimliklerini ifade etmelerinin ötesinde; toplumsal yapıların, kültürel etkileşimlerin ve küreselleşmenin karmaşık dinamiklerini yansıtan bir araç niteliği taşımaktadır (Sağır ve Öztürk, 2015). Sağır ve Öztürk'ün çalışmasının da ortaya koyduğu üzere, müzik zamanla sosyal kimliklerin ifade edildiği bir anlatım alanına dönüşmüştür (Sağır ve Öztürk, 2015). Bu çerçevede, yeni nesil medya ortamları ve yapay zekâ teknolojilerinin müzikte yerel kimlikler üzerinde hem destekleyici hem de sınırlandırıcı etkiler oluşturabildiği görülmektedir.

Küreselleşme süreci, müzikte yerel kimliklerin dönüşmesine zemin hazırlamaktadır. Yavuz'un çalışması, müzik yaşamında kullanılan 'sahne', 'mikromüzikler' ve 'minör müzik' kavramlarının, yerel kültürün nasıl temsil edildiğini ya da görünürlükten nasıl dışlandığını anlamaya önemli katkılar sunduğunu göstermektedir (Yavuz, 2018). Müzik, sosyal kimliklerin yansıtıldığı bir alan olarak kimlik inşa süreçlerinde giderek daha etkili bir araç hâline gelmektedir. Sağır ve Öztürk'ün çalışması, toplumsal kimliklerin çeşitliliğini vurgulayarak bu kimliklerin

sosyalleşme süreçleri içinde nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır (Sağır ve Öztürk, 2015).

Yerel müzik kültürleri, küreselleşme süreciyle birlikte çift yönlü bir etkiye maruz kalmakta; bu süreç kimi zaman yerel kimliklerin güçlenmesine katkı sağlarken kimi zaman da bu kimliklerin zayıflamasına yol açabilmektedir. Müzik alanında yapay zekâ uygulamalarının öneminin giderek artması, söz konusu ikili dinamikte belirleyici bir rol oynamaktadır. YZ teknolojileri, müzikal üretim ve dolaşım süreçlerini dönüştürerek yerel müzik kültürlerinin küresel platformlarda daha fazla görünür olmasına olanak tanırken, aynı zamanda bu kültürlerin belirli ölçülerde homojenleşmesine de zemin hazırlayabilmektedir (Uysal ve Öztürk, 2024; Çakıcı, 2023).

Müziğin yerel kimlikleri küresel ölçekte görünür kılması söz konusu olduğunda, kültürel küreselleşmenin dinamiklerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Özalp'ın çalışması, yerel kimliklerdeki dönüşüm süreçlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Özalp, 2024). Bu çerçevede, yerel müziğin dijital platformlarda hangi biçimlerde temsil edildiği ve bu temsillerin nasıl dönüştüğü, toplumsal kimliklerde meydana gelen değişimleri de beraberinde getirmektedir. Özellikle yapay zekâ ile bütünleşmiş yerel müzik uygulamalarında, söz konusu müziğin yalnızca bir tüketim nesnesi olmanın ötesine geçerek toplulukların kimlik inşa süreçlerinde etkili bir araca dönüştüğü görülmektedir.

Türkiye'de popüler müzik üzerine gerçekleştirilen incelemelerde, 2007–2017 yılları arasında üretilen eserlerin biçimsel özellikleri ile bu eserlerde yerel unsurların ne ölçüde temsil edildiği önemli bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır (Karabiber vd., 2021). Karabiber ve çalışma arkadaşlarının elde ettiği bulgular, Türkiye'deki popüler müzik anlayışının hem yerel öğelerden hem de küresel eğilimlerden eşzamanlı olarak etkilendiğini ortaya koymaktadır (Karabiber vd., 2021). Bu bulgular, yerel kimliklerin müzik aracılığıyla küresel ölçekte nasıl temsil edildiğine ilişkin değerlendirmelere önemli katkılar sunmaktadır. Yapay zekâ teknolojileri, yerel unsurların daha geniş kitlelere ulaşmasını mümkün kılarken, aynı zamanda küreselleşmenin etkisiyle bu unsurların dönüşmesine ya da baskılanmasına yol

açabilecek bir etki de oluşturabilmektedir (Özalp, 2024).Öte yandan, Akgün'ün çalışması Türk makamsal müziğinin modernleşme süreçlerini ele alarak, yerel kimlik ile geleneksel unsurların küresel müzik kültürü içinde hangi biçimlerde yeniden yorumlandığını ve dönüştüğünü ortaya koymaktadır (Akgün, 2024). Akgün'ün çalışması, kültürel iletişim biçimlerindeki dönüşümü ele alarak geleneksel ve modern müzik anlayışlarının nasıl bir araya getirildiğini; Türk makamsal müziğinin farklı kültürlerle kurduğu etkileşimi ve bu etkileşim içinde gelenekselliğin hangi yöntemlerle sürdürülebildiğini ortaya koymaktadır (Akgün, 2024). Bu doğrultuda, yapay zekâ uygulamalarının geleneksel müzik biçimlerini nasıl dönüştürdüğü ve bu süreçte yeni ifade tarzlarının ortaya çıktığı açık bir biçimde görülebilmektedir.

Burdurlu'nun çalışması, kültürel melezleşme süreçlerini ele alarak yeni müzik türlerinin küreselleşen dünyada yerel unsurları hangi biçimlerde yeniden yorumladığını ortaya koymaktadır (Burdurlu, 2023). Özellikle melez müzik türleri, farklı kültürel unsurları bir araya getirerek hem yerel hem de küresel kimlik öğelerinin harmanlandığı yeni ifade biçimleri ortaya koymaktadır. Bu tür müzikal üretimler, dinleyicilerde ulusötesi bir kimlik algısının gelişmesine katkı sağlamakta ve kültürel etkileşimlerin artması için önemli bir zemin oluşturmaktadır (Burdurlu, 2023). Bu çerçevede, yapay zekâ destekli müzik üretimlerinin yerel kimlikleri hangi yönlerden şekillendirdiği ve bu kimliklerin nasıl geliştirildiği önemli bir tartışma alanı hâline gelmektedir.

Yüksel'in çalışması, teknolojik gelişmelerin bireylerin kültürel üretim pratiklerini nasıl dönüştürdüğünü ortaya koyarak postmodern tüketim kültürünün gelecekte alabileceği biçimlere ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır (Sarı, 2019). Müzikte yaşanan bu dönüşüm ise hem yerel hem de küresel kimliklerin yeni ifade biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Ayrıca Kanık'ın göçmenlerin kimlik oluşumuna ilişkin çalışmaları, yerel ve küresel dinamiklerin karşılıklı etkileşim içinde nasıl işlediğini ortaya koymaktadır (Kanık, 2018). Yerel kültürün küresel normlarla karşılaşması, müzik aracılığıyla toplumlar arasında yeni etkileşim kanallarının oluşmasına olanak tanırken, aynı zamanda yerel kimliklerin görünürlüğünün artmasına da zemin hazırlamaktadır.

Ayrıca yerel müziklerin sürdürülebilirliği açısından kuşaklar arası etkileşim ciddi bir önem taşımaktadır. Kırşehir örneğinde görüldüğü üzere, yerel müzikal gelenekler ustadan çırağa aktarılan bilgi ve deneyim yoluyla varlığını sürdürmektedir (Doğan, 2023). Bununla birlikte, küresel müzik platformlarının baskın hâle gelmesi, yerel müzikal pratiklerin sürdürülebilirliğini zorlaştırmakta ve zamanla daha homojen bir müzik yapısının ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmektedir. Bu nedenle yerel müzik kimliklerinin korunması ve yaşatılması, yalnızca yerel müzisyenlerin bireysel çabalarına bırakılmamalı; aynı zamanda bu kültürel üretimlerin toplumsal ve ekonomik politikalarla desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Demirbağ vd., 2021; Güler, 2017).

Tüm bu dinamikler bir arada değerlendirildiğinde, müzik aracılığıyla yerel kimliklerin küreselleşmesi ya da sürdürülebilirliğinin sağlanması, toplumsal kimliklerin çok katmanlı bir biçimde yeniden oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Özalp, 2024). Öztürk ve çalışma arkadaşları ise küresel markaların Türkiye'deki yerel kimlikleri nasıl benimsediğini inceleyerek, bu markaların reklam stratejileri aracılığıyla yerel kitlelere hangi yöntemlerle hitap ettiklerini ortaya koymaktadır (Öztürk vd., 2022). Bu tür yaklaşımlar, küresel müzik endüstrisinin yerel kimlikleri hangi mekanizmalar üzerinden tükettiğini ve dönüştürdüğünü açık biçimde ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, yapay zekânın müzik aracılığıyla yerel kimlikleri küreselleştirme ya da yeniden biçimlendirme sürecine etkisi, çok boyutlu ve kapsamlı bir değerlendirmeyi gerektiren karmaşık bir olgudur. Müzik, yalnızca bireylerin ve toplulukların kimlik ifade aracı olmakla kalmayıp, aynı zamanda uluslararası ölçekte yaşanan kültürel etkileşim ve dönüşümlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sunan önemli bir alandır. Yapay zekâ uygulamaları ile küreselleşme süreçlerinin etkileşimi, yerel müzik kültürlerini hem zenginleşme hem de yok olma riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle, söz konusu dönüşümlerin dikkatle izlenmesi, toplumsal kimliklerin oluşumunda müziğin rolünü ve bu süreçlerin yaratabileceği olası sonuçları açıklığa kavuşturmak açısından kritik bir önem taşımaktadır. Popüler müziğin toplumsal kimlik inşasındaki rolü ise özellikle yerel temaların rekabetinde, bireyler arası ilişkilerin şekillenmesinde ve toplumsal katılımın güçlendirilmesinde belirleyici

bir etki yaratmaktadır (Göktepe, 2021).

3.5.3. Müzik ve kültür politikaları bağlamında yapay zeka

Yapay zekâ ile kültür politikaları arasındaki ilişki, çağdaş teknolojik gelişmelerin ve bilgi toplumu dinamiklerinin çeşitlenmesiyle birlikte giderek daha görünür hâle gelmiştir. Müzik endüstrisi ve genel kültürel pratikler, bu dönüşümün merkezinde yer almakta; YZ, hem yaratıcı üretim süreçlerinde kullanılan bir araç olarak hem de kültürel politikaların belirlenmesinde etkili bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Özellikle dijital hikâye anlatımı ve senaryo tasarımı gibi içerik üretim alanlarında yapay zekânın etkisi giderek artmaktadır; zira bu teknolojiler, yeni medya ortamlarını dönüştürmekte ve kullanıcı deneyimlerini önemli ölçüde zenginleştirmektedir (Aydemir ve Fetah, 2023).

Yapay zekâ, müzik alanı ile kültür politikalarının yeniden biçimlendirilmesine yönelik imkânlar arasında önemli bir bağ kurmaktadır. Müzik ve kültürel pratikler, YZ uygulamalarının etkisiyle sürekli bir dönüşüm içinde olup bu etki, müzik eğitiminden stüdyo üretimine kadar uzanan geniş bir yelpazede kendini göstermektedir. Özellikle müzik öğretiminde popüler müzik odaklı yaklaşımların artması, bu alanı önemli bir çalışma konusu hâline getirmiştir. Yaşam biçimleri, kültürel pratikler ve dijital veri akışındaki değişimler sonucunda geleneksel müzik ile popüler müzik arasındaki etkileşimin zayıfladığı gözlemlenirken, yapay zekâ destekli müdahale yöntemlerinin bu boşluğu gidermede işlevsel bir alternatif sunabileceği belirtilmektedir (Özdemir ve Yıldız, 2017).

Müzik kültürünün ve bütüncül müzik politikalarının dönüşümünde kültürel kimlik ile toplumsal dinamiklerin belirleyici bir etkisi bulunmaktadır. Etnomüzikolojik araştırmalar, müziğin kültürel kimlik oluşturmadaki işlevini vurgulamakta ve bu yönüyle toplumsal yapıyı geniş bir çerçevede ele alan kapsamlı değerlendirmeler sunmaktadır (Dağdeviren, 2021). Müzik, kültürel kimliğin temel bir unsuru olarak toplumsal bütünleşmeyi destekleyen ve kültürel birliktelikleri şekillendiren güçlü bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte, kültürel iktidarın inşası sürecinde müzik politikalarının üstlendiği rol, özellikle Cumhuriyet döneminde Türkiye’de daha belirgin

hâle gelmiştir. Bu dönemde müzik, toplumsal normların, değerlerin ve ideallerin üretilmesinde etkili bir araç olarak kullanılmıştır (Kaygusuz, 2023).

Yapay zekânın müzik alanında kullanılabilirliği, müzik üretimi ve gelişiminde sosyal bileşenlerin yeniden yapılandırılması açısından kritik bir önem taşımaktadır. YZ, müzik ekonomisine yalnızca finansal açıdan etki etmekle kalmamakta; aynı zamanda müzikal stratejilerin belirlenmesinde, hedef kitlelerin tanımlanmasında ve etkili müzik politikalarının oluşturulmasında da işlevsel bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, müzik eğitiminde yapay zekânın üstlenebileceği rol ve bu teknolojinin yaratabileceği dönüşümlerin kapsamlı biçimde incelenmesi gereken bir araştırma alanı hâline geldiği, ilgili bulgularla desteklenmektedir (Turan vd., 2022).

Müzik kültürlerinin bir diğer boyutu ise gelişmiş eğitim yöntemlerinin kullanılmasıyla ilgilidir. Alternatif öğretim yaklaşımlarının ve dijital platformlarda edinilen deneyimlerin değerlendirilmesi, müzik eğitiminde yaratıcı pedagojik yöntemlerin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Yapay zekâ temelli uygulamalar, özellikle duygu odaklı müzik analizi, otomatik nota okuma ve benzeri öğrenme süreçlerinde etkili bir araç olarak kullanılabilir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmalar, müzik eğitiminin bireylerin sanat yoluyla kendi kimliklerini oluşturmalarına nasıl katkı sağlayabileceğini ortaya koymaktadır (Boon, 2023).

Yapay zekânın kültür politikaları üzerindeki etkisi, yalnızca içerik üretimindeki çeşitlilikle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda müzik ekonomisi, pazarlama stratejileri ve tüketim pratikleri gibi alanlarda da önemli dönüşümlere yol açmaktadır. Yapay zekâ, hedef kitlelere ilişkin verilerin işlenmesi ve analiz edilmesi konusunda önemli avantajlar sunmaktadır (Salvarlı ve Kayışkan, 2022). Örneğin müzik platformları, dinleyicilerin tercihlerini belirlemek ve bu doğrultuda kişiselleştirilmiş içerik önerileri geliştirmek amacıyla YZ teknolojilerinden yararlanmaktadır (Çınardal, 2023). Bu sürecin bir sonucu olarak, müzik ve kültür politikaları büyük veri analizi ile makine öğrenmesi uygulamalarından yararlanarak daha etkili hâle gelmekte; böylece hedef kitlelere yönelik daha dinamik ve uyarlanabilir yapıların ortaya çıkması sağlanmaktadır (Tabier ve Bakanay, 2023).

Türkiye’de yapay zekâ ile müzik politikaları arasındaki ilişkiler; sektör paydaşlarıyla etkileşim, YZ teknolojilerinin etik kullanımına yönelik yaklaşımlar ve hukuki düzenlemelere ilişkin değerlendirmeler çerçevesinde incelenmektedir. Bu bağlamda, yapay zekâ uygulamalarının ortaya çıkardığı yeni üretim biçimlerinin mevcut yasal çerçeveleri dönüştürdüğü ifade edilmektedir. YZ’nin müzik alanında nasıl bir etki yaratabileceği, aynı zamanda çeşitli hukuki ve etik sorunların tartışılmasını gerektiren çok yönlü bir konu hâline gelmiştir (Kılıçarslan, 2019).Yapay zekânın artan işlevsel özerkliği, müzik üretimi ve kullanıcı izin süreçlerinde insan denetiminin azalmasına yol açarak çeşitli etik sorunları gündeme getirebilmektedir. Bu nedenle, etik ilkelerin titizlikle ele alınması ve YZ uygulamalarının adil, şeffaf ve sorumlu biçimde bütünleştirilmesini sağlayacak düzenlemelere öncelik verilmesi kritik bir önem taşımaktadır (Turan vd., 2022).

Yapay zekâ ve kültür politikalarındaki gelişmeler, müzik sektörünün ekonomik dinamiklerini de dönüştürmektedir. Dijital kapitalizmin küresel müzik endüstrisinde yarattığı karmaşık yapı ve bu yapı içinde farklı aktörlerin üstlendiği roller üzerine gerçekleştirilen çalışmalar, özgürlük alanlarının ve özgürlük anlayışının nasıl değişime uğradığını incelemektedir (Öztürk, 2020). Bu dönüşüm, müzik kategorilerine ilişkin verilerin ve dinleyici beklentilerinin değişimiyle birleştiğinde, kültürel üretim süreçleri üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Kültürel festivaller ve diğer toplumsal etkinlikler üzerine yapılan araştırmalar, müziğin sosyal kimlikleri nasıl yeniden inşa ettiğini ve etkileşimli yapısını nasıl görünür kıldığını ortaya koymaktadır. Eğitim ve kültürel farkındalığın sürdürülmesi amacıyla düzenlenen festivaller, toplumsal belleğin ve kültürel sürekliliğin korunmasında önemli bir işlev üstlenmektedir (Alptürker ve Alptürker, 2021). Bu bağlamda, dijital medya ve yapay zekâ uygulamalarıyla bütünleşen eğlence ve eğitim biçimlerinin, müzik kültürünün geleceğine yönelik umut verici olanaklar sunduğu değerlendirilmektedir.

Yapay zekâ ve kültür politikalarındaki gelişmeler, müzik sektörünün etik ve hukuki boyutlarını da yeniden tanımlamaktadır. Bazı araştırmalar, yapay zekânın yenilik ve icat süreçlerindeki rolünün yanı sıra bilgi üretimini ve erişilebilirliğini artırma potansiyelinin de önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Elçiçek,

2024). Ayrıca yapay zekânın kültürel ve sanatsal alanlarda giderek daha fazla kullanılması, yeni yasal düzenlemeleri ve etik protokolleri gündeme getirmektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği tarafından yayımlanan yapay zekâ politikaları, YZ teknolojilerinin insan haklarına uygun biçimde geliştirilmesi ve korunması amacıyla çeşitli öneriler ortaya koymaktadır (Etiğe, 2023; Erol, 2024). Bunun yanında, yapay zekânın müzik alanında kullanılmasına ilişkin süreçlerin bir eğitim ve okuryazarlık meselesi olarak ele alınması gerekmektedir. Öğrencilere YZ okuryazarlığı kazandırılması, bu teknolojinin etik, toplumsal ve hukuki boyutlarını kavramalarına önemli ölçüde katkı sağlamaktadır (Elçiçek, 2024). Bu doğrultuda, eğitim müfredatlarına yapay zekâyâ ilişkin içeriklerin dâhil edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Geleceğin müzik profesyonellerinin YZ teknolojileriyle etkili biçimde etkileşim kurabilmeleri için bu tür eğitimlerin sürdürülebilir kılınması büyük önem taşımaktadır (Yılmaz ve Yılmaz, 2023).

Sonuç olarak, yapay zekânın müzik ve kültür politikaları üzerindeki etkisi çok boyutlu bir nitelik taşımakta ve bu etki, söz konusu politikaların hem teknik hem de etik boyutlarını yeniden tanımlama potansiyeline sahip güçlü bir dönüşüm alanı oluşturmaktadır. YZ'nin sunduğu analiz, üretim ve dağıtım olanakları kültürel ekosistemleri önemli ölçüde dönüştürürken, bu süreç eş zamanlı olarak etik ve hukuki düzenlemelerin geliştirilmesini zorunlu kılmakta; eğitim ve okuryazarlık süreçlerinin önemini daha da artırmaktadır. Teknolojik uygulamalar genişledikçe, yaratıcı süreçlerde insan özerkliğinin korunması, kültürel çeşitliliğin baskılanmaması ve toplumsal eşitsizliklerin derinleşmemesi için etik ilkelerin dikkate alınması kaçınılmaz hâle gelmektedir. Bu çerçevede, kültürel düzeyde yapay zekâyâ yönelik politikaların yaygınlaştırılması ve bilinçli biçimde uygulanması; şeffaflık, adalet, hesap verebilirlik ve kapsayıcılık gibi normların kültür politikalarına yerleştirilmesiyle mümkün olacak ve yapay zekânın, kültürel üretimi destekleyen, yaratıcı alanları zenginleştiren ve toplumsal açıdan daha sürdürülebilir, dengeli ve kapsayıcı kültür politikalarının geliştirilmesine zemin hazırlayan bir unsur olarak değerlendirilmesini sağlayacaktır.

3.6. Dinleyici Algısında Yapay Zekânın Rolü

Yapay zeka (AI), müziğin üretilme, yorumlanma ve deneyimlenme şeklini değiştiren müziğin de dahil olduğu pek çok alanda önemli değişimler yaratmıştır. Dinleyicilerin müzikle olan ilişkisi, tamamen kişisel bir deneyim olmaktan çıkıp bilimsel öngörüler ve hesaplama modelleriyle iç içe geçmiş bir deneyime dönüşerek, müziğe karşı duygusal ve algısal tepkilerimizi daha iyi anlamamızı sağlamıştır. AI ve müzik dinleme arasındaki ilişki, AI'nın dinleyicilerin algılarını etkilemede, yeni beste yöntemleri sunmada ve teknoloji ile insan duyguları arasında etkileşimi sağlamada bilişsel ve duygusal rolünü vurgulamaktadır.

Müzik analizinde derin öğrenmenin kullanımı, geniş veri setleri aracılığıyla duygu tanıma sürecini kolaylaştırmıştır. Yapılan araştırmalarda, üretken rakip ağlar (GAN) gibi makine öğrenimi tekniklerinin müzik bestelerindeki duygusal özellikleri nasıl analiz edebileceği tartışılmakta ve müziğin duygusal tepkileri nasıl uyandırdığına dair paradigmanın değiştiği vurgulanmaktadır (Liu vd., 2022). Bu analiz, duygusal ifadenin geleneksel bakış açılarına yeni bir soluk getirebilir. Ayrıca bir başka araştırmada, duygusal eğilimlere uygun müzik yaratmada yapay zekanın rolü üzerinde durulmakta ve böylece teknolojinin sanatsal sürece derinlemesine entegre edildiği öne sürülmektedir (Zhang ve Li, 2021). Bu yaklaşımlar, yapay zeka destekli analizlerin, daha önce ölçülmesi zor olan dinleyici tepkilerindeki kalıpları ortaya çıkarabilme konusunda önemli bir gelişme kaydettiğini göstermektedir.

Makine öğrenimindeki ilerlemeler, müziğin dinleyiciler üzerindeki fizyolojik ve psikolojik etkileri hakkında da önemli bilgiler sunmaktadır. Müziğe verilen fizyolojik tepkilerin ses ve görsel uyaranlar arasındaki tutarlılığa bağlı olarak değişebileceği ve müzikte duygu oluşumunda ses-görüntü entegrasyonunun önemi ortaya konmaktadır (Pan vd., 2019). BRECVEM modeli gibi tamamlayıcı araştırmalar, dinleyicilerin yaşadığı duygular ile müzikte ifade edilen duygular arasında karmaşık etkileşimler olduğunu öne sürerek, müziğin neden olduğu duygusal tepkilerin karmaşıklığını vurgulamaktadır (Knox vd., 2011). Bu tür bulgular, müziğin çeşitli duygusal tepkileri uyandırmasının ayrıntılarını anlamada yapay zekanın rolünü ve müzik algısını incelemek için disiplinler arası yaklaşımların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Yapay zekanın etkisi, duygu tanıma ötesinde müzik besteleme ve performans geliştirme gibi pratik alanlara da uzanmaktadır. Gelişmiş yapay zeka algoritmaları, müzik bestelemek için veriye dayalı bilgiler sağlayarak sanatçılara yardımcı olmaktadır. Tekrarlayan sinir ağlarındaki gelişmeler, yapay zeka teknolojilerinin müzik melodilerinin gerçek zamanlı olarak manipüle edilmesini kolaylaştırarak eğitim araçlarını ve müzik yaratımını iyileştirebileceğini doğrulamaktadır (Zhang ve Li, 2021). Bu yapay zeka yardımı, dinleyicilerin duygusal durumlarına uygun besteler sunarak veya müzikle olan geçmiş etkileşimlerinden elde edilen belirli tercihlerine hitap ederek dinleyici deneyimlerini değiştirebilmektedir.

Dinleyicilerin duygusal etkileşimi, müziğin yapısal özelliklerini analiz eden bilişim sistemleri tarafından önemli ölçüde etkilenmektedir. Grimaud ve Eerola (2020), müzisyenlerin müziğin ifade edici yapılarını gerçek zamanlı olarak ayarlayabilmelerini sağlayan ve dinleyici ile müzik arasında dinamik bir ilişki kurmayı kolaylaştıran “EmoteControl” adlı etkileşimli bir sistem ortaya koymaktadır. Bu teknoloji, dinleyicilerin duygusal tepkilerine göre deneyimlerini etkilemelerine olanak tanıyarak, müzik dinleme alışkanlıklarında daha katılımcı bir yapıya doğru bir kayma yaşandığını göstermektedir.

Müzik algısının altında yatan kognitif nörobilimi anlamak son derece önemlidir. “Ton Sağırlığı” kavramının, müziğin duygu işleme sürecini nasıl etkilediği konusunda araştırmalar yapmak, ses yüksekliği algısı ve duygusal tepkileri yöneten sinirsel mekanizmalar hakkında bilgi edinmek gerekmektedir (Zhou vd., 2019). Araştırmacıların bulguları, dinleyicilerin müziğe karşı duygusal tepkilerinin, bireysel nörobiyolojik farklılıklar nedeniyle önemli ölçüde değişkenlik gösterebileceğini ortaya koymakta ve yapay zekanın, müzikle etkileşimin bu kişiselleştirilmiş boyutlarını nasıl daha fazla keşfedebileceğini göstermektedir.

Yapay zeka algoritmaları, müzik algısı üzerindeki kültürel etkilerin daha geniş kapsamlı olarak anlaşılmasını sağlamaktadır. Müzikte duyguların temsil edilmesi, coğrafi ve kültürel sınırlar arasında farklılık gösterdiğinden, müziğin nasıl değerlendirildiğini de etkilemektedir. Bu husus, müzikteki sosyo-politik

anlatılar açısından incelenerek, yapay zekanın bu içerik faktörlerini nasıl analiz edebileceğini ve müziğe olan duygusal bağları daha kapsamlı bir şekilde nasıl ortaya koyabileceğini vurgulamaktadır (Cameron vd., 2021). Müzik algısında yapay zekanın rolündeki ilerlemelere rağmen, hala bazı zorluklar bulunmaktadır. Müzikte yapay zekanın kullanımı, algoritmik verimlilik ile sanatsal bütünlük arasında bir denge gerektirmektedir (Patel vd., 2009). Beste veya icrada yapay zekaya aşırı güvenmek, müzik beğenisi için hayati önem taşıyan sanatsal ifadenin özgünlüğünü tehdit edebilmektedir. Yapay zeka ve müziğin kesişim noktasında eleştirel bakış açısının korunması hem sanatçılar hem de dinleyiciler için oldukça önemlidir.

Yapay zeka ve müzik dinleme arasındaki etkileşim, müzik deneyimlerinin nasıl oluştuğunu ve duyguların nasıl ifade edildiğini tamamen değiştirmektedir. Yapay zeka teknolojileri, müzik üretimi, sunumu ve yorumlanması için yeni yollar açarak, etkileşim yoluyla duygusal bağları güçlendirmektedir. Bilişsel sinirbilim, kültürel çalışmalar ve teknolojik yeniliklerden elde edilen bilgileri bir araya getiren yapay zeka, müzik algısı konusundaki anlayışımızı önemli ölçüde değiştirmeye hazırlanmaktadır. Teknoloji ve insan duyguları arasındaki dinamikleri anlamak için devam eden araştırmalar sayesinde yapay zeka, hayatımızdaki müziğin gerçek değerini zayıflatmak yerine daha da zenginleştirecektir.

3.6.1. YZ öneri algoritmalarının dinleme alışkanlıklarına etkisi

Dijital müzik akışı platformlarının yaygınlaşması, günümüz toplumunda bireylerin müziği keşfetme, tüketme ve müzikle etkileşim kurma biçimlerini kökten değiştirmiştir. Mevcut müzik içeriğinin hacmi katlanarak artarken, devasa müzik kütüphanelerinde gezinmenin zorluğu, dinleyiciler ile ezici müzik seçenekleri bolluğu arasında arabuluculuk yapmak üzere tasarlanmış sofistike teknolojik çözümlerin geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Yapay zeka öneri algoritmaları, akış hizmetlerinin dinleme deneyimini kişiselleştirmeye çalıştığı, çalma listelerini düzenlediği ve kullanıcı davranışları, ses özellikleri ve içeriksel faktörlerin karmaşık hesaplamalı analizlerine dayalı olarak parçalar önerdiği birincil mekanizma olarak ortaya çıkmıştır. Müzik tüketimine yönelik bu teknolojik müdahale, tarihsel olarak

radyo yayınlarına, arkadaş tavsiyelerine, fiziksel plak mağazalarına ve yeni sanatçılarla tesadüfi karşılaşmalara dayanan geleneksel müzik keşif yöntemlerinden önemli bir sapma anlamına gelmektedir. Algoritmik içerik seçiminin etkileri, sadece kolaylık sağlamanın ötesine geçerek, dinleyicilerin müzik tercihlerini nasıl geliştirdikleri, sanatçılarla nasıl duygusal bağlar kurdukları ve zaman içinde müzik kimliklerini nasıl oluşturdukları gibi temel unsurları yeniden şekillendirme potansiyeline sahiptir.

Müzik öneri sistemlerinin teknik mimarisi, kullanıcı tercihlerini anlamak ve tahmin etmek için giderek daha rafine yaklaşımlar içerecek şekilde gelişmiştir. Günümüzün öneri algoritmaları, multimedya içerik analizinden yararlanarak ses sinyallerinden anlamlı özellikler çıkarmakta ve sistemlerin yalnızca meta verilere veya kullanıcı derecelendirmelerine dayanmak yerine akustik özelliklere dayalı olarak parçalar arasındaki benzerlikleri belirlemesini sağlamaktadır (Deldjoo vd., 2020). Bu sistemler, kişiselleştirilmiş öneriler üretmek için çeşitli teknikler kullanmaktadır. Bunlar arasında işbirliğine dayalı filtreleme, içeriğe dayalı filtreleme ve birden fazla yöntemi birleştiren hibrit yaklaşımlar bulunmaktadır (Wang ve Guo, 2022). Derin öğrenme yöntemlerinin, özellikle de katmanlı sinir ağlarının entegrasyonu, öneri sistemlerinin karmaşık ses özelliklerini işleme ve insan kategorizasyonunun kaçırabileceği müzik içeriğindeki küçük farklılıkları tanımlama kapasitesini artırmıştır. Bu tür teknolojik gelişmeler, platformların bireysel dinleyicilerin ayrıntılı profillerini oluşturmalarını, beğeniler ve çalma listesi eklemeleriyle ifade edilen açık tercihlerin yanı sıra dinleme süresi, atlama oranları ve geçici etkileşim kalıplarından elde edilen örtük sinyalleri de izlemelerini mümkün kılmıştır. Veri toplama ve analizinin ayrıntı düzeyi benzeri görülmemiş seviyelere ulaşmış, algoritmaların kullanıcı tercihlerindeki ince değişiklikleri algılamasına ve önerileri buna göre uyarlamasına olanak sağlamıştır.

Modern öneri sistemlerinin kişiselleştirme yetenekleri, basit tür eşleştirmenin ötesine geçerek, müziğin tüketildiği koşulları dikkate alan içeriğe duyarlılığı da kapsamaktadır. Müzik alanında içerik farkındalığına sahip öneri sistemleri, içeriğe bağlı faktörlerin müzik önerilerinin uygunluğu ve kabulü üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu kabul ederek, araştırmacıların büyük ilgisini çekmiştir. Bu sistemler günün saati, coğrafi konum, fiziksel aktivite düzeyleri, giyilebilir cihazlar ve Nesnelerin

İnterneti teknolojileri aracılığıyla elde edilen fizyolojik göstergeler dahil olmak üzere çeşitli içerik bilgisi kaynaklarından yararlanmaktadır (Murciego vd., 2021). Müzik tercihlerinin statik olmadığı, durumsal değişkenlere göre dalgalandığına dair farkındalık, dinleyicinin mevcut durumuna uyacak şekilde önerileri dinamik olarak ayarlayabilen algoritmaların geliştirilmesini sağlamıştır. Araştırmalar, kullanıcıların müzik tercihlerinin yalnızca müziğin içsel özelliklerine değil, aynı zamanda coğrafi konuma ve belirli müzik geleneklerine gömülü kültürel çağrışımlara da bağlı olduğunu göstermiştir (Wang vd., 2022). Konumsal duyarlılık, belirli durumlar için uygun müzik seçimleri konusunda insanlar tarafından yapılan önerilerin sezgisel anlayışını taklit etme girişimini temsil etmektedir. Ancak algoritmik sistemlerin konumsal uygunluğun karmaşıklığını ne ölçüde gerçekten yakalayabileceği ise hala bir kesinlik kazanmamıştır.

Dinleme alışkanlıklarının zamansal boyutu, zaman içinde kullanıcı tercihlerinin gelişimini modellemeye çalışan öneri algoritmaları için kendine özgü zorluklar ve olanaklar sunmaktadır. Çevrimiçi akış hizmetleri, müzik tüketiminin baskın biçimi haline gelmiştir, ancak birçok öneri mekanizması, kullanıcı davranışının değişken doğasını ve müzik seçimlerini etkileyen içerikle ilgili unsurları yeterince hesaba katamamaktadır. Bu sınırlamayı gidermek için, zamansal bilgileri içeren işbirliğine dayalı filtreleme teknikleri aracılığıyla örtük kullanıcı tercihlerinin ve dinleme alışkanlıklarının nasıl geliştiğini modelleyen, zamana duyarlı öneri yaklaşımları geliştirilmiştir (Sánchez-Moreno vd., 2020). Dinleyicilerin çekici buldukları şeylerdeki kademeli veya ani değişiklikler olan tercih kaymasını yakalamanın zorluğu, zevklerdeki gerçek değişikliklere duyarlılığı korurken, kalıcı tercihler ile geçici ilgi alanlarını ayırt edebilen algoritmalar gerektirir. Oturum tabanlı öneri teknikleri, sistem tarafından yeni kullanıcı-ögesi etkileşimleri kaydedildikçe modelleri aşamalı olarak güncelleyebilen bilgi erişim yöntemlerini kullanarak bu zorluğun üstesinden gelmek için bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Vinagre vd., 2022). Bu dinamik yaklaşımlar, dinleyiciler ve müzik arasındaki ilişkinin sabit olmadığını, belirli sanatçılar, türler ve stillerle olan sürekli etkileşim ve ilgisizlik kalıpları aracılığıyla sürekli olarak yeniden şekillendiğini kabul etmektedir.

Öneri algoritmalarının müzik tercihlerinin oluşumu ve sürdürülmesi üzerindeki etkisi, algoritmik ortamlarda zevk gelişiminin doğası hakkında önemli sorular ortaya çıkarmaktadır. Geleneksel müzik tercihi oluşumu modelleri, ergenlik ve erken yetişkinlik dönemlerindeki kritik dönemlerin rolünü vurgulamış ve bu oluşum yıllarında müziğe maruz kalmanın yaşam boyu tercihler üzerinde kalıcı bir etki yarattığını öne sürmüştür. Ancak, güncel araştırmalar bu modellerin doğruluğunu sorgulamakta ve yaşam boyu tercihlerin daha dinamik bir şekilde değiştiğine dair kanıtlar bulmaktadır. Dinleyici puanlarının ayrıştırılması, sürekli yüksek ilgi, sürekli düşük ilgi, zamanla artan ilgi ve azalan ilgi gibi çeşitli modeller ortaya koymakta ve müzik zevklerinin bireysel seyrinin önceden varsayıldığından daha çeşitli olduğunu göstermektedir (Kopiez vd., 2021). Öneri algoritmalarının bu zevk oluşumu sürecine müdahalesi, filtre balonu etkileriyle mevcut tercihleri pekiştirebilecek veya dinleyicilere tanıdık olmayan içerikleri tanıtarak müzik ufkunu genişletebilecek olan yeni değişkenler ortaya koymaktadır. Bilinen tercihlerin kullanımı ile yeni alanların keşfi arasındaki denge, öneri sistemleri için temel bir tasarım zorluğunu oluşturmakta ve dinleyicilerin müzik dünyalarının zaman içinde nasıl genişleyeceği veya daralacağı hakkında önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Algoritmik önerilerin neden olduğu davranış modelleri, müzik tüketiminin sosyal boyutlarına kadar uzanmaktadır. Dinleme, giderek artan bir şekilde, birden fazla tercih profilinin uzlaşmasını gerektiren grup içinde gerçekleşmektedir. Dinleme seansları da dahil olmak üzere birçok müzik aktivitesinin bireysel olarak değil, toplu olarak gerçekleştirildiği kabul edildiğinden, grup öneri sistemleri önem kazanmıştır. Bu sistemler, öneri sürecinde bireysel etkileri değerlendirirken güven ve itibar ölçütlerini birleştiren stratejiler kullanarak grup üyeleri arasındaki potansiyel olarak birbirinden farklı olan tercihleri uyumlu hale getirmelidir (Richa ve Bedi, 2020). Müzik tüketiminin toplumsal doğası, algoritmik önerilerin yalnızca bireysel dinleme alışkanlıklarını etkilemekle kalmayıp, sosyal bağların kurulduğu ve sürdürüldüğü ortak müzik deneyimlerini de şekillendirdiği anlamına gelmektedir. Öneri algoritmalarına sosyal ağ bilgilerinin entegre edilmesi, müzik tercihlerinin izole bir şekilde oluşmadığını, akran ilişkileri ve sosyal güven dinamiklerinden etkilendiğini kabul etmek anlamına gelmektedir. Grafik sinir ağı yaklaşımları, kullanıcılar ve öğeler arasındaki karmaşık

etkileşimleri yakalamak ve tercihlerin sosyal ağlar aracılığıyla nasıl yayıldığını modelleyen sosyal etkilerin yayılma sonuçlarını dahil etmek için geliştirilmiştir (Jiang vd., 2021).

Müzik önerebilmenin teknik zorlukları, müziğin çok boyutlu doğasını yakalamaya çalışan gittikçe daha rafine algoritmik yaklaşımların geliştirilmesine yol açmıştır. Geleneksel öneri algoritmaları genellikle, ses özellikleri ve dinleme geçmişlerinde bulunan bilgileri tam olarak kullanmadan, öncelikle kullanıcı davranış özelliklerine dayanmaktaydı. Derin sinir ağı mimarileri içinde dikkat mekanizmalarını kullanan geliştirilmiş yaklaşımlar, ses verilerinin ön işlenmesini kullanıcı portresi özellikleriyle birleştirerek daha alakalı öneri listeleri oluşturarak daha yüksek doğruluk oranları sergilemiştir (Xin, 2022). “Mel Frekans Cepstral” katsayıları gibi teknikler aracılığıyla ses özelliklerinin çıkarılması, sistemlerin parçaların akustik özelliklerini, yalnızca kategorik etiketler yerine müziğin gerçek ses içeriğine dayanan benzerlik temelli önerileri destekleyecek şekilde nitelendirmelerini sağlamaktadır. Kullanıcı davranış analizini ses özelliği çıkarma ile entegre eden kişiselleştirilmiş öneri sistemleri, dinleyicileri tercihlerine uygun müziklerle eşleştirme zorluğunu çözmeye umut verici sonuçlar göstermiştir (Kan, 2025). Bu tür sistemlerde kullanılan ilişki öğrenme modülleri, davranış sinyallerini akustik özelliklerle entegre ederek hem kullanıcıların hem de müzik öğelerinin kapsamlı temsillerini inşa eder ve daha ayrıntılı eşleştirme sürecine olanak tanımaktadır.

Dijital müzik dünyasındaki aşırı bilgi yüklemesi sorunu, öneri sistemlerini sadece kullanışlı değil, mevcut içerikle anlamlı bir etkileşim kurmak için tartışmasız bir gereklilik haline getirmiştir. Günümüzün devasa müzik veritabanları, dinleyicilerin mevcut tüm seçenekleri doğrudan dinleyerek değerlendirmelerinin imkansız olduğunu ve bu bolluk içinde yolunu bulmak için algoritmik seçime bağımlı hale geldiklerini göstermektedir (Zhang, 2022). Müzik öneri sistemleri, kullanıcıların tercihlerine uygun içeriği belirlemelerine yardımcı olmak için çeşitli sınıflandırma yöntemleri ve öneri algoritmaları kullanarak bu zorluğa karşı kaçınılmaz bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Bilgi grafiklerinin ve akıllı öneri modellerinin oluşturulması, müzik içeriğinin karmaşıklığını yönetmek, sanatçılar, türler ve stilistik unsurlar arasındaki ilişkileri

daha sofistike öneri mantığını desteleyecek şekilde düzenlemek üzere kullanılan bir yaklaşımdır. Ancak film ve edebiyat gibi alanlara kıyasla, müzik için kullanıcı derecelendirmelerini gösteren kamuya açık veri kümelerinin nispeten az olması, müziğe özgü öneri yaklaşımlarının geliştirilmesini kısıtlamıştır (Zhang, 2022). Bu veri sınırlaması, önerilerin doğruluğu ve çeşitliliği açısından önemli etkiler yaratarak, mevcut eğitim verilerinde bulunan önyargıları güçlendirebilir ve sistemlerin çoğunluk kalıplarından farklı tercihleri olan dinleyicilere hizmet verme kapasitesini düşürebilir.

Müzik öneri sistemlerinin tasarımında, olumlu dinleme deneyimlerini destekleyecek şekilde doğruluk, çeşitlilik, yenilik ve tesadüf gibi birçok hedefin dengelenmesi gerekmektedir. Kişiselleştirilmiş müzik öneri sistemleri, sistem güvenilirliğini, ölçeklenebilirliğini ve yanıt verebilirliğini korurken, değişen kullanıcı tercihlerini takip etme zorluğuyla da karşı karşıyadır. Müzik etiketleme bilgileri ve etiket dizileriyle birlikte geçmiş kullanıcı davranış verilerini içeren etiket tabanlı yaklaşımların uygulanması, beklenmedik keşifler için bir miktar kapasiteyi korurken öneri doğruluğunu artırmak amacıyla kullanılabilir bir strateji oluşturmaktadır (Huo, 2021). Belirlenmiş tercihlerle güvenilir bir şekilde eşleşen içeriklerin önerilmesi ile dinleyicilere potansiyel olarak çekici ancak tanıdık olmayan müziklerin tanıtılması arasındaki çelişki, algoritmik seçimin müzik ufkunu nasıl şekillendirdiğine dair büyük etkileri olan temel bir tasarım ikilemini yansıtmaktadır. Çevrimdışı ve çevrimiçi bileşenleri birleştiren hibrit öneri modelleri, yeni müzikler için sıfırdan başlama sorunu, gerçek zamanlı öneri yeteneği ve ilgi kayması gibi zorlukları ele almak için önerilmiştir (Wu vd., 2023). Bu hibrit yaklaşımlar, farklı öneri stratejilerinin farklı ortamlar ve kullanıcı durumları için uygun olabileceğini ve optimal önerinin, koşullara bağlı faktörlere göre birden fazla algoritmik yaklaşım arasından seçim yapabilen uyarlanabilir sistemler olduğunu kabul etmektedir.

Duygusal ve etkileyici boyutların müzik önerilerine dahil edilmesi, müzik deneyiminin son derece kişisel doğasını tanıyan yeni bir alan yaratmaktadır. Araştırmalar, makine öğrenimi yöntemlerinin kullanıcı faaliyetlerini ve duygusal durumlarını tanımak için nasıl kullanılabilirliğini ve bu bilgileri müzik tercihlerini tahmin eden işbirliğine dayalı filtreleme yaklaşımlarına nasıl dahil

edilebileceğini incelemiştir . Sürekli etkileşim yoluyla kullanıcı tercihlerini yinelemeli olarak öğrenmek için pekiştirme öğrenme algoritmalarının kullanılması, dinleme oturumlarının duygusal seyrine uyum sağlayabilen bir öneri yaklaşımıdır (Assunção vd., 2022). Müziğin birçok dinleyici için duygusal düzenleme işlevi gördüğünün kabul edilmesi, tercih eşleştirme için optimize edilmiş öneri sistemlerinin müziğin günlük yaşamda nasıl kullanıldığına dair önemli boyutları gözden kaçırabileceğini göstermektedir. Davranışsal sinyallerden duygusal durumları, ihtiyaçları çıkarmak ve bu çıkarımları uygun müzik önerilerine dönüştürmek, müzik özellikleri ile duygusal tepkiler arasındaki ilişkilerin ayrıntılı bir şekilde modellendirilmesini gerekli kılmaktadır. Duyguları dikkate alan öneri sistemlerinin geliştirilmesi, basit tercih eşleştirmenin ötesine geçerek müziğin dinleyicilerin duygusal yaşamlarında oynadığı rolün daha bütünsel bir şekilde anlaşılmasına yol açmaktadır.

Algoritmik müzik önerilerinin daha geniş kültürel etkileri, müzikal çeşitliliğin geleceği, sanatçı keşfi ve müzik sektörünün ekonomisi ile ilgili sorulara kadar uzanmaktadır. Müzik sahipliğinden akış erişimine geçiş, dinleyiciler ve müzik içeriği arasındaki ilişkiyi temelden değiştirmiş, çalma listesi oluşturma yöntemleri ve benzerlik temelli çözümler, müziğin nasıl keşfedilip tüketildiğinin merkezinde yer almaya başlamıştır. Basit benzerlik tabanlı yaklaşımlar çalma listesi oluşturma için temel yöntemler sağlarken, parçalar arasında yumuşak geçişler sağlayan gelişmiş algoritmalar, daha gelişmiş içerik düzenleme yoluyla kullanıcı deneyimini iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Wira, 2025). Kesintisiz dinleme deneyimlerine verilen önem, belirli müzik özelliklerini diğerlerine göre öncelikli hale getirerek, çalışmalarını belirli ses profilleri veya yapısal özellikler için algoritmik tercihlere uymayan sanatçıları potansiyel olarak olumsuz etkileyebilmektedir. Büyük veri teknolojileri aracılığıyla kullanıcı davranış verilerinin analizi, hem öneri algoritmasının iyileştirilmesine hem de daha geniş sektör stratejilerine bilgi sağlayabilecek tercihler ve eğilimler hakkında fikir vermektedir (Elizade, 2024). Bununla birlikte, algoritmik sistemler içinde kurgusal gücün toplanması, müzik kültürünün homojenleşmesi ve öneri motorları tarafından tanınan ve tanıtılan kalıpların dışında kalan sanatçıların marjinalleşmesi konusunda endişeler doğurmaktadır.

Makine öğreniminin dinamik çalma listesi oluşturmada kullanılması, öneri teknolojisinin şu anki sınırlarını aşarak statik önerilerden sürekli uyarlanabilir seçimlere doğru ilerlemesini simgelemektedir. Tür veya sanatçı gibi sabit kriterlere dayanan geleneksel çalma listesi oluşturma yöntemleri, kişisel tercihlerin kendine özgü ve değişken yapısını yeterince karşılayamayabilir . Kullanıcı davranışını, tercihlerini ve içeriksel faktörleri analiz eden makine öğrenimi yaklaşımları, bireysel dinleyicilerin değişen ihtiyaçlarına uyarlanmış çalma listelerinin oluşturulmasını mümkün kılmaktadır (Yadav, 2024). Tek tek parçaların önerilmesinden tutarlı dinleme dizilerinin oluşturulmasına geçiş, müzik deneyiminin zamansal olarak geliştiği ve ardışık parçalar arasındaki ilişkilerin genel dinleme memnuniyetine önemli ölçüde katkıda bulunduğu gerçeğinin kabul edildiğini göstermektedir. Bireysel dikkat mekanizmalarına ve içerik özelliklerine dayanan sıralı öneri yaklaşımları, dinleme oturumlarının zamansal dinamiklerini modellemek için yapılan gelişmiş girişimlerdir (Bai, 2023). Bu yaklaşımlar, önerilen parçaların bireysel kalitesinin yanı sıra müzik seçimlerinin sırası ve akışının da önemli olduğunu kabul ederek, algoritmik seçimin önerileri tek başına optimize etmekten ziyade dinleme deneyimlerinin bütünlüğüne dikkat etmesi gerektiğini öne sürmektedir.

Özetle, yapay zeka öneri algoritmaları günümüzün müzik dinleme alışkanlıklarına derinlemesine yerleşmiş ve dinleyiciler ile mevcut müzik içeriğinin engin evreni arasındaki ilişkiyi düzenlemeye başlamıştır. Bu sistemlerin teknik gelişmişliği, içerik farkındalığı, zamansal dinamikler, sosyal etkiler ve duygusal boyutları giderek daha ayrıntılı hale gelen kullanıcı tercihleri modellerine dahil edilerek ilerlemeye devam etmektedir. Bu algoritmik aracılığın etkileri, teknik hususların ötesine geçerek, dijital ortamlarda zevk oluşumu, kültürel çeşitlilik ve müzik keşfinin doğası gibi temel konuları da içine almaktadır. Öneri teknolojilerinin sürekli gelişimi, bireylerin ve toplulukların müzikle etkileşim kurma biçimini şekillendirmeye devam ederek, bu sistemlerin eleştirel bir şekilde incelenmesini günümüz müzik kültürünü anlamak için zorunlu kılmaktadır.

3.6.2. Yapay zeka destekli müzik analitiği ve bireysel tercihler

Yapay zeka ve müzik tüketiminin kesiştiği nokta, günümüz dijital kültüründe yaşanan önemli teknolojik gelişmelerden birini oluşturmaktadır. Akış platformları, dünya çapında milyarlarca kullanıcı için müzik erişiminin başlıca yolu haline geldikçe, bireysel dinleme tercihlerini analiz etme, tahmin etme ve bunlara yanıt verme yeteneği, hem ticari açıdan hem de bilimsel araştırmalar açısından önemli bir alan haline gelmiştir. Günümüz müzik öneri sistemlerini destekleyen ileri düzey algoritmalar, giderek daha kişiselleştirilmiş dinleme deneyimleri yaratmak için geniş kullanıcı veri havuzlarından, ses özelliklerinden ve içeriğe ilişkin bilgilerden yararlanmaktadır. Bu dönüşüm, dinleyiciler ve müzik arasındaki ilişkiyi temelden değiştirerek, pasif tüketimden, bireysel özelliklere, duygusal durumlara ve durumsal koşullara yanıt veren dinamik, algoritmik bir etkileşime geçmiştir. Bu yapay zeka destekli sistemlerin nasıl işlediğini ve bireysel tercihlerle nasıl etkileşime girdiğini anlamak için kişilik psikolojisi, makine öğrenimi yöntemleri, içeriğe duyarlılık, müzikal çeşitlilik ve keşif için daha geniş kapsamlı etkiler dahil olmak üzere birçok boyutun incelenmesi gerekmektedir.

Kişilik

Özellikleri ile müzik tercihleri arasındaki ilişki, makine öğrenimi tekniklerinin büyük çaplı dinleme verilerine uygulanmasıyla önemli ölçüde açıklığa kavuşturulmuştur. Büyük akış platformlarından elde edilen verileri kullanan araştırmalar, Big Five kişilik özelliklerinin müzik tercihleri ve alışkanlık haline gelmiş dinleme davranışlarından orta ila yüksek doğrulukla tahmin edilebileceğini göstermiştir. Bu bulgu, kişilik özelliklerinin müzik seçiminde sadece çok küçük bir rol oynadığını öne süren önceki meta-analitik bulguları tartışmaya açmıştır (Anderson vd., 2020). Bu bulgu, kullanıcıların psikolojik özelliklerini anlamanın algoritmik önerilerin doğruluğunu önemli ölçüde artırabileceğini gösterdiğinden, öneri sistemlerinin tasarımı için derin anlamlar taşımaktadır. AI sistemlerinin dinleme alışkanlıklarından kişiliği çıkarabilme kapasitesi, gizlilik ve müzik davranışının bireysel kimliğin daha derin yönlerine ışık tutma konusunda da önemli sorular ortaya çıkarmaktadır. Müzik bilgi erişim sistemleri, müziği etkili bir şekilde kategorize etmek için giderek daha fazla üst düzey algısal boyutları dahil ederken, öneri algoritmaları kullanıcıların geçmiş davranışlarına dayanarak tercihlerine uygun müzikler önermektedir. Bu da, bireysel

müzik tercihlerinin altında yatan psikolojik yapıları önemli bir akademik ilgi konusu haline getirmektedir (Xu vd., 2024).

Modern müzik öneri sistemlerinin teknik mimarisi, basit işbirliğine dayalı filtrelemenin ötesine geçerek, hem müzik içeriğinin hem de kullanıcı bağlamının nüanslı yönlerini yakalayan derin öğrenme yaklaşımlarını kucaklayacak şekilde, çoklu bilgi modalitelerini içerecek şekilde gelişmiştir. Çağdaş yaklaşımlar, müzik parçalarının içsel özelliklerini, dinamik alaka düzeylerini ve etkileşimlerini uyarlanabilir bir şekilde yakalamak için, katmanlı sinir ağları ve dikkat mekanizmaları gibi derin öğrenme tekniklerini gömme modelleriyle sorunsuz bir şekilde birleştirir (Wang vd., 2021). Bu gelişmiş modeller, kullanıcıların genel müzik tercihlerinin yanı sıra içeriksel tercihlerini de tahmin etmeyi mümkün kılarak, geleneksel temel yaklaşımlardan daha üstün performans gösteren, içeriğe duyarlı yöntemleri kolaylaştırır. Şarkıcı ve albüm bilgileri gibi meta verilerin entegrasyonu, kullanıcı seçimlerini önemli ölçüde etkileyen ve kullanıcılar, müzik parçaları, şarkıcılar ve albümler dahil olmak üzere çeşitli düğümler arasındaki ilişkileri yakalayan grafik tabanlı yaklaşımlarla modellenebilen önemli yardımcı bilgiler olarak özellikle değerli olduğu kanıtlanmıştır (Weng vd., 2022).

Müzik tercihlerini şekillendirmede duygusal faktörlerin rolü ve yapay zeka sistemlerinin duygusal durumlara tepki verme potansiyeli son derece önemli bir gelişme alanını temsil etmektedir. Araştırmalar, makine öğrenimi yöntemlerinin ses özellikleri, bireysel faktörler ve müzik duygu durumları arasında ilişkiler kurmasını sağlayarak, bu tür bilgilerin müzik bilgisi erişimi, öneri ve terapi gibi birçok alanda yaygın olarak kullanılabilirliğini göstermiştir (Xu vd., 2020). Müziğe verilen duygusal tepkilerdeki bireysel farklılıkların fark edilmesi; yüz ifadeleri, ses tonu, metin girişi ve dinleme geçmişi gibi çeşitli girdiler aracılığıyla kullanıcının duygusal durumunu algılayabilen sistemlerin gelişmesine ve ardından dinleyicinin ruh haline uygun veya onu iyileştiren şarkılar önerilmesine neden olmuştur (Sohel vd., 2025). Müzik önerilerini duygusal durumlarla uyumlu hale getirme yeteneği, kişiselleştirme alanında önemli bir ilerlemeyi ifade etmekte ve statik tercih profillerinin ötesine geçerek, kullanıcıların değişken psikolojik durumlarına karşı duyarlı hale gelmektedir.

Yapay zeka destekli müzik analizinin uygulaması, eğlence alanının sınırlarını aşarak spor performansı ve sağlık optimizasyonu gibi alanlara da yayılmaktadır. Ses sinyali işleme ve müzik bilgisi elde etme alanındaki gelişmeler, günümüzde müziğin hem ses yüksekliği gibi basit işitsel özelliklere hem de ritim ve tür gibi daha karmaşık müzikal özelliklere göre otomatik olarak sınıflandırılmasını mümkün kılmaktadır (Venkatesan vd., 2025). Erken döneme ait araştırmalar, elektrokardiyografik verilerin kümeleme algoritmalarıyla birleştirilmesinin, dinleyicinin mevcut uyarılma durumuna göre müzik seçmek için kullanılabilmesini ve uygun olduğunda uyarılma düzeylerini azaltmak için giderek daha sakinleştirici müzikler sunabileceğini göstermiştir. Biyometrik verilerin müzik önerileriyle bu şekilde bütünleştirilmesi, kişiselleştirilmiş müdahalenin öncü bir örneği olup, çeşitli topluluklarda performans, iyileşme ve zihinsel sağlığı en iyi hale getirilmesini mümkün kılmaktadır. Müzik kaynaklarına yönelik kullanıcı tercihlerine dayalı çok modlu ağ modellerinin geliştirilmesi, ses frekansı ve genel değişim modellerinin benzerlik yargısını dikkate alan kişiselleştirilmiş müzik önerebilmesini mümkün hale getirmiştir (Yang vd., 2023).

Geleneksel müzik dinleme alışkanlıklarının ötesinde yer alan eğilimler, yapay zeka destekli öneri sistemlerine özel olarak bazı zorluklar ve olanaklar sunmaktadır. Geleneksel müzik dinleyicilerinin ötesinde yer alan dinleme geçmişlerinin analizi, sadece tercih ettikleri müzik açısından değil, demografik özellikleri açısından da farklılık gösteren belirgin alt grupların varlığını ortaya koymuştur. Bu gruplar arasında farklı algoritmaların sunduğu önerilerin kalitesinde önemli farklılıklar gözlemlenmiştir (Kowald vd., 2021). Bu bulgu, daha özel zevklere sahip kullanıcılara uygun olmayan ve popülerliğe dayalı öneriler sunan sistemler yerine, çeşitli dinleme alışkanlıklarını karşılayabilen öneri yaklaşımları oluşturmanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Müzik ve kişilik bilgilerinin araştırılması, müzik tercihlerinin kimliğin bazı yönlerini ortaya çıkardığını ve müziğin bir prestij sembolü olarak işlev görebileceğini dikkate alarak, ortak filtreleme ve işitsel özelliklerin çıkarılması gibi özelliklere dayalı, giderek daha rafine hale gelen kişiselleştirilmiş müzik sistemleri oluşturulmasını amaçlamaktadır (Bansal vd., 2020).

Bilgi grafikleri ve çok modlu bilgilerin bütünleştirilmesi, müzik öneri

sistemlerinin gelişmişliğini artırmak için gelecek vaat eden bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Müzik öneri sistemleri, müzik bilgisi erişiminin temel teknolojisi olarak hizmet vererek, kullanıcı tercihlerine ve davranış kalıplarına dayalı kişiselleştirilmiş önerilerde bulunur ve böylece kullanıcı memnuniyetini, bağlılığını ve platform gelirini artırır (Cui vd., 2023). Meta verileri içeren grafiğe dayalı sıralı modellerin geliştirilmesi, kullanıcıların dinleme davranış kalıplarının daha etkili bir şekilde çıkarılmasını sağlamış ve kullanıcılar, müzik parçaları ve ilgili meta veriler arasındaki ilişkilerin modellenmesi yoluyla müzik temsillerini daha zengin hale getirmiştir (Weng vd., 2022). Bu yaklaşımlar, temelde işbirliğine yönelik filtreleme veya içerik tabanlı basit eşleştirmeye dayanan önceki öneri yöntemlerine göre önemli bir geliştirme olup, sistemlerin kullanıcı tercihlerinin ve müzik özelliklerinin daha detaylı yönlerini yakalamasını sağlamaktadır.

İnsan davranışını ve müzik tüketim alışkanlıklarını anlamak için yapay zeka destekli müzik analizinin daha geniş kapsamlı etkileri, sosyal bilişim alanında giderek daha fazla ilgi görmektedir. Bilişim araçları ve sosyal medya gibi çevrimiçi mecralar, müzik tüketimiyle ilgili insan davranışını anlamaya önemli katkılar sağlarken, kişisel özellikleri analiz ederek kullanıcı odaklı müzik arama sistemlerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır (Park vd., 2021). Öneriler için bir bilgi kaynağı olarak çevrimiçi dinleme faaliyetlerinin incelenmesi, müzikal çeşitlilik ve algoritmik sistemlerin kullanıcıların maruz kaldığı müzik yelpazesini genişletme veya kısıtlama yolları gibi konuları da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Konvolüsyonel sinir ağları kullanılarak tasarlanan müzik görüntü analizi ve öneri sistemleri, derin öğrenme yaklaşımlarının kullanıcı modellemesi, müzikal özelliklerin çıkarılması ve ileri düzey öneri algoritmalarının birleştirilmesi yoluyla büyük veri ortamlarında nasıl doğru müzik önerileri sunabileceğini göstermektedir (Zhang, 2021).

Estetik temelli biyometrik sistemlerin ortaya çıkışı, kişisel ses estetiği tercihlerinin kimlik belirleme amacıyla kullanılacak önemli ayırt edici özellikler taşıdığını ortaya koymuştur. Yüksek düzeyde özellik çıkarma için artık ağları kullanan yeni yaklaşımlar, kullanıcıların en sevdikleri şarkılar kümesinden benzersiz bir şekilde tanımlanabileceğini göstermiş ve müzik tercihlerinin bir tür davranışsal biyometrik

oluşturduğunu ortaya koymuştur (Iffath ve Gavrilova, 2022). Bu bulgu, hem güvenlik uygulamaları hem de müzik zevkinin son derece kişisel doğasını anlamak açısından önemlidir. Dijital platformlarda kendini tanıtmaya aracılık olarak müzik zevkinin kullanımı, müzik akışı hizmetleri ile sosyal medya platformları arasındaki birliktelik sayesinde kullanıcıların müzik tercihlerini kimlik belirleyicileri olarak ortaya koymalarına olanak tanıyan ve kullanıcıların müzik zevklerine dayalı kimlikleriyle oynarken bilinçli dinleme olarak adlandırılan davranışı tetikleyen akış-flört yakınsamasının merceğinden incelenmiştir (Kang, 2021).

Kullanıcı tercihlerinin hayat boyu geçirdiği süreç, değişen zevklere uyum sağlayabilen öneri sistemlerinin tasarımında önemli noktalara işaret etmektedir. Kullanıcı tercihleri ve davranışlarının gelişimini inceleyen araştırmalar, kullanıcı yaşıyla doğrudan ilişkili belirli kullanım ve zevk tercihlerini ortaya koymuştur. Genç kullanıcılar genel olarak güncel popüler müziği dinleme eğilimindeyken, yaşlı kullanıcılar daha ayrıntılı ve kişiselleştirilmiş dinleme alışkanlıkları sergilemektedir (Golubovikj vd., 2025). Müzik tercihlerinin gelişimine ilişkin bu uzun vadeli bakış açısı, öneri sistemlerinin tercihleri statik özellikler olarak ele almak yerine, bireysel zevklerin değişken doğasını dikkate alması gerektiğini göstermektedir. Öneri sürecine kullanıcı etkinliği ve açık kullanıcı deneyimi geri bildirimleri ile içeriğe ilişkin girdileri bütünleştiren mimarilerin geliştirilmesi, bu dinamizmi anlamaya yönelik çabaları yansıtmaktadır. Bu mimariler, içeriği ve geri bildirimleri yakalayan katmanlı yaklaşımlarla öneri modellerini buna göre uyarlamaktadır (Assunção vd., 2025).

Yeni şarkıları keşfetmek ile geleneksel tercihler arasındaki denge, öneri sistemi tasarımında temel bir uyumsuzluk oluşturmaktadır. Kullanıcının popülerlik puanları ile model tarafından oluşturulan puanları birleştiren yöntemler, bu çelişkili hedefleri etkili bir şekilde dengeleyebilmektedir. Yapılan deneyler, kullanıcıya özel popülerliğe dayalı kişiselleştirilmiş öneri sistemlerinin mevcut en gelişmiş modelleri geride bırakabildiğini göstermektedir (Abbattista vd., 2024). Kişiselleştirilmiş popülerlik algısı ile dönüştürücü tabanlı modellerin geliştirilmesi, üst düzey performans sağlamıştır. Bu da, popüler ve az bilinen şarkılara olan ilgi düzeylerinin bireysel olarak değerlendirilmesinin öneri kalitesini artırabileceğini göstermektedir. Müzik keşfi için

akıllı kullanıcı arayüzlerinin geliştirilmesi, ses işleme algoritmalarına dayalı içerik tabanlı arama arayüzlerinden, kullanıcılar tarafından oluşturulan meta verilerde yer alan bilgileri kullanan, işbirliğine dayalı ve şarkıları otomatik olarak anlamsal olarak tanımlayan arayüzlere kadar çok sayıda aşamadan geçmiş ve gelişmiştir (Knees vd., 2020).

Dinleme verilerinin depresyon riski dahil psikolojik durumların bir göstergesi olarak kullanılma potansiyeli, önemli bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmıştır. Müzik tercihleri benliğin bir yansıması olarak kabul edildiğinden, çevrimiçi müzik akışı hizmetleri, kullanıcıya özgü çeşitli özellikleri belirleyebilen dinleme davranışına ilişkin ekolojik olarak geçerli veriler sağlamaktadır. Araştırmalar, müzikle ilgilenmenin içselleştirilmiş semptomatoloji dahil olmak üzere kişinin içsel durumlarının dolaylı bir göstergesi olduğunu ortaya koymaktadır (Surana vd., 2020). Müzik analizinin ruh sağlığı değerlendirmesine bu şekilde uygulanması, hem erken müdahale için bir fırsat hem de eğlence dışındaki amaçlar için davranışsal verilerin kullanılmasına ilişkin etik bir sorun kaynağıdır. Kullanıcının duygusal durumunu belirleyebilen ve ruh haline uygun veya onu iyileştiren şarkılar önerebilen duygu temelli müzik öneri sistemlerinin geliştirilmesi, duygusal sağlığı önemli ölçüde iyileştirme, kullanıcı katılımını artırma ve müzik tercihlerini genişletme olasılığına sahiptir (Sohel vd., 2025). Mutluluk, üzüntü veya rahatlama gibi duyguları tespit etmek için doğal dil işleme, duygu analizi ve isteğe bağlı olarak yüz ve ses girdilerinin kullanılması, müzik önerilerine uygulanan etkili bilişimin öncü teknolojisini yansıtmaktadır (KV, 2025).

3.6.3. Dinleyici tecrübesinin kişiselleştirilmesi

Dinleyici deneyimi alanındaki teknolojinin gelişimi, kişiye özel müzik önerileriyle kullanıcı etkileşimini artırmayı amaçlayan kişiselleştirme stratejilerinde önemli gelişmelere neden olmuştur. Kullanıcılar dünya çapında çok çeşitli müzik içeriklerine maruz kaldıkça, bireysel müzik tercihlerine hitap eden sistemlere olan ihtiyaç giderek daha önemli hale gelmiştir. Bu sistemler, kullanıcı etkileşimlerinden ve tercihlerinden öğrenmek üzere tasarlanmış olup, gerçek zamanlı olarak kendini uyarlayarak özgün bir dinleme deneyim sunmaktadır. Bu kişiselleştirme, kullanıcı

memnuniyetini artırmakla birlikte, dinleyicilerin mevcut müziklerin çokluğundan bunalmamalarını sağlayarak, müzik içeriğiyle olan etkileşimlerini daha yönetilebilir ve keyifli bir deneyime dönüştürmektedir.

Öneri algoritmalarındaki gelişmeler, özellikle derin öğrenme yöntemleri başta olmak üzere, gelişmiş makine öğrenimi tekniklerine de dayanmaktadır. Bu yapıları sayesinde, yalnızca geçmiş verilere değil, kullanıcıların müzik dinlerken sergiledikleri dinamik etkileşim modellerine de dayalı olarak kullanıcı tercihleri hakkında ayrıntılı bir anlayış ve tahmin elde edilebilmektedir. Örneğin, araştırmalar derin öğrenme tabanlı öneri modellerinin kapsamlı bir özetini sunarak, bu modellerin karmaşık veri kümelerinden karmaşık ilişkiler türetme ve öneri doğruluğunu önemli ölçüde artırma kapasitelerini ortaya koymuştur (Zhang vd., 2019). Dikkat mekanizması ve tekrarlayan sinir ağları gibi gelişmiş teknikler de oturum verilerine dayalı önerileri iyileştirmede önemli bir rol oynayarak, modellerin kullanıcı tercihlerindeki değişikliklere hızla uyum sağlamasına olanak tanımıştır (Ren vd., 2019). Bu sayede kullanıcı tercihlerine göre gelişen, son derece kişiselleştirilmiş bir dinleme deneyimi sunulmaktadır.

Kullanıcı odaklı stratejiler, günümüzün müzik öneri sistemlerinde önemli bileşenler olarak öne çıkmaktadır. Ruh hali, kişilik tipleri ve müziğe karşı duygusal tepkiler gibi psikolojik faktörleri dikkate alan kullanıcıların profillerini bu sistemlere entegre ederek, bireylerin ihtiyaç ve tercihlerine göre zenginleştirilmiş bir dinleme deneyimi elde edilmektedir. Araştırmalar, kişilik özellikleri ile müzik tercihleri arasında bir korelasyon olduğunu ortaya koymuş ve bu psikolojik boyutları dikkate alarak daha kişiselleştirilmiş öneriler elde edilebileceğini göstermiştir (Xu vd., 2021). Ayrıca, duygu temelli önerilerin kullanılması, kullanıcıların anlık duygusal durumlarına uyum sağlamanın önemini vurgulamakta ve böylece dinleyici ile çalınan müzik arasındaki bağı güçlendirmektedir (Vedanand vd., 2025). Kullanıcı tercihlerini anlamaya yönelik bu çok yönlü yaklaşım, daha ilgi çekici ve tatmin edici bir dinleyici deneyimi yaratmaktadır.

Teknolojik gelişmeler, kullanıcı etkileşimi için çok boyutlu ölçütlerden yararlanarak öneri sistemlerinin kapasitesini de güçlendirmiştir. Dinleyici

davranışlarını ve tercihlerindeki eğilimleri gerçek zamanlı olarak analiz eden sistemler, hem bireysel tercihleri hem de saat veya aktivite gibi bağıntısal faktörleri yansıtan çalma listelerini dinamik olarak düzenleyebilmektedir (Schedl vd., 2018). Örneğin, meta verilerle grafik tabanlı sıralı model, çeşitli veri türlerini kullanarak müzik tercihlerini dinamik olarak tahmin ederek, zaman içinde kullanıcı davranışındaki ve duygusal durumundaki sürekli değişiklikleri yansıtabilmektedir (Weng vd., 2022). Böylece önerilerin doğruluğu artış gösterirken, kullanıcılar mevcut koşullarına ve duygularına uygun müzikler dinleyerek daha sürükleyici bir deneyim yaşayabilmektedir.

Makine öğrenimi ve müzik terapisinde psikolojik müdahalelerin birleşimi, terapötik koşullarda kişiselleştirilmiş müzik önerilerinin önemli olduğunu ön plana çıkarmaktadır. Araştırmacılar, belirli bestelerin farklı kullanıcılar üzerindeki terapötik etkilerini analiz ederek, sadece kişisel tercihleri değil, aynı zamanda terapötik sonuçları da dikkate alan sistemler geliştirmiştir (Modran vd., 2023). Terapötik bir araç olarak müzik, duygusal iyileşmeyi teşvik edebilir ve zihinsel sağlığı iyileştirebilir, bu da hem genel hem de klinik müzik dinleme durumlarında kişiselleştirilmiş yaklaşımların gerekli olduğunu göstermektedir. Bu bakış açısıyla tasarlanan öneriler, duygusal işlemeyi ve iyileşmeyi kolaylaştırabilecek müzikle hedefli bir etkileşime olanak tanımaktadır.

Dijital müzik platformlarındaki kullanıcı deneyimi geliştikçe, öneri algoritmalarının optimizasyonu konusunda bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yeni kullanıcıların çoğu, sistemlerin önceki etkileşim verilerinin eksikliği nedeniyle ilgili öneriler oluşturmakta zorlandığı “soğuk başlangıç” sorunuyla karşılaşmaktadır. Araştırmalar, davranışsal ölçütlerin yanında içeriğe dayalı bilgilerin de entegre edilmesinin, özellikle kullanıcı etkileşiminin ilk aşamalarında sistemlere daha geniş veri kümeleri sunarak bu sorunları azaltabileceğini göstermektedir (Schedl vd., 2018). Ayrıca, ortak filtreleme, içerik tabanlı filtreleme ve kullanıcı demografisini birleştiren hibrit öneri stratejilerinin kullanılması, müzik önerilerini etkili bir şekilde kişisel hale getirebilir ve çeşitlendirebilir. Araştırmacılar, bu sistemlerde kişiselleştirilmiş popülerlik ve tekrarlanan dinleme eğilimlerinin hayati rolünü giderek daha fazla vurgulamakta ve hem bilinen hem de ortaya çıkan kullanıcı tercihlerine uyum

sağlayabilen modellerin gerekliliğini kabul etmektedir (Abbattista vd., 2024).

Sonuç olarak, dinleyici deneyiminin kişiselleştirilmesi, derin öğrenme yöntemlerinin, kullanıcı odaklı stratejilerin ve müziğin terapötik potansiyelini kullanan disiplinler arası yaklaşımların benimsenmesiyle önemli ölçüde ilerleme kaydetmiştir. Teknolojik gelişmeler ve psikolojik bulgularla güçlendirilen müzik öneri sistemleri, bireyler için daha alakalı ve ilgi çekici işitsel deneyimler yaratma yeteneklerini genişletmektedir. Araştırmacılar bu alanda yenilikler yapmaya devam ettikçe, müzik öneri sistemlerinin kişisel ve terapötik dinleme deneyimlerini zenginleştirme potansiyeli büyük olmaya devam etmekte ve kullanıcıların günlük yaşamlarında müzikle kurdukları duygusal bağı güçlendirmektedir.

3.7. Geleceğe Bakış: Küresel Kültür, Yapay Zeka ve Müzik

Gelecekte müzik, küresel kültür ve yapay zekânın etkileşimiyle daha bütünleşik ve dinamik bir yapıya evrilecektir. Yapay zekâ teknolojilerinin gelişmesiyle müzik üretimi, dağıtımı ve dinleme deneyimleri daha kişiselleştirilmiş ve etkileşimli bir hâl alacaktır. Küresel kültürün etkisiyle farklı müzik gelenekleri arasındaki sınırlar giderek silinecek, bu da yeni ve melez müzik biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açacaktır. Ancak bu süreçte kültürel çeşitliliğin korunması, etik üretim anlayışının geliştirilmesi ve insan yaratıcılığının teknolojik sistemler içinde sürdürülebilmesi temel bir gereklilik olarak öne çıkacaktır.

3.7.1. Yapay zeka ile müzik yaratımında gelecekteki eğilimler

Yapay zekâ destekli müzik üretimi, teknolojik gelişmeler ve dijitalleşmenin sağladığı olanaklar sayesinde her geçen gün daha geniş bir etki alanına ulaşmaktadır. YZ, müzik ekonomisinde önemli yeniliklere ve dönüşümlere öncülük ederek sanatçılardan dinleyicilere uzanan geniş bir çevreyi etkilemektedir. Bu dönüşümün büyük bölümü, müzikal esnekliğin, iletişim biçimlerinin ve müzik deneyimleme süreçlerinin değişmesiyle doğrudan bağlantılıdır.

Yapay zekânın müzik alanında kullanılabilir hâle gelmesi, yaratım süreçlerinde daha gelişmiş yöntemlerin uygulanmasına olanak tanımakta ve bu durum müzikal ifade biçimlerinin çeşitlenerek genişlemesine katkı sağlamaktadır (Akyüz ve Gümüştekin, 2022). Örneğin, müzik enstrümanlarına yönelik dijital arayüzler (MIDI) ile çalışan yapay zekâ sistemleri, geleneksel sanatçıların üslup özelliklerini modelleyerek taklit edebilmekte ve bu yolla yeni melodi ile ritim varyasyonlarının oluşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedir (Akyüz ve Gümüştekin, 2022). Bu tür uygulamalar, sanatçılara yeni melodi ve ritim üretiminde ilham veren bir kaynak işlevi görmekte ve müzikal üretimin daha geniş kitleler tarafından erişilebilir hâle geldiğini ortaya koymaktadır.

Yapay zekâ temelli müzik üretimindeki en önemli gelişmelerden biri, müzikal unsurların otomatikleştirilmesidir. Gelişmiş yazılımlar, müzikal yapıları çözümleyip farklı türleri sınıflandırarak yeni eserlerin oluşturulmasına olanak sağlamaktadır (Börekçi ve Seveli, 2023). Örneğin, ‘diziden diziye öğrenme’ yaklaşımını kullanan yapay zekâ modelleri, MIDI formatındaki müziklerde yer alan davul bölümlerini yeniden yorumlayabilmekte ve bu süreçte eserlerin özgünlük düzeyini artıran yeni varyasyonlar üretebilmektedir (Akyüz ve Gümüştekin, 2022). Bu gelişmeler, sanatçıların yaratım süreçlerinde yeni ilham kaynaklarına erişimini kolaylaştırırken, aynı zamanda müzikal üretimin daha geniş kitleler tarafından gerçekleştirilebilmesine imkân tanıyarak üretim sürecinin demokratikleşmesini desteklemektedir (Börekçi ve Seveli, 2023). Yapay zekâ, müzik üretim süreçlerini hızlandırmanın yanı sıra etkileşimli müzik deneyimlerinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Örneğin sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) teknolojilerinin müzikal deneyimlerle bütünleştirilmesi, dinleyicilere kişiselleştirilmiş ve etkileşim düzeyi yüksek ortamlar sunarak müzikle kurdukları bağı daha da güçlendirmektedir (Özcan vd., 2024). Bu gelişmeler, müziğin yalnızca pasif biçimde tüketilen bir sanat dalı olmaktan çıkarak, kullanıcıların duygusal tepkileri ve tercihlerine duyarlı bir etkileşim alanına dönüşmesine olanak tanımaktadır. Bu tür teknolojik entegrasyonlar, müzik dinleme pratiklerini ve sosyal etkileşim biçimlerini dönüştürürken, sanatçıların eserlerini sunma yöntemleri üzerinde de derin etkiler yaratmaktadır (Börekçi ve Seveli, 2023).

Yapay zekânın müzik üretimindeki bir diğer önemli yönü ise, yaratıcı süreçlerde

insan ve makine arasında kurulan işbirliğinin yeni ifade olanakları ortaya çıkarmasıdır. Müzisyenler, yapay zekâ sistemlerini yaratım süreçlerinde destekleyici bir araç olarak değerlendirerek, bu işbirliği sayesinde yeni ve farklı yaratıcı yönelimler geliştirebilmektedirler (Börekçi ve Seveli, 2023). Bununla birlikte, söz konusu işbirliği süreci özgünlük, yenilikçilik ve etik gibi temel kavramların yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Tonbuloğlu, 2023). Gelecekte yapay zekânın müzikal üretim ve tüketim süreçlerini şekillendiren bir diğer önemli eğilim, kültürel çeşitliliğin korunması olacaktır. Dijitalleşme süreci, pek çok kültürel mirasın ve müzikal geleneğin arşivlenmesini ve yaratım süreçlerine entegre edilmesini mümkün kılmaktadır. Bu doğrultuda geliştirilen yapay zekâ sistemleri, farklı kültürel unsurları ve tarihsel müzik birikimlerini analiz ederek harmanlama kapasitesine sahip olup, yeni ve zengin müzikal deneyimlerin ortaya çıkarılmasına olanak tanımaktadır (Gök, 2021).

Yapay zekâ destekli müzik üretimi, sanatsal ifade alanını genişletmekle kalmayıp kültürel dönüşüm süreçlerini de içine alan bir yapıya sahiptir. Küreselleşmenin etkisiyle farklı kültürel unsurların bir araya gelmesi, YZ tabanlı müzikal yaratımın en dikkat çekici yönlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Farklı kültürlerle ve müzikal geleneklere ait öğelerin birleşerek yeni türlerin oluşmasına zemin hazırlaması, yapay zekâ teknolojilerinin sunduğu olanaklarla daha da kolaylaşmaktadır. Bu doğrultuda, çeşitli etnik müziklerin harmanlandığı yeni müzikal tarzların ortaya çıkması ve müzik sahnesinde yer bulması olası bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Yapay zekânın müzik üretimindeki etkileri, müzik endüstrisinin işleyiş dinamiklerini de köklü biçimde dönüştürmektedir. Dijital platformlar üzerinden yürütülen müzikal faaliyetler, sanatçıların daha bağımsız hareket etmelerine imkân tanırken, eserlerini çok daha geniş kitlelere ulaştırmalarını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, yapay zekâ temelli sistem ve uygulamalar, dinleyicilerin müzik deneyimlerini kişiselleştirerek pazarlama stratejilerinde kapsamlı değişimlere yol açmakta ve sektöre yenilikçi bir yaklaşım kazandırmaktadır (Salvarlı ve Kayışkan, 2022). Gelecekte yapay zekânın eğitim alanındaki etkisinin daha da artacağı öngörülmektedir. Müzik eğitiminde YZ, bireylerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış öğrenme deneyimleri sunarak kişisel gelişim süreçlerini destekleyebilecek önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Çetin ve Baklavacı, 2024). Yapay zekâ destekli öğretim sistemleri, bireylerin müzikal

yeteneklerini analiz edebilmekte ve yalnızca teknik becerilerin geliştirilmesini değil, aynı zamanda yaratıcı düşünme süreçlerinin teşvik edilmesini de mümkün kılmaktadır. Bu yaklaşım, müzikal yaratıcılığın güçlendirilmesi açısından önemli bir ilerleme potansiyeli taşımaktadır.

Bununla birlikte, yapay zekâ tarafından üretilen müzikal içeriklerin kalite ve özgünlüğüne ilişkin çeşitli kaygılar da dile getirilmektedir. Algoritmaların yaratıcı sürecin belirli yönlerini devralması, müzikal otantikliğin geleceğine dair tartışmaları gündemde tutmaya devam etmektedir (Aslan, 2019). Sanatçılar her ne kadar bu tür otomasyonları bir fırsat olarak değerlendirse de, bazı algoritmaların insan yaratıcılığının derinlik ve inceliklerini tam anlamıyla yansıtamayacağı yönünde kaygılar bulunmaktadır. Bu nedenle, yaratım sürecinde insan katkısının korunması ve belirli ölçüde artırılması gerektiği sıklıkla vurgulanmaktadır (Chen, 2024). Yapay zekâ ile müzik üretimi, kültürel ve toplumsal düzeyde çeşitli soru işaretlerini de gündeme getirmektedir. Özellikle yapay zekâ tarafından oluşturulan eserlerde yasal haklar ve telif düzenlemeleri tartışmalı bir hâl almakta ve mevcut hukuki çerçevenin yetersizliklerini görünür kılmaktadır (Aktürk, 2024). Bu durum, hem yaratıcı endüstrilerin sürdürülebilirliği hem de sanatçıların haklarının korunması açısından stratejik öneme sahip bir konu olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, yapay zekâ ile desteklenen müzik üretim süreçlerinin kazandığı hız ve dönüşüm, müzik dünyasını hem yaratıcı hem de toplumsal açıdan köklü biçimde etkilemektedir. YZ, müzikal yaratımın teknik aşamalarından eğitim süreçlerine, eserlerin yayılımından dinleyici tarafından tüketilmesine kadar uzanan geniş bir yelpazede dönüştürücü bir işlev üstlenirken; bu çok yönlü etki müzik üretiminin yalnızca daha hızlı ve erişilebilir hâle gelmesini değil, aynı zamanda yeni ifade biçimlerinin, yaratıcı yaklaşımların ve iletişim kanallarının ortaya çıkmasını da mümkün kılmaktadır. Bununla birlikte, teknolojik yeniliklerin hızla artması etik sorumluluklar, telif hakları, kültürel çeşitliliğin korunması ve insan yaratıcılığının konumu gibi tartışmaları daha görünür hâle getirmektedir. Bu bağlamda yapay zekâ, bir yandan müzikal üretimin demokratikleşmesine katkı sağlarken diğer yandan kültürel mirasın korunması ve farklı kimliklerin görünür kılınması açısından önemli

fırsatlar sunmakta; öte yandan algoritmaların müzikal karar alma süreçlerine dâhil olması özgünlük, otantiklik ve insan–makine işbirliğinin sınırları gibi yeni sorunsalları gündeme taşımaktadır. Gelecekte bu dönüşümün nasıl şekilleneceği, disiplinler arası araştırmaların artmasıyla daha iyi anlaşılacak ve müzik, teknoloji ve kültür ilişkisini yeniden tanımlayan yeni yaratıcı yapılar ortaya çıkacaktır; dolayısıyla yapay zekâ, müzik alanında hem yeniliklerin taşıyıcısı hem de etik ve toplumsal açıdan dikkatle yönetilmesi gereken çok boyutlu bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

~3.7.2. Dijital müzik kültürünün toplumsal ve sanatsal etkileri

Dijital müzik kültürü, teknolojik gelişmelerin ekonomik üretim süreçleri ve toplumsal etkileşim üzerindeki dönüştürücü etkileriyle ortaya çıkan yeni bir kültürel form olarak değerlendirilmektedir. Bu dönüşüm, müziğe erişim, üretim ve tüketim biçimlerini yeniden yapılandırmakta; aynı zamanda toplumsal kimlikler, kültürel pratikler ve kolektif deneyimler üzerinde belirgin etkiler yaratmaktadır. Dijital müzik kültürü, günümüz toplumlarında hem sanatsal hem de toplumsal dinamikler üzerinde belirgin etkiler oluşturmaktadır. Bu dönüşümün kapsamını doğru analiz edebilmek, dijital müzik platformlarının bireysel ve kolektif yaşam pratikleri üzerindeki etkilerine ilişkin perspektiflerin anlaşılmasını gerekli kılmaktadır. Dijital müziğin, geleneksel kayıt pratiklerini dönüştürmesiyle birlikte sanatçılar ile dinleyiciler arasında yeni etkileşim biçimleri ortaya çıkmakta; böylece müzik üretimi ve tüketimi, önceki dönemlere kıyasla daha farklı, çok katmanlı ve etkileşimli bir yapıya bürünmektedir.

Dijitalleşme süreciyle birlikte müzik üretimi ve icrasında köklü dönüşümler yaşanmıştır. Dijital müzik platformları, özellikle telif haklarının korunması ve korsan müzik dağıtımının önlenmesi konusunda önemli ilerlemeler kaydetmiştir (Bölükbaş, 2022). Bunun yanı sıra, dijital müzik hizmet sağlayıcılarına ilişkin hizmet kalitesi algısı, kullanıcıların tutum ve davranışlarını doğrudan etkileyen temel unsurlardan biri hâline gelmiştir (Önen, 2018). Bu doğrultuda dijital müzik platformları, müzik eserlerinin erişilebilirliğini önemli ölçüde artırmakla birlikte sanatçılara da daha geniş ve çeşitlenmiş dinleyici kitlelerine ulaşma olanağı sağlamaktadır. Dijital müzik kültürü, sanatçıların çok daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak toplumsal erişim imkânlarını

önemli ölçüde artırmaktadır. İnternet ve dijital platformlar, müzikal üretimlerin daha önce mümkün olmayan bir hız ve kapsamda paylaşılmasına olanak tanıyarak müzik alanındaki demokratikleşme sürecine ivme kazandırmaktadır (Küçükosman ve Okkalı, 2022). Bu gelişmeyle birlikte dinleyiciler, farklı kültürlere ve müzik geleneklerine anında erişebilmekte; böylece müzikal beğeniler, kültürel etkileşim ve kolektif hafıza dijital ortamda daha hızlı ve çok katmanlı biçimde şekillenmektedir.

Dijitalleşmenin sunduğu imkânlar, sanat eserlerinin üretilme ve deneyimlenme biçimlerinde köklü değişimlere yol açmaktadır. Bu dönüşüm sayesinde müzikal eserlerin oluşturulması, zaman ve ekonomik kısıtların ötesine taşınarak çok daha erişilebilir bir hâle gelmektedir (Küçükosman ve Okkalı, 2022). Dijital müzik kültürü, toplumsal kimliklerin ve deneyimlerin çeşitlenmesine katkıda bulunurken bireylerin kimlik ifade biçimlerinde de önemli bir rol üstlenmektedir. Dijital ortamların toplumsal etkileri değerlendirilirken, kültürel kimliğin oluşum sürecindeki konumu da kritik bir önem taşımaktadır. Müziğin temsil ettiği toplumsal değerler, bireylerin kimlik inşa süreçlerinde belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Dağdeviren, 2021). Bu doğrultuda dijital müzik ortamları, yalnızca kültürel kimliğin aktarımını kolaylaştırmakla kalmayıp, bireylerin kendi kimliklerini yeniden yorumlama ve yeni aidiyvdanları oluşturma süreçlerini de destekleyen etkileşimli bir kültürel zemin sunmaktadır. Etnomüzikoloji alanındaki araştırmalar, kültürel çeşitliliğin belirli bir bağlam içerisinde nasıl anlam kazandığını inceleyerek, toplumsal unsurların ve değerlerin müzik aracılığıyla hangi biçimlerde görünür hâle geldiğini kapsamlı biçimde ortaya koymaktadır (Dağdeviren, 2021). Ayrıca dijital müzik kültürü, küresel ve yerel müzik çeşitliliğini bir araya getirerek farklı kültürel kimliklerin zenginleşmesine katkı sunmaktadır; bununla birlikte bu sürecin uzun vadeli etkilerinin anlaşılabilmesi için daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulduğu da göz ardı edilmemelidir. Dijital müzik ortamları aynı zamanda müzik piyasasının işleyişini dönüştürmekte, geleneksel üretim ve dağıtım modellerinin yanı sıra alternatif içerik akışlarının ve paylaşım kanallarının ortaya çıkmasına imkân tanımaktadır. Bu dönüşüm, müzik ekonomisinin demokratikleşme sürecinin öncesi ve sonrasında farklı işleyiş dinamiklerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Öztürk, 2020). Bununla birlikte dijital ortamlar, müzik tüketim pratiklerini dönüştürürken müzikal ürünlerin belirli popüler kalıplara ve ticarileşmiş

eğilimlere göre şekillenmesine yol açmıştır (Binark vd., 2023).

Toplumun müzik aracılığıyla deneyimlediği bir diğer önemli dönüşüm, müziğin giderek daha belirgin biçimde ticari bir meta hâline gelmesidir. Dijital platformlar, bireylerin tüketim kültürlerini yönlendirerek hem kişisel kimliklerin hem de kitlesel iletişim biçimlerinin şekillenmesine önemli ölçüde katkı sunmaktadır. Geleneksel müzik tüketim biçimlerinin yanı sıra müziğin algılanışındaki dönüşümler de dikkate değer boyutlara ulaşmıştır (Alp ve Bayhan, 2023).

Dijital müzik kültürü, yalnızca müzikal pratikleri dönüştürmekle kalmayıp toplumsal değişim ve dönüşüm süreçlerinde de kritik bir işlev üstlenmektedir. Dijital ortamlar, sosyal hareketlerin görünürlüğünü artıran ve toplumsal bilincin yaygınlaşmasına katkı sağlayan önemli araçlar hâline gelirken, bireyler arasındaki iletişimi de güçlendirmektedir (Yıldırım, 2021). Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin görünür hâle gelmesi, dijital müzik kültürü ve feminist sanat hareketlerinin çarpan etkisiyle daha geniş bir toplumsal farkındalık yaratmaktadır (Karaduman, 2023). Sanatçıların dijital platformlar üzerinden görünürlük kazanması, geleneksel müzik normlarına yönelik bir meydan okuma niteliği taşımakta ve alternatif kimlik biçimlerinin inşa edilmesine katkı sunmaktadır (Bulut, 2024).

Sonuç olarak dijital müzik kültürü, çağdaş toplumlarda hem sanatsal üretim biçimlerini hem de kültürel-toplumsal etkileşim süreçlerini dönüştüren çok katmanlı bir alan hâline gelmiştir. Dijitalleşme, müziğin erişim, üretim ve tüketim pratiklerini yeniden yapılandırırken; bireylerin kimlik oluşturma süreçleri, kültürel aidiyet biçimleri ve kolektif deneyimleri üzerinde de belirgin etkiler yaratmaktadır.

Elde edilen bulgular, dijital müzikleşmenin kültürel çeşitliliğin görünürlüğünü artırma potansiyeline sahip olduğunu, ancak aynı zamanda homojenleşme, ticarileşme, algoritmik yönlendirme ve kültürel temsillerde daralma gibi riskleri de beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bu açıdan dijital müzik kültürü, hem fırsatlar hem de tehditler içeren çift yönlü bir yapıya sahiptir.

Geleceğe dönük olarak, dijital müzik kültürünün toplumsal etkilerinin daha kapsamlı biçimde anlaşılabilmesi için kültürel politikaların, eğitim uygulamalarının ve teknoloji odaklı düzenlemelerin bu dönüşüme uyum sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu çalışma, dijital müzik kültürünün kültürel dönüşümdeki rolünü çok yönlü bir biçimde ele alarak, müzik sosyolojisi, dijital kültür çalışmaları ve kültürel politika alanları için gelecekte yapılacak araştırmalara teorik ve metodolojik bir zemin sunmaktadır.

3.7.3. Küresel kültür ve yapay zekanın müzik algısındaki uzun vadeli etkileri

Küresel kültür ile yapay zekâ arasındaki etkileşim, müzik algısının uzun vadede nasıl şekilleneceğini belirleyen temel dinamiklerden biri hâline gelmiştir. YZ'nin üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerini dönüştürmesi, yalnızca müzikal pratikleri değil, aynı zamanda toplumsal etkileşim biçimlerini de yeniden tanımlamaktadır. Amaliyah ve arkadaşlarının (2023) vurguladığı üzere, yapay zekâ temelli sistemler sanatçılar ile dinleyiciler arasında yeni bir iletişim alanı oluşturarak kültürel anlamın değişimine zemin hazırlamaktadır.

Bu dönüşüm, dijital kültürün akışkan yapısıyla birleştiğinde, müzik üretiminde bireysel yaratıcılığın sınırlarını genişletirken aynı zamanda küresel kültürel normların daha görünür hâle gelmesine yol açmaktadır. Yapay zekâ tabanlı modellerin estetik tercihleri yönlendirmesi, algoritmik öneri sistemleriyle birlikte dinleyici davranışlarını yeniden şekillendirmekte ve böylece müzikal çeşitliliğin hem güçlenmesine hem de belirli kalıplara sıkışmasına neden olabilmektedir. Uzun vadede bu durum, kültürel özgünlük ile dijital standardizasyon arasında yeni bir gerilim alanı ortaya çıkarmakta; müzik algısının bireysel deneyimden ziyade teknolojik arayüzler tarafından biçimlendirildiği hibrit bir yapıyı beraberinde getirmektedir.

Küresel kültür ile yapay zekânın müzik algısı üzerindeki uzun vadeli etkileri, teknolojik dönüşümlerin diğer alanlarda olduğu gibi müzik üretimi ve tüketimi üzerinde de derin bir yeniden yapılanmayı beraberinde getirmektedir. Bu dönüşüm, müziğin yaratım süreçlerinden dinleyici deneyimlerine kadar genişleyen bir çerçevede radikal

değişikliklere yol açmaktadır. Yapay zekâ temelli yaratım teknikleri, hem kültürel etkileşim biçimlerini hem de estetik algıyı dönüştürerek müziği daha erişilebilir, çeşitlenmiş ve kişiselleşmiş bir yapıya kavuşturmaktadır (Oğul, 2024).

3.8. Üretim, Platformlar ve Endüstri Boyutu

Yapay zekânın müzik alanındaki konumu, küresel kültürün dönüşümünde belirleyici bir etken hâline gelmekte; bu teknoloji, müzikal üretimin erişilebilirliğini artırarak farklı kültürel unsurların bir araya gelmesini ve yeni ifade biçimlerinin ortaya çıkmasını desteklemektedir. Örneğin, dijital müzik platformları, sanatçıların ürünlerini daha geniş kitlelere ulaştırarak müzikal çeşitliliği teşvik etmektedir (Pati vd., 2015). Bu dönüşüm, yalnızca geleneksel müzik biçimlerinin dijital ortama taşınmasını değil, aynı zamanda farklı kültürel temaların ve ifade biçimlerinin çevrimiçi ekosistemde kendine daha görünür bir alan bulmasını da mümkün kılmaktadır. Ayrıca YZ temelli müzik öneri sistemleri, dinleyici tercihlerini analiz ederek kültürel deneyimi genişleten ve müzik tüketimini bireyselleştiren yeni bir etkileşim modeli sunmaktadır (Luo, 2024). Bu algoritmik yapı, müzik endüstrisinde talep ve üretim arasındaki ilişkiyi daha öngörülebilir hâle getirirken, dinleyicilerin kültürel yönelimlerini de görünür kılarak sektörde veri odaklı bir karar alma kültürünün yerleşmesine katkıda bulunmaktadır.

Yapay zekâ, müzik üretimindeki yaratıcılığı desteklemesinin yanı sıra sanatsal özgürlüğü genişleten bir araç olarak konumlanmaktadır. Özellikle müzikal düzenleme süreçlerine sunduğu yenilikçi imkânlar sayesinde, sanatçıların geleneksel kompozisyon ve yazım tekniklerinin ötesine geçmelerine olanak tanımaktadır. Bu dönüşüm, yapay zekânın düzenleme, armonik yapı kurma ve ses tasarımı gibi müzik üretiminin çeşitli bileşenleriyle bütünleşebilmesi sayesinde gerçekleşmektedir (Börekçi ve Seveli, 2023). Örneğin, yapay zekâ temelli algoritmaların sağladığı olanaklar, müzikal eserlerin çeşitliliğini ve yenilik kapasitesini artırarak dinleyicilerin müziğe ilişkin algı ve beklentilerinin yeniden şekillenmesine katkıda bulunmaktadır (Hızlısoy ve Tüfekci, 2021). Elektronik müzik ve diğer dijital müzik türlerinin yükselişi, küresel kültürün etkileşim alanını genişleterek yalnızca müzik türleri arasında değil, aynı zamanda farklı kültürel dinamikler arasında da yoğun bir etkileşim ağı oluşturmuştur (Çınardal, 2023).

Yapay zekânın müzik algısı üzerindeki uzun vadeli etkileri, sektörün ekonomik dinamiklerini dönüştürerek müzik üretim ve dağıtım süreçlerinin metalaşmasını daha karmaşık bir yapıya büründürmektedir. Dijital ortamda gerçekleşen müzik üretimi, arz ve talep ilişkilerini yeniden yapılandırmakta; bu durum sanatçılar ile dinleyiciler arasındaki etkileşim modellerinde köklü değişimlere yol açmaktadır. Dijital müzik platformlarının hızla yaygınlaşması ise sanatçılar için mali sürdürülebilirliği sağlama, yaratıcı üretim tekniklerini çeşitlendirme ve yeni teknolojilere uyum sağlama gerekliliğini daha da belirgin hâle getirmektedir (Turan vd., 2022).

3.8.1. Eğitim, Algı ve Toplumsal Boyut

Eğitim bağlamında yapay zekânın etkisi, hem pedagojik yaklaşımların dönüşümünde hem de öğrenenlerin müzikal algılarının gelişiminde kendini göstermektedir. Yapay zekâ tabanlı sistemler, müzik eğitiminde bireyselleştirilmiş ve erişilebilir öğrenme deneyimleri sunarak öğrencilerin teknik becerilerini ve kültürel farkındalıklarını desteklemeyi amaçlamaktadır (Tan ve Li, 2021). YZ tabanlı sistemlerin müzik üretimi ve yaratım süreçlerinde daha etkin biçimde kullanılmaya başlanması, yaratıcı ifade alanını genişletirken geleneksel müzik eğitiminin çağdaş ihtiyaçlara göre yeniden yapılandırılmasını da desteklemektedir (Sang, 2024).

Yapay zekânın müzik üretim süreçlerine dâhil edilmesi, teknik bilgi gereksinimini azaltarak kullanıcıların profesyonel düzeyde eserler ortaya koyabilmesine imkân tanımakta ve böylece müzik üretiminin daha geniş kitleler tarafından erişilebilir hâle gelmesine katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede yapay zekâ sistemleri, yalnızca basit melodiler üretmenin ötesine geçerek, tanınmış bestecilerin üslup özelliklerini modelleyebilmekte ve bu doğrultuda özgün nitelik taşıyan yeni müzikal eserler ortaya koyabilmektedir (Antipina, 2024). Bir diğer önemli husus, yapay zekâ destekli müzik üretiminin dinleyicilerin algısal ve duygusal deneyimlerini nasıl dönüştürdüğüdür. YZ tarafından oluşturulan müziklerin duygulanım üzerindeki etkileri ile algısal süreçleri hangi biçimlerde yeniden yapılandırdığına ilişkin kapsamlı araştırmalara duyulan ihtiyaç sürmektedir (Moura ve Maw, 2021). Dinleyicilerin YZ ile

üretilen müzikleri değerlendirirken, insan üretimi geleneksel eserlerden farklı algısal süreçler geliştirebildikleri görülmektedir (Lashua vd., 2014).

Müzik algısındaki dönüşüm, toplumsal cinsiyet ve kimlik tartışmalarıyla da kesişerek daha geniş bir sosyo-kültürel etki alanı oluşturmaktadır. Dijital müzik platformları, farklı kimliklerin görünür kılınmasına ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesine imkân tanırken, yapay zekâ ile desteklenen içerik üretim ve öneri sistemleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi sosyal sorunların hafifletilmesine yönelik yeni açılımlar sunmaktadır (Eren vd., 2024).

3.8.2. Eleştirel ve Etik Boyut

Bununla birlikte, söz konusu teknolojik ilerlemeler etik ve kültürel açıdan çeşitli tartışmaları da gündeme getirmektedir. Özellikle YZ'nin müzik üretim sürecindeki konumu, eserlerin özgünlüğü, yaratıcı emeğin niteliği ve sanatsal otantiklik gibi temel kavramların yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Zhou, 2023). Bir eserin bütünüyle algoritmalar tarafından üretilmesi, yaratıcı niteliğin ve sanatsal aidiyetin nasıl tanımlanacağına ilişkin önemli soru işaretleri doğurmaktadır (Shalamov, 2024; Chen, 2024).

Küresel ölçekte değerlendirildiğinde yapay zekânın müzik üzerindeki etkileri, kültürel karşılaşmaların niteliğini değiştirirken aynı zamanda kültürel benzeşme riskini de gündeme getirmektedir. YZ temelli sistemlerin yaygınlaşması, müzikal üretim ve dolaşım süreçlerinde belirli estetik kalıpların öne çıkmasına neden olarak kültürel ifadelerin homojenleşmesine yol açabilmekte; bu durum yerel müzik geleneklerinin görünürlüğünün azalması ve kültürel çeşitliliğin zayıflaması riskini artırmaktadır (Sadovenko, 2024; Hidayat vd., 2024). Bu nedenle, yapay zekâ temelli müzikal dönüşüm sürecinde yerel kültürel unsurların nasıl korunup aynı zamanda nasıl zenginleştirilebileceğine yönelik stratejik ve bütüncül yaklaşımlar geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, küresel kültür ile yapay zekânın müzik algısı üzerindeki uzun

vadeli etkileri, çok katmanlı ve sürekli gelişen bir dönüşüm sürecine işaret etmektedir. Yapay zekâ; müzikal yaratıcılığı, üretim pratiklerini ve bireysel dinleme deneyimlerini yeniden biçimlendirirken, aynı zamanda özgünlük, etik sorumluluk ve yerel kültürel mirasın korunması gibi kritik meseleleri de tartışmaya açmaktadır. Dijitalleşme ile birlikte müzikal içerikler daha geniş kitlelere ulaşabilir hâle gelmiş; ancak bu genişleme kültürel çeşitliliğin korunması açısından hem fırsatlar hem de riskler doğurmuştur. Nitekim YZ'nin müzik ekosistemine entegrasyonu, kültürel pratiklerin dönüşümünü hızlandırırken yeni estetik formlar, yeni iletişim biçimleri ve yeni kimlik temsil modellerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Akbaş'ın (2024) da vurguladığı üzere, yapay zekâ ile küresel kültür arasında oluşan sinerji, bu dönüşümün yönünü ve hızını doğrudan etkilemekte; gelecekte yapılacak disiplinler arası çalışmalar ise müzik ekosisteminin sürdürülebilir, etik ve kültürel çeşitliliği gözetilen bir yapıda gelişmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımı temelinde yapılandırılmıştır. Araştırmada müzik algısının küresel kültür, dijitalleşme ve teknolojik dönüşüm bağlamında nasıl şekillendiğini ortaya koymak amacıyla doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı, toplumsal ve kültürel olguların derinlemesine incelenmesine olanak tanınması bakımından tercih edilmiştir. Bu doğrultuda araştırma, müzik, kültür, küreselleşme ve dijitalleşme temalarını ele alan akademik yayınların sistematik biçimde incelenmesine dayanmaktadır (Creswell, 2013).

Araştırma kapsamında seçilen kaynaklar; kitaplar, hakemli dergi makaleleri ve alan yazınına ait akademik çalışmalar arasından belirlenmiş, bu metinler içerik, kavram ve yaklaşım açısından değerlendirilmiştir. Doküman analizi yöntemi aracılığıyla, incelenen metinlerde tekrar eden temalar, kavramsal çerçeveler ve kuramsal yaklaşımlar belirlenmiş; müzik algısının tarihsel, kültürel ve teknolojik dönüşümü bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu süreçte metinler karşılaştırmalı olarak analiz edilerek ortak örüntüler ve ayrışan yaklaşımlar ortaya konmuştur (Bowen, 2009).

Araştırmada ayrıca, ele alınan metinler eleştirel bir perspektifle değerlendirilmiş; müzik algısının oluşumunda etkili olan kültürel, ideolojik ve toplumsal dinamikler yorumlanmıştır. Bu bağlamda çalışma, betimleyici bir incelemenin ötesine geçerek, müzik olgusunun güncel kültürel dönüşümler içindeki konumunu sorgulayan yorumlayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Böylece araştırma, müziğin küresel ölçekteki dönüşümünü anlamaya yönelik kavramsal ve analitik bir zemin oluşturmaktadır.

4. BULGULAR

5. BULGULAR

Bu çalışmada elde edilen bulgular, 21. yüzyılda müzik algısının küresel kültür ve yapay zekâ etkileşimi doğrultusunda çok boyutlu bir dönüşüm geçirdiğini ortaya koymaktadır. Müzik algısına ilişkin temel kavramlar ve tanımlar üzerinden yapılan değerlendirmeler, müzik algısının yalnızca bireysel estetik tercihlerle sınırlı olmadığını; bilişsel süreçler, kültürel bağlam ve teknolojik ortamın etkileşimiyle şekillenen dinamik bir yapı sunduğunu göstermektedir.

21.yüzyılda müzik algısının evrimine ilişkin bulgular, dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerinde belirleyici bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Dijital platformların yaygınlaşmasıyla birlikte müzik üretimi ve tüketimi hızlanmış, müzik zamansal ve mekânsal sınırlamalardan büyük ölçüde bağımsız hâle gelmiştir. Streaming platformlarının yükselişi, dinleyici davranışlarında belirgin değişimlere yol açmış; müzik algısı daha kişiselleştirilmiş, anlık ve algoritmalar tarafından yönlendirilen bir yapıya evrilmiştir. Bu durum, dinleyicinin müzikle kurduğu ilişkiyi dönüştürürken, seçim özgürlüğü ile algoritmik yönlendirme arasındaki dengeyi tartışmalı hâle getirmiştir. Küresel kültürün müzik algısına etkilerine ilişkin bulgular, geleneksel ve modern müzik türlerinin giderek daha fazla sentezlendiğini ve hibrit müzik formlarının yaygınlaştığını göstermektedir. Kültürel çeşitlilik, küresel dolaşım sayesinde görünürlük kazanırken; popüler kültür ve medya aracılığıyla belirli estetik kalıpların küresel ölçekte baskın hâle gelmesi, müzik algısında homojenleşme riskini beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda küresel kültür, müzik algısını hem zenginleştiren hem de standartlaştıran ikili bir etki alanı oluşturmaktadır.

Yapay zekâ ve müzik ilişkisine dair bulgular, yapay zekâ destekli müzik üretim teknolojilerinin yaratıcı süreçleri dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Yapay zekâ, besteleme, düzenleme ve analiz süreçlerinde yeni olanaklar sunarak müzik üretimini

daha erişilebilir hâle getirmektedir. Bununla birlikte yapay zekâ ile oluşturulan müziklerin estetik değeri, özgünlüğü ve sanatsal niteliği konusunda belirsizlikler bulunmaktadır. Algoritmalar ile insan yaratıcılığı arasındaki ilişki, müzik üretiminde işbirliğine dayalı yeni bir paradigma ortaya koyarken, yaratıcı öznenin rolüne ilişkin tartışmaları da gündeme taşımaktadır. Kültürel kimlik ve yapay zekâ arasındaki ilişkiye yönelik bulgular, yapay zekânın kültürel temsilleri dönüştürme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Yapay zekâ, yerel müziklerin küresel ölçekte dolaşıma girmesini kolaylaştırmakta; ancak bu süreç, yerel kimliklerin bağlamından kopararak yüzeyselleşmesi veya kültürel erozyona uğraması riskini de barındırmaktadır. Müzik ve kültür politikaları bağlamında yapay zekâ, kültürel üretimin yönlendirilmesi ve korunması açısından stratejik bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Dinleyici algısı açısından elde edilen bulgular, yapay zekâ temelli öneri algoritmalarının dinleme alışkanlıklarını belirgin biçimde şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Yapay zekâ destekli müzik analitiği, bireysel tercihler doğrultusunda kişiselleştirilmiş deneyimler sunarken; bu durum dinleyici tecrübesini zenginleştirmekle birlikte müzik algısının algoritmik filtreler aracılığıyla sınırlandırılması riskini de beraberinde getirmektedir. Böylece dinleyici, aktif bir seçici olmaktan ziyade yönlendirilen bir konuma yaklaşabilmektedir. Geleceğe yönelik bulgular, yapay zekâ ile müzik yaratımının daha da yaygınlaşacağını ve dijital müzik kültürünün toplumsal ve sanatsal etkilerinin derinleşeceğini göstermektedir. Küresel kültür ve yapay zekânın müzik algısı üzerindeki uzun vadeli etkileri; üretim, platformlar, eğitim, algı, toplumsal yapı ve etik boyutlar açısından kapsamlı bir dönüşüme işaret etmektedir. Bu doğrultuda müzik algısının, 21. yüzyılda insan yaratıcılığı, teknoloji ve kültürel dinamiklerin etkileşimi içinde sürekli yeniden biçimlenen bir olgu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

5. TARTIŞMA

6. TARTIŞMA

Birinci alt problem olan ~ Küresel kültür, 21. yüzyılda müzik türlerinin ve stillerinin gelişimini nasıl şekillendirmektedir? Sorusunun sonucunda Küreselleşme olgusu, müziğin üretim, dolaşım ve tüketim biçimlerini derinden dönüştürerek müziği kültürel sınırların ötesinde işleyen bir ifade alanına dönüştürmüştür. Dijitalleşme, medya ve iletişim teknolojilerinin gelişimi, müziğin ulusötesi bir dolaşım kazanmasına olanak tanımış; bu durum, farklı kültürel formların karşılaşması sonucunda melez müzik türlerinin ortaya çıkmasını teşvik etmiştir.Suryani ve arkadaşları (2024), yapay zekâ teknolojilerinin kültürel bilgelikle bütünleşmesi durumunda yerel sanat biçimlerinin korunmasına katkı sağladığını, ancak bu sürecin kültürel bağlamdan kopma riskini de beraberinde getirdiğini vurgulamaktadır (Suryani vd.,2024).Benzer şekilde Nyamwaka (2025), yapay zekâ ve dijital platformlar aracılığıyla geleneksel Afrika müziğinin eğitim ortamlarına entegrasyonunun kültürel farkındalığı güçlendirdiğini; ancak pedagojik dengenin bozulması hâlinde müzikal özgünlüğün zedelenebileceğini ortayakoymaktadır(Nyamwaka,2025).Dolayısıyla küresel kültür, bir yandan kültürel etkileşimi artırarak müzikal çeşitliliği zenginleştirirken, diğer yandan küresel estetik normların baskınlaşması sonucunda kültürel homojenleşme eğilimini de güçlendirmektedir. Bu ikili etki, 21. yüzyılda müziğin hem yerel hem de evrensel kimliğini yeniden tanımlayan bir kültürel dinamik olarak değerlendirilebilir.

İkinci alt problem olan ~Yapay zekâ, müzik üretim ve tüketim süreçlerinde hangi yenilikleri ortaya koymakta ve bu yenilikler müzik algısını nasıl etkilemektedir? Sorunun sonucunda Yapay zekâ temelli teknolojiler, müzik üretiminde geleneksel bestecilik anlayışını dönüştürerek insan yaratıcılığını destekleyen yeni bir “insan-makine işbirliği” paradigması ortaya çıkarmıştır. Bu dönüşüm, müzik üretiminin demokratikleşmesini sağlarken, özgünlük, estetik değer ve yaratıcılığın sınırlarının yeniden tanımlanmasına yol açmıştır.

Canyakan (2024), dinleyicilerin insan tarafından bestelenen eserleri duygusal derinlik açısından yapay zekâ üretimi eserlere göre daha anlamlı bulduklarını, dolayısıyla insan yaratıcılığının hâlâ estetik algının merkezinde konumlandığını ortaya koymaktadır (Canyakan, 2024).Öte yandan Li ve Cai (2023), yapay zekâ destekli müzik üretim algoritmalarının estetik çeşitliliği artırarak farklı kültürel bağlamlara uyum sağlayan yeni müziksel formlar yarattığını ve böylelikle müzik estetiğini genişlettiğini belirtmektedir. Haixia Ma ve arkadaşları (2025) ise, yapay zekâ araçlarının yaratıcı performans üzerindeki etkisinin müzik eğitimi düzeyi ve sosyoekonomik değişkenlerle yakından ilişkili olduğunu göstermiştir(Maetal.,2025).Bu sonuçlar, yapay zekânın yalnızca teknik bir araç değil, aynı zamanda yaratıcılığın bilişsel sınırlarını yeniden şekillendiren bir kültürel aktör olduğunu göstermektedir.

Üçüncü alt problem olan Küresel kültür ve yapay zekâ, müzik eğitimi ve öğrenim süreçlerinde nasıl bir değişim yaratmaktadır?sorunun sonucuna göre Yapay zekânın eğitim teknolojileriyle bütünleşmesi, müzik öğrenme süreçlerinde köklü bir paradigma değişikliğini beraberinde getirmiştir. Dijital platformlar, bireyselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunarak öğrencilerin performanslarını anlık olarak değerlendirmekte ve öğrenme süreçlerini optimize etmektedir. Marinova(2024),Yapay zekâ tabanlı öğretim uygulamalarının öğrencilerin estetik duyarlılıklarını ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiğini, müzik eğitiminin bilişsel boyutlarını güçlendirdiğini ifadeetmektedir. Benzer biçimde Yin ve Guo (2024), yapay zekâ destekli AIVA öğrenme ortamının geleneksel öğretim yöntemlerine kıyasla öğrencilerin motivasyonunu ve öğrenme hızını anlamlı biçimde artırdığını göstermiştir. Ayrıca Chang (2025), derin öğrenme algoritmalarının yerel müzik kültürlerinin korunması ve aktarımında etkin bir araç olarak kullanılabileceğini, böylelikle dijitalleşmenin kültürel sürdürülebilirlik bağlamında stratejik bir işlev kazandığını vurgulamaktadır (Chang, 2025).Bu bulgular, küresel kültür ve yapay zekâ etkileşiminin müzik eğitimi süreçlerini yalnızca teknolojik açıdan değil, aynı zamanda pedagojik ve kültürel açıdan da dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır.

Dördüncü Alt Problem sorusu olan 21. yüzyılda müzik algısının dönüşümünde sosyal medya ve dijital platformlar hangi rolü üstlenmektedir? Sorunun sonucuna göre,

Sosyal medya ve dijital platformlar, müzik dinleme ve değerlendirme pratiklerini kökten değiştirmiştir. Günümüzde müzik, yalnızca bir dinleme eylemi olmaktan çıkarak sosyal etkileşim, kimlik inşası ve dijital performansın bir parçası hâline gelmiştir.

Mycka ve Madziuk (2024), yapay zekâ destekli müzik öneri sistemlerinin dinleyici tercihlerini derin öğrenme modelleri aracılığıyla yönlendirdiğini, bu süreçte bireysel estetik beğenilerin algoritmik filtrelerle sınırlandığını ortaya koymaktadır (Mycka ve Madziuk, 2024). Bu durum, dinleyicinin müzik seçimlerinde aktif bir özne olmaktan uzaklaşarak algoritmik öngörülerle biçimlenen bir “kültürel kullanıcı” kimliğine evrildiğini göstermektedir. Böylelikle müzik algısı, teknolojik aracılıkla giderek daha fazla otomatikleşen ve ticarileşen bir estetik deneyime dönüşmektedir.

6. SONUÇLAR

7. SONUÇ

Bu çalışma, 21. yüzyılda müzik algısının küresel kültür ve yapay zekâ etkileşimi bağlamında nasıl dönüştüğünü kavramsal bir çerçevede ele almıştır. Müzik algısına ilişkin temel kavramlar ve tanımlar doğrultusunda yapılan incelemeler, müziğin yalnızca estetik bir ifade biçimi olmadığını; bilişsel, kültürel, toplumsal ve teknolojik boyutların kesişiminde şekillenen çok katmanlı bir algı alanı sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle müzik algısı, bireysel deneyimlerin yanı sıra içinde bulunulan kültürel bağlam ve teknolojik ortam tarafından sürekli olarak yeniden yapılandırılmaktadır.

21.yüzyılda dijitalleşmenin hız kazanması, müzik endüstrisinin üretim, dağıtım ve tüketim biçimlerinde köklü değişimlere yol açmıştır. Streaming platformlarının yükselişiyle birlikte dinleyici davranışları dönüşmüş; müzik, zamansal ve mekânsal sınırları aşarak sürekli erişilebilir bir içerik hâline gelmiştir. Bu dönüşüm, dinleyicilerin müzikle kurduğu ilişkiyi daha bireysel, anlık ve algoritmik yönlendirmelere açık bir yapıya taşımıştır. Aynı zamanda küreselleşme süreci, geleneksel ve modern müzik türlerinin sentezlenmesine, kültürel çeşitliliğin artmasına ve hibrit müzik formlarının yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Ancak bu süreç, kültürel homojenleşme ve popüler kültürün baskınlığı gibi riskleri de beraberinde getirmiştir.~ Küresel kültürün müzik algısı üzerindeki etkileri incelendiğinde, medya ve popüler kültür aracılığıyla belirli estetik kalıpların küresel ölçekte yaygınlaştığı görülmektedir. Bu durum, müzik algısının evrenselleşmesini desteklerken, yerel müzik pratiklerinin görünürlüğünü azaltabilmekte ve kültürel özgünlük tartışmalarını gündeme getirmektedir. Kültürel çeşitlilik ile küresel standartlar arasındaki bu gerilim, 21. yüzyıl müzik algısının temel sorun alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır.

Yapay zekânın müzik alanına dâhil olması, bu dönüşümü daha da derinleştirmiştir.

Yapay zekâ destekli müzik üretim teknolojileri, besteleme, düzenleme ve analiz süreçlerinde insan yaratıcılığına yeni olanaklar sunarken; yapay zekâ ile oluşturulan müziklerin estetik değeri, özgünlüğü ve sanatsal niteliği tartışma konusu hâline gelmiştir. Algoritmalar ile insan yaratıcılığı arasındaki ilişki, müzik üretiminde işbirlikçi bir paradigma ortaya koymakta; ancak bu durum, yaratıcı öznenin konumu ve sanatsal sorumluluklar açısından yeni soru işaretleri doğurmaktadır.

Kültürel kimlik ile yapay zekâ arasındaki etkileşim, müziğin kültürel temsillerini yeniden biçimlendiren bir başka önemli boyut olarak öne çıkmaktadır. Yapay zekâ, bir yandan yerel müziklerin küresel ölçekte görünürlük kazanmasına katkı sağlarken, diğer yandan bu müziklerin bağlamından koparılıp yüzeyselleşmesi veya erozyona uğraması riskini de barındırmaktadır. Müzik ve kültür politikaları bağlamında yapay zekânın rolü, kültürel üretimin yönlendirilmesi, korunması ve sürdürülebilirliği açısından stratejik bir öneme sahiptir. Dinleyici algısı açısından bakıldığında, yapay zekâ temelli öneri algoritmaları dinleme alışkanlıklarını belirgin biçimde etkilemekte; bireysel tercihler müzik analitiği yoluyla ölçülerek kişiselleştirilmiş deneyimler sunulmaktadır. Bu durum, dinleyici tecrübesini zenginleştirirken aynı zamanda müzik algısının algoritmik filtreler aracılığıyla şekillenmesine yol açmaktadır. Böylece dinleyici, aktif bir seçici olmaktan ziyade yönlendirilen bir özne hâline gelebilmektedir.

Geleceğe yönelik değerlendirmeler, yapay zekâ ile müzik yaratımının daha da yaygınlaşacağını; dijital müzik kültürünün toplumsal ve sanatsal etkilerinin derinleşeceğini göstermektedir. Küresel kültür ve yapay zekânın müzik algısı üzerindeki uzun vadeli etkileri, üretim süreçlerinden eğitim alanına, endüstriyel yapılardan etik tartışmalara kadar geniş bir etki alanı yaratmaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, 21. yüzyılda müzik algısının küresel kültür ve yapay zekâ etkileşimi içinde yeniden tanımlandığını ve bu dönüşümün çok boyutlu, dinamik ve eleştirel biçimde ele alınması gereken bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

7. ÖNERİLER

8. ÖNERİLER

8.1. Akademik ve Bilimsel Çalışmalara Yönelik Öneriler

Küresel kültür ve yapay zekânın müzik algısı üzerindeki etkilerini ampirik verilerle destekleyen nicel ve nitel araştırmalar artırılmalıdır. Yapay zekâ ile üretilen müziklerin dinleyici algısı üzerindeki bilişsel ve duygusal etkilerini inceleyen disiplinler arası çalışmalar teşvik edilmelidir. Algoritmaların müzik tercihlerini nasıl yönlendirdiğini ortaya koyan eleştirel medya ve kültür çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır.

8.2. Kültürel ve Eğitsel Alanlara Yönelik Öneriler

Müzik eğitiminde yapay zekâ destekli araçlar bilinçli ve pedagojik temellere dayalı biçimde kullanılmalı; insan yaratıcılığı merkeze alınmalıdır. Yerel ve geleneksel müzik kültürlerinin dijital ortamda sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla kültürel miras odaklı projeler desteklenmelidir. Dinleyicilerin dijital müzik okuryazarlığını artırmaya yönelik eğitim programları geliştirilmelidir.

8.3. Teknolojik, Etik ve Politik Öneriler

Yapay zekâ destekli müzik üretiminde etik ilkelere, şeffaflığa ve telif haklarına ilişkin düzenlemeler güçlendirilmelidir. Algoritmik öneri sistemlerinin kültürel çeşitliliği daraltıcı etkilerini azaltacak politikalar geliştirilmelidir. Kültür politikaları, yapay zekânın müzik alanındaki kullanımını yalnızca ekonomik verimlilik üzerinden değil, kültürel çoğulculuk ve sanatsal özgürlük temelinde ele almalıdır.

8.4. Gelecek araştırmalar için öneriler

Bu çalışmada ele alınan bulgular ve tartışmalar, 21. yüzyılda müzik algısının küresel kültür ve yapay zekâ etkileşimi bağlamında çok boyutlu bir dönüşüm süreci içerisinde olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu dönüşümün tüm boyutlarıyla anlaşılabilmesi için farklı yöntem ve yaklaşımlarla desteklenen yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Gelecek araştırmalarda, yapay zekâ ile üretilen müziklerin dinleyici algısı üzerindeki bilişsel ve duygusal etkileri nicel ve nitel yöntemler kullanılarak ampirik olarak incelenebilir. Deneysel tasarımlar, anketler veya derinlemesine görüşmeler aracılığıyla dinleyicilerin yapay zekâ destekli müziklere yönelik estetik değerlendirmeleri ve algısal farklılıkları daha somut biçimde ortaya konulabilir. Küresel kültür bağlamında yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar, farklı kültürel arka planlara sahip dinleyicilerin müzik algılarının yapay zekâ ve dijital platformlar aracılığıyla nasıl farklılaştığını inceleyebilir. Özellikle yerel müzik geleneklerinin küresel dijital ortamda nasıl temsil edildiği ve algılandığına yönelik kültürler arası araştırmalar, kültürel çeşitlilik tartışmalarına önemli katkılar sağlayacaktır.

Yapay zekâ temelli algoritmik öneri sistemlerinin dinleme alışkanlıkları üzerindeki uzun vadeli etkileri, boylamsal çalışmalar aracılığıyla ele alınabilir. Bu tür araştırmalar, algoritmaların müzik zevkini daraltıcı mı yoksa çeşitlendirici mi bir rol üstlendiğini ortaya koyarak müzik algısının yönlendirilme biçimlerine dair daha derinlemesine bulgular sunabilir. Müzik eğitimi alanında yapılacak çalışmalar, yapay zekâ destekli araçların pedagojik etkilerini ve öğrencilerin müzikal algı gelişimi üzerindeki rolünü inceleyebilir. Özellikle yaratıcı beceriler, estetik değerlendirme yetisi ve kültürel farkındalık açısından yapay zekâ kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, yapay zekâ ile müzik üretimine ilişkin etik, hukuki ve kültürel boyutları merkeze alan disiplinler arası araştırmaların artırılması önerilmektedir. Telif hakları, yaratıcı emeğin tanımı, algoritmik önyargılar ve kültürel temsilde adalet gibi konular, müzik algısı bağlamında daha ayrıntılı biçimde ele alınabilir.

Son olarak, bu çalışmada kavramsal düzeyde ele alınan bulguların farklı sanat

dallarıyla (görsel sanatlar, sinema, dijital sanatlar) karşılaştırmalı olarak incelenmesi, yapay zekâ ve küresel kültürün sanatsal algı üzerindeki etkilerinin daha geniş bir perspektiften değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır. Bu tür çalışmalar, müzik algısına ilişkin kuramsal çerçevenin zenginleşmesine ve alan yazının derinleşmesine katkı sunacaktır.

8.5. Kültürel çeşitliliğin korunması ve yapay zekanın sorumlu kullanımı için öneriler

21.yüzyılda müzik üretimi ve tüketimi, küresel kültür ve yapay zekâ temelli teknolojilerin etkisiyle hızlı bir dönüşüm süreci yaşamaktadır. Bu dönüşüm, kültürel çeşitliliğin korunması açısından önemli fırsatlar sunmakla birlikte, aynı zamanda kültürel homojenleşme, yerel kimliklerin görünürlüğüne azalması ve sanatsal üretimin algoritmik kalıplar içerisinde sınırlandırılması gibi riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle yapay zekânın müzik alanında sorumlu, etik ve kültürel duyarlılığı gözetilen bir biçimde kullanılması büyük önem taşımaktadır.

Öncelikle, yapay zekâ destekli müzik üretim ve öneri sistemlerinin geliştirilme sürecinde kültürel çeşitliliği gözetilen veri setlerinin kullanılması gerekmektedir. Algoritmaların beslendiği veri havuzlarının belirli kültürlere, türlere veya estetik anlayışlara ağırlık vermesi, müzik algısında tekdüzeleşmeye yol açabilmektedir. Bu bağlamda, farklı coğrafyalara, yerel müzik geleneklerine ve alternatif üretim biçimlerine yer veren kapsayıcı veri politikalarının benimsenmesi, kültürel temsilde adaletin sağlanmasına katkı sunacaktır. Yapay zekânın sorumlu kullanımına yönelik bir diğer önemli husus, insan yaratıcılığının merkeze alınmasıdır. Yapay zekâ, müzikal üretim süreçlerinde insanın yerine geçen bir özne olarak değil, yaratıcı süreci destekleyen bir araç olarak konumlandırılmalıdır. Bu yaklaşım, sanatsal özerkliğin korunmasını sağlarken, yapay zekâ ile üretilen müziklerin estetik değerine ilişkin tartışmaların da daha sağlıklı bir zeminde yürütülmesine olanak tanıyacaktır.

Kültürel çeşitliliğin korunması açısından müzik ve kültür politikalarının yapay zekâ teknolojileriyle uyumlu biçimde yeniden ele alınması gerekmektedir. Kültür

politikaları, dijital platformlar ve algoritmik sistemler aracılığıyla dolaşıma giren müzikal içeriklerin yalnızca ekonomik başarı ölçütleriyle değil, kültürel katkı ve çeşitlilik açısından da değerlendirilmesini teşvik etmelidir. Bu doğrultuda, yerel müzik pratiklerini destekleyen fon mekanizmaları ve dijital arşivleme çalışmaları önemli bir rol üstlenmektedir. Eğitim alanında ise dijital müzik okuryazarlığının geliştirilmesi, yapay zekânın sorumlu kullanımını destekleyen temel unsurlardan biridir. Müzik eğitimi programlarında, yapay zekâ temelli araçların eleştirel ve bilinçli kullanımına yönelik içeriklere yer verilmesi, bireylerin algoritmik yönlendirmelerin farkında olarak müzikle etkileşim kurmalarını sağlayacaktır. Bu durum, dinleyicilerin pasif tüketiciler olmaktan çıkarak bilinçli ve seçici bireyler hâline gelmesine katkı sunacaktır.

Son olarak, yapay zekâ destekli müzik üretimi ve dağıtım süreçlerine ilişkin etik ilke ve düzenlemelerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Şeffaflık, hesap verebilirlik ve adalet ilkeleri doğrultusunda geliştirilecek düzenlemeler, hem sanatçıların haklarının korunmasını hem de kültürel çeşitliliğin sürdürülebilirliğini destekleyecektir. Bu çerçevede yapay zekâ, kültürel üretimi sınırlayan bir mekanizma olmaktan ziyade, kültürel çoğulculuğu destekleyen ve zenginleştiren bir araç hâline gelebilecektir.

KAYNAKLAR

- Abbattista, D., Anelli, V., Noia, T., Macdonald, C., & Petrov, A. Enhancing sequential music recommendation with personalized popularity awareness. en. İçinde: İçinde *Proceedings of the 18th ACM Conference on Recommender Systems*. 2024, Ekim, 1168–1173. <https://doi.org/10.1145/3640457.3691719>
- Abril, C. (2006). Music that represents culture: Selecting music with integrity. *Music Educators Journal*, 93(1), 38–45. <https://doi.org/10.1177/002743210609300122>
- Adaş, E., & ERBAY, B. (2022). Yapay zekâ sosyolojisi üzerine bir değerlendirme. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(1), 326–337. <https://doi.org/10.21547/jss.991383>
- Adedeji, W. (2023). Copyright policy and the Nigerian music industry in the era of digitalisation. *Journal of Legal Anthropology*, 7(2), 13–41. <https://doi.org/10.3167/jla.2023.070202>
- Akbaş, A. (2024). Yapay zekâ ile toplumsal dönüşüm: sosyolojik perspektif. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 10(22), 151–180. <https://doi.org/10.59304/ijhe.1477203>
- AKGÜN, Ş. (2024). Akın Özkan: Geleneksel Türk makamsal müziğinin modernizasyon sürecindeki rolü ve yenilikçi yaklaşımları. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 10(2), 90–96. <https://doi.org/10.22252/ijca.1561417>
- Aksoy, A., & Karataş, İ. (2024). Sosyal medyanın tüketicilerin destinasyon tercihleri üzerindeki etkisi. *İzmir İktisat Dergisi*, 39(2), 544–567. <https://doi.org/10.24988/ije.1326734>
- Aksoy, Z. (2023). *Dijital teknolojiler bağlamında müzik ve kültürel kimliğin dönüşümü [Yayımlanmamış doktora tezi]* Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktürk, E. (2024). Telif hakkının yapay zekâ ürünleri açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 5, 192–235. <https://doi.org/10.59399/cuhad.1450690>
- Akyüz, Y., & Gumustekin, S. A realistic drum accompaniment generator using Sequence-to-Sequence model and MIDI music database. en. İçinde: İçinde *30th Signal Processing and Communications Applications Conference (SIU)*. 2022, 1–4. <https://doi.org/10.1109/siu55565.2022.9864843>
- Ali, M., Karlsson, J., & Skälén, P. (2021). How has digitalisation influenced value in the music market? *International Journal of Music Business Research*, 10(2), 53–63. <https://doi.org/10.2478/ijmbr-2021-0007>

- Alp, A., & Bayhan, M. (2023). Tüketim olgusunun değişimi ve sosyal ilişkiler üzerindeki etkisi. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 4(1), 80–90. <https://doi.org/10.52108/2757-5942.4.1.6>
- Alptürker, İ., & Alptürker, H. (2021). Gelenekten geleceğe yöresel kültürün taşınmasında festivallerin rolü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1409–1422. <https://doi.org/10.33206/mjss.797288>
- Altay, E., & Altay, O. (2021). Güncel metasezgisel optimizasyon algoritmalarının cec2020 test fonksiyonları ile karşılaştırılması [DÜMF Mühendislik Dergisi, 729-741.]. <https://doi.org/10.24012/dumf.1051338>
- Amaliyah, R., Jatmika, S., & Surwandono, S. (2023). The rise of artificial intelligence as the future of korean culture diplomacy. *Jurnal Studi Komunikasi (Indonesian Journal of Communications Studies)*, 7(3), 865–878. <https://doi.org/10.25139/jsk.v7i3.6495>
- Amichai, E., & Yovel, Y. (2021). Echolocating bats rely on an innate speed-of-sound reference. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(19). <https://doi.org/10.1073/pnas.2024352118>
- Anantrasirichai, N., & Bull, D. (2021). Artificial intelligence in the creative industries: A review. *Artificial Intelligence Review*, 55(1), 589–656. <https://doi.org/10.1007/s10462-021-10039-7>
- Anderson, I., García-Gil, S., Gibson, C., Wolf, S., Shapiro, W., Semerci, O., & Greenberg, D. (2020). Just the way you are’’: Linking music listening on Spotify and personality. *Social Psychological and Personality Science*, 12(4), 561–572. <https://doi.org/10.1177/1948550620923228>
- Anderson, P., Odom-Mabey, A., Gray, H., Jones, J., Christensen, W., Hollingshead, T., & Seeley, M. (2020). A case study exploring associations between popular media attention of scientific research and scientific citations. *Plos One*, 15(7), 0234912. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0234912>
- Ansani, A., Koehler, F., Giombini, L., Hämäläinen, M., Meng, C., Marini, M., & Saarikallio, S. (2025). AI performer bias: Listeners like music less when they think it was performed by an AI. *Empirical Studies of the Arts*, 43(2), 1137–1161. <https://doi.org/10.1177/02762374241308807>
- Antipina, I. (2024). Artificial intelligence as a catalyst for transforming cultural ideas., 3(64), 74–90. [https://doi.org/10.31318/2414-052x.3\(64\).2024.314744](https://doi.org/10.31318/2414-052x.3(64).2024.314744)
- Arkonaç, S. (1998). *Psikoloji: Zihin Süreçleri Bilimi*. 2. Baskı, Alfa Yayınları.
- Arslan, K. (2024). Yeni teknolojiler çağında sanatı üretmek ve tüketmek. *Istanbul Bilgi University Reflektif Journal of Social Sciences*, 5(1), 151–171. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2024.151>

- Aslan, A. (2007). Music perception as a topic of cognitive psychology. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2(8), 117–127. <https://doi.org/10.31671/dogus.2019.228>
- Assunção, W., Piccolo, L., & Zaina, L. (2022). Considering emotions and contextual factors in music recommendation: a systematic literature review. *Multimedia Tools and Applications*, 81(6), 8367–8407. <https://doi.org/10.1007/s11042-022-12110-z>
- Assunção, W., Zaina, L., & Pimenta, M. (2025). Designing (more) personalized music recommendation systems: An architecture for integrating interaction context and user experience [Preprint (Version 1) available at Research Square]. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-6718785/v1>
- Atiker, E. (2022). Ai applications in illustration field. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 1320–1332. <https://doi.org/10.11616/asbi.1159662>
- Atiker, E. (2024). Güzel sanatlar ekseninde sorumlu yapay zekâ: Potansiyel riskler ve etik boyutlar. *Istanbul Bilgi University Reflektif Journal of Social Sciences*, 5)1, 129–137. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2024.149>
- Aydemir, M., & Fetah, V. (2023). Yapay zekanın dijital hikayeleştirme ve senaryo tasarımında kullanımı: Kısa film uygulamalı bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 58, 255–275. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1290986>
- Aydemir, S., & KESİM, E. (2023). Zaman Tuzaklarının Örgütsel Atalet Üzerindeki Etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 751–764. <https://doi.org/10.20491/isarder.2023.1616>
- Azzellini, D., Greer, I., & Umney, C. (2021). Why isn't there an uber for live music? The digitalisation of intermediaries and the limits of the platform economy. *New Technology Work and Employment*, 37(1), 1–23. <https://doi.org/10.1111/ntwe.12213>
- Bai, X. Sequential music recommendation based on self-attention mechanism and content characteristics. en. İçinde: İçinde *Sixth International Conference on Computer Information Science and Application Technology (CISAT 2023)*. 12800. 2023, 1419–1424. <https://doi.org/10.1117/12.3004113>
- Bai, Y. (2023). Application of BP neural network model based on modern popular music and traditional music culture fusion teaching in colleges and universities. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*, 9(1). <https://doi.org/10.2478/amns.2023.2.00800>
- Bakan, İ., & Kefe, İ. (2012). Kurumsal açıdan algı ve algı yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 19–34.
- Balasubramanian, A. (2025). AI-powered musical fusion: Integrating Carnatic music with global genres. *International Journal of Scientific Research in*

- Engineering and Management*, 9(2), 1–7. <https://doi.org/10.55041/ijrem28942>
- Balkwill, L., & Thompson, W. (1999). A cross-cultural investigation of the perception of emotion in music: Psychophysical and cultural cues. *Music Perception an Interdisciplinary Journal*, 17(1), 43–64. <https://doi.org/10.2307/40285811>
- Bansal, J., Flannery, M., & Woolhouse, M. (2020). Influence of personality on music-genre exclusivity. *Psychology of Music*, 49(5), 1356–1371. <https://doi.org/10.1177/0305735620953611>
- Barata, M., & Coelho, P. (2021). Music streaming services: Understanding the drivers of customer purchase and intention to recommend. *Heliyon*, 7(8), 07783. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07783>
- Barker, A. (1978). Music and perception: A study in Aristoxenus. *The Journal of Hellenic Studies*, 98, 9–16.
- Baş, Ö., Temizyürek, F., & Çobanoğlu, Ö. (2022). Folklorik kıyafetli bebekler üzerine nitel bir çalışma. *Folklor Akademi Dergisi*, 5(3), 541–554. <https://doi.org/10.55666/folklor.1192447>
- Başkaya, F., & Karacan, H. (2022). Yapay zekâ tabanlı sistemlerin kişisel veri mahremiyeti üzerine etkisi: sohbet robotları üzerine inceleme. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 15(4), 481–491. <https://doi.org/10.17671/gazibtd.1053803>
- Berehova, O., & Volkov, S. (2019). Piano competitions in the socio-cultural realities of globalization. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(4), 329. <https://doi.org/10.7596/taksad.v8i4.2325>
- Bidelman, G., Hutka, S., & Moreno, S. (2013). Tone language speakers and musicians share enhanced perceptual and cognitive abilities for musical pitch: Evidence for bidirectionality between the domains of language and music. *Plos One*, 8(4), 60676. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0060676>
- Bilgici, C. (2016). The impact of social media and smartphone use on the relation between the users and the news in Turkey. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 6(2), 82–90. <https://doi.org/10.7456/10602100/002>
- Binark, M., Demir, E., Sezgin, S., & Özsu, G. (2023). Türkiye müzik endüstrisinde platformlar ve algoritmik kürasyonun yeni kültürel aracılık rolü-que vadis? *Kültür ve İletişim*, 26(1), 108–141. <https://doi.org/10.18691/kulturveiletisim.1243922>
- Binark, M., Sezgin, S., Özsu, G., & Demir, E. (2024). Platform ekonomisinde müzik endüstrisi ve Türkiye’de bağımsız sanatçıların kurumsallıkları. *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, 11(2), 88–121. <https://doi.org/10.24955/ilef.1393896>

- Boon, E. (2023). Müzik eğitiminde formal ve informal karşılaşmalar: Diyaloga dayalı bir yaklaşımla eylem araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 872–891. <https://doi.org/10.51460/baebd.1335445>
- Bowen, G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- BÖLÜKBAŞ, K. (2022). Online music platforms in the digitized music sector: TRT dinle example. *Asya Studies*, 6(19), 245–262. <https://doi.org/10.31455/asya.1030479>
- Börekçi, A., & Seveli, O. (2023). Müzik performansında yaratıcılık: yapay zekâ bunun neresinde? <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub291.c1165>
- Bulut, S. (2024). Müzik bağlamında şiddet sorunu ve toplumsal alana yansımaları. *Eskiyeni*, 52, 115–132. <https://doi.org/10.37697/eskiyeni.1393843>
- Burdurlu, İ. (2023). Cultural globalization: Tango nuevo as a hybrid genre. *The Journal of Academic Social Sciences*, 144(144), 461–478. <https://doi.org/10.29228/asos.71218>
- Byun, J. (2024). Artistic value in the composition of Korean music ensembles. *Korean Society of Catholic Culture School Culture Research*, 4(4), 111–130. <https://doi.org/10.58936/gcr.2024.12.4.4.111>
- Cameron, J., Solomon, E., & Clarke, W. (2021). Soundtracks of poverty and development: Music, emotions and representations of the Global South. *European Journal of Development Research*, 34(2), 785–805. <https://doi.org/10.1057/s41287-021-00385-1>
- Canbay, P., & Demircioğlu, Z. (2021). Endüstri 5.0'a doğru: Zeki otonom sistemlerde etik ve ahlaki sorumluluklar. *AJIT-E Online Academic Journal of Information Technology*, 12(45), 106–123. <https://doi.org/10.5824/ajite.2021.02.006.x>
- Canyakan, S. (2024). Perceptual differences between AI and human compositions: The impact of musical factors and cultural background. *Rast Musicology Journal*, 12(4), 463–490. <https://doi.org/10.12975/rastmd.20241245>
- Carrillo, C., Viladot, L., & Pérez-Moreno, J. (2017). Impact of music education: A review of the scientific literatura. *Rev. Electrónica Complut. Investig. Educ. Music*, 14, 61–74.
- Chang, W. (2025). The integration of artificial intelligence and ethnic music cultural inheritance under deep learning. *Computer Science and Information Systems*, 22(3), 1121–1138. <https://doi.org/10.2298/csis241119036c>
- Chen, X. Research and application of interactive teaching music intelligent system based on artificial intelligence [SPIE.]. en. İçinde: İçinde *International Conference on Artificial Intelligence, Virtual Reality, and*

- Visualization*. 12153. SPIE. 2021, 1215302. <https://doi.org/10.1117/12.2626819>
- Chen, Z. (2024). Composing music under certain conditions based on neural network. *Applied and Computational Engineering*, 64(1), 186–192. <https://doi.org/10.54254/2755-2721/64/20241425>
- Coşkun, F., & Gülleroğlu, H. (2021). Yapay zekanın tarih içindeki gelişimi ve eğitimde kullanılması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54(3), 947–966. <https://doi.org/10.30964/auebfd.916220>
- Cremonesi, P., Vinagre, J., Jorge, A., Al-Ghossein, M., & Bifet, A. (2022). Preface to the special issue on dynamic recommender systems and user models. *User Modeling and User-Adapted Interaction*, 32(4), 503–507. <https://doi.org/10.1007/s11257-022-09341-y>
- Creswell, J. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd). Sage Publications.
- Cross, I. (2012). Cognitive science and the cultural nature of music. *Topics in Cognitive Science*, 4(4), 668–677. <https://doi.org/10.1111/j.1756-8765.2012.01216.x>
- Çakıcı, Z. (2023). Din, kimlik ve müzik: genç erkeklerin müzik dinleme pratikleri üzerine nitel bir araştırma. *Etkileşim*, 6(11), 316–337. <https://doi.org/10.32739/etkilesim.2023.6.11.199>
- Çapalı, V. (2022). Yapay sinir ağları ve makine öğrenme yöntemlerinin nükleer fizik uygulamaları. *ECJSE*, 9(4), 1240–1248. <https://doi.org/10.31202/ecjse.1132803>
- Çelik, O., Açar, D., TUNÇ, Y., & Candemir, B. (2022). Sınıf öğretmenlerinin çocuklarda yaratıcılığa ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 1182–1203. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1146398>
- Çelik, Y., Yıldız, İ., & Karadeniz, A. (2019). Son üç yılda geliştirilen metasezgisel algoritmalar hakkında kısa bir inceleme. *European Journal of Science and Technology*, 463–477. <https://doi.org/10.31590/ejosat.638431>
- Çetin, M., & Baklavacı, G. (2024). Endüstri 4.0 perspektifinde yapay zekânın eğitimde uygulanabilirliği ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, 7(14), 1–21. <https://doi.org/10.55830/tje.1404165>
- Çetin, S., & Vural, N. (2025). Popüler müzik eserlerinin yapay zekâ tarafından yeniden yorumlanması: Duygusal tepkiler üzerine bir analiz. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 14(4), 63–88.
- Çınardal, F. (2023). A review of the most streamed Turkish songs on Spotify. *Journal of Turkish Studies*, 18(2), 425–444. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.68959>
- Dağdeviren, M. (2022). Müziksel öğelerin kültürel kimlik oluşturmadaki rolünün etnomüzikolojik yansımaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal*

- Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 48, 365–382. <https://doi.org/10.30794/pausbed.961024>
- Deldjoo, Y., Schedl, M., Cremonesi, P., & Pasi, G. (2020). Recommender systems leveraging multimedia content. *ACM Computing Surveys*, 53(5), 1–38. <https://doi.org/10.1145/3407190>
- Deldjoo, Y., Schedl, M., Zamani, H., Chen, C., & Elahi, M. (2018). Current challenges and visions in music recommender systems research. *International Journal of Multimedia Information Retrieval*, 7(2), 95–116. <https://doi.org/10.1007/s13735-018-0154-2>
- Demir, A. (2022). Gündelik hayat sosyolojisi bağlamında müzik dinleme pratikleri ve Spotify uygulaması. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 163–188.
- Demir, H. (2023). DALL·E 3 Destekli tasarımlarda kültürel temsil ve ideoloji. İçinde S. Kaya & D. Arslan (Ed.), *Grafik Tasarım Üzerine Güncel Okumalar. Özgür Yayınları*. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub345.c1511>
- Demir, S. (2022). *Müzik streaming platformlarında öneri algoritmalarının dinleyici tercihleri üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- DEMİRAG, F. (2023). The effect of influencer attributes on the behavioural intentions of consumers. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 77, 219–233. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1295684>
- Demirbağ, O., Özdemir, M., & Demirbağ, K. (2021). Türkiye'nin yerel ve bölgesel otoriteleri ihracata dayalı şehir rekabetçiliğini önemsiyor mu? *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76(1), 319–348. <https://doi.org/10.33630/ausbf.841018>
- Denniss, E., Lindberg, R., & McNaughton, S. (2023). Quality and accuracy of online nutrition-related information: A systematic review of content analysis studies. *Public Health Nutrition*, 26(7), 1345–1357. <https://doi.org/10.1017/s1368980023000873>
- Deruty, E., Grachten, M., Lattner, S., Nistal, J., & Aouameur, C. (2022). On the development and practice of AI technology for contemporary popular music production. *Transactions of the International Society for Music Information Retrieval*, 5(1), 35. <https://doi.org/10.5334/tismir.100>
- Doğan, A. (2023). Yaratıcı müzik kenti kırşehir: ustalardan çiraklara el verme. *Istanbul Bilgi University Reflektif Journal of Social Sciences*, 4)3, 777–794. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2023.138>
- Dolean, D., & I. inçaş. (2018). Cognitive factors explain inter-cultural variations of abilities in rhythm perception: The case of the Roma minority. *Psychology of Music*, 47(5), 757–766. <https://doi.org/10.1177/0305735618766715>

- Drake, C., & HENI, J. (2003). Synchronizing with music: Intercultural differences. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 999(1), 429–437. <https://doi.org/10.1196/annals.1284.053>
- Du, J., & Leung, B. (2021). The sustainability of multicultural music education in Guizhou province, China. *International Journal of Music Education*, 40(1), 131–148. <https://doi.org/10.1177/025576142111027375>
- Durak, H. (2016). Türkiye de sosyal medya okuryazarlığı ve sosyal ağ kullanım örüntülerinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 9(46), 526–526. <https://doi.org/10.17719/jisr.20164622619>
- Ece, N. (2024). Yapay zeka: Denizcilik sektöründe kullanımını ve SWOT analizi. *Mersin Üniversitesi Denizcilik ve Lojistik Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 30–51. <https://doi.org/10.54410/denlojad.1491372>
- Eerola, T., & Grimaud, A. (2020). EmoteControl: An interactive system for real-time control of emotional expression in music. *Personal and Ubiquitous Computing*, 25(4), 677–689. <https://doi.org/10.1007/s00779-020-01390-7>
- Eerola, T., Himberg, T., Toiviainen, P., & Louhivuori, J. (2006). Perceived complexity of Western and African folk melodies by Western and African listeners. *Psychology of Music*, 34(3), 337–371. <https://doi.org/10.1177/0305735606064842>
- Eerola, T., Laukka, P., Thingujam, N., Yamasaki, T., & Beller, G. (2013). Universal and culture-specific factors in the recognition and performance of musical affect expressions. *Emotion*, 13(3), 434–449. [10 1037 0031388](https://doi.org/10.1037/0031388).
- Efron, R. What is perception? en. İçinde: İçinde *Proceedings of the Boston Colloquium for the Philosophy of Science 1966/1968*. Dordrecht: Springer Netherlands, 1969, Ocak, 137–173.
- Egren, A., Başpınar, M., & Basat, O. (2022). COVID-19 anksiyete sıklığında sosyal medya bağımlılığının rolü nedir? Kesitsel bir çalışma. *Ege Tıp Dergisi*, 61(3), 334–341. <https://doi.org/10.19161/etd.1167197>
- Elçiçek, M. (2024). Öğrencilerin yapay zeka okuryazarlığı üzerine bir inceleme. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 6(1), 24–35. <https://doi.org/10.53694/bited.1460106>
- Elizade, A. (2024). Hadoop ecosystem enhances data analytics for music streaming: A case study of user behavior in the Last FM dataset. *International Journal of Information Technology and Computer Science Applications*, 2(3), 159–168. <https://doi.org/10.58776/ijitcsa.v2i3.166>
- ER, H. (2022). Dijital platformların izleyici alışkanlıkları üzerindeki etkisi: Netflix örneği. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 117–142. <https://doi.org/10.34086/rteusbe.1114260>
- Eraslan, I. (2025). Artificial Intelligence and the Rewriting of Musical Memory: A Cognitive Perspective. *Science Development*, 6(3), 114–120.

- Eren, F., Dülek, L., Uraz, Ö., Kuşcu, B., & Sakallı, M. (2024). Yapay zeka endeksi kapsamında ülke bazlı yapay zeka politika stratejilerinin etkinliği: Performans ve verimlilik değerlendirmesi incelenmesi. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 6(2), 113–148. <https://doi.org/10.53694/bited.1601239>
- Ergur, A., & Aydın, Y. (2006). Patterns of modernization in Turkish music as indicators of a changing society. *Musicae Scientiae*, 10(1), 89–108 10 1177 1029864906010001051.
- Erol, V. (2024). Yapay zekânın kamu yönetimine etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 82, 11–25. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1476745>
- Erwin, E., & Prayetno, B. (2023). A bibliometric analysis of social justice movements and popular culture intersection on social media. *WSSHs*, 1(04), 179–188. <https://doi.org/10.58812/wsshs.v1i04.272>
- Etike, Ş. (2023). Yapay zekâyı insan ve kamusal yarar için çalıştırmak: ABD ve AB politika belgelerinin önerileri. *Memleket Siyaset Yönetim*, 18(39), 220–249. <https://doi.org/10.56524/msydergi.1301819>
- Eysenck, M., & Keane, M. (2020). *Cognitive Psychology: A Student's Handbook* (8th). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781351058513>
- Friston, K. (2010). The free-energy principle: A unified brain theory? *Nature Reviews Neuroscience*, 11(2), 127–138. <https://doi.org/10.1038/nrn2787>
- Fritz, T., Jentschke, S., Gosselin, N., Sammler, D., Peretz, I., Turner, R., Friederici, A., & Koelsch, S. (2009). Universal recognition of three basic emotions in music. *Current Biology*, 19(7), 573–576 10 1016 2009 02 058.
- Garakhanova, N. (2023). Dijital sanatın türkiye'nin kültür diplomasisindeki potansiyeli ve geleceği. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 73(73), 3833–3840. <https://doi.org/10.29228/smryj.69719>
- Gfeller, K., Oleson, J., Knutson, J., Breheny, P., Driscoll, V., & Olszewski, C. (2008). Multivariate predictors of music perception and appraisal by adult cochlear implant users. *Journal of the American Academy of Audiology*, 19(02), 120–134. <https://doi.org/10.3766/jaaa.19.2.3>
- Gibson, C., & Connell, J. (2004). World music: Deterritorializing place and identity. *Progress in Human Geography*, 28(3), 342–361. <https://doi.org/10.1191/0309132504ph493oa>
- Gidal, M. (2010). Contemporary “Latin American” composers of art music in the United States: Cosmopolitans navigating multiculturalism and universalism. *Latin American Music Review*, 31(1), 40–78 10 1353 2010 0008.
- Goldstein, E. (2014). *Sensation and Perception* (11th). Cengage.
- Golubovikj, A., Ferwerda, B., Said, A., & Tkalcic, M. Soundtracks of our lives: How Age influences musical preferences. en. İçinde: İçinde *Adjunct*

- Proceedings of the 33rd ACM Conference on User Modeling, Adaptation and Personalization*. 2025, Haziran, 93–97. <https://doi.org/10.1145/3708319.3733673>
- González-Avella, J., Cosenza, M., Klemm, K., Eguíluz, V., & Miguel, M. (2007). Information feedback and mass media effects in cultural dynamics [arXiv preprint arXiv:0705.1091]. <https://doi.org/10.48550/arxiv.0705.1091>.
- Gök, M. (2021). Sanal ortamda giysi tasarımı süreci: Project müze örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 28, 263–277. [10 18603 1048660](https://doi.org/10.18603/1048660).
- Göktepe, A. (2021). Popüler müziğin sosyal kimlik inşasındaki rolü: Yerli 45’lik şarkılar örneği. *Hitit İlahiyat Dergisi*, 20(2), 547–588. [10 14395 982197](https://doi.org/10.14395/982197).
- Göktepeliler, Ö., & AKSOY, Ş. (2022). Sanat eğitiminde sinestezi ve yaratıcılık. *Journal of Arts*, 5(1), 9–19. [10 31566 5 1 02](https://doi.org/10.31566/5102).
- Guan, T., Luo, N., & Matsunobu, K. (2022). Nurturing student ethnic identity through culturally responsive music teaching in China. *International Journal of Music Education*, 41(4), 598–615. <https://doi.org/10.1177/02557614221132550>
- Guerra, P. (2023). Max Weber played the piano more than a hundred years ago: Contributions for a contemporary revisiting of Weber’s sociology (of music). *Intersections*, 9(3), 44–60. <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v9i3.1192>
- Güler, A. (2017). Kent-kırsal ayrımında müzik politikaları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1297–1305. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.31178-338824>
- Gündoğdu, B., & Okcu, S. (2024). Yapay zekâ uygulamalarının müzik ve müzik endüstrisi üzerine etkileri. *Konservatoryum*, 11(2), 545–558. <https://doi.org/10.26650/CONS2024-1524963>
- Güney, E. (2020). Kültürel değişimler ilişkisinde post-dijital sanat: Sınır ihlalleri. *Journal of Arts*, 3(2), 129–142. <https://doi.org/10.31566/arts.3.010>
- Güney, E., & Uysal, S. (2021). Jeneratif sanat: Nöroplastisite ve derin öğrenme ilişkisinde post dijital dönüşümler. *Yıldız Journal of Art and Design*, 8(2), 62–74. <https://doi.org/10.47481/yjad.975839>
- Gürkan, B. (2016). Küreselleşmenin müziği-müziğin küreselleşmesi. *Journal of International Social Research*, 9(44).
- Güven, U. (2020). Müzik, kent ve toplumsal değişim: İstanbul’un eski çeper ilçelerinden birinde müzik tercihleri üzerine bir araştırma. *Journal of Economy Culture and Society*, 61(1). <https://doi.org/10.26650/jecs2019-0075>
- Hannon, E., Soley, G., & Ullal, S. (2012). Familiarity overrides complexity in rhythm perception: A cross-cultural comparison of American and Turkish listeners. *Journal of Experimental Psychology Human Perception & Performance*, 38(3), 543–548. <https://doi.org/10.1037/a0027225>

- Hannon, E., & Trehub, S. (2005). Tuning in to musical rhythms: Infants learn more readily than adults. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 102(35), 12639–12643. <https://doi.org/10.1073/pnas.0504254102>
- Haynes, J. (2005). World music and the search for difference. *Ethnicities*, 5(3), 365–385. <https://doi.org/10.1177/1468796805054961>
- Hızlısoy, S., & Tüfekci, Z. (2021). Derin Öğrenme ile Türkçe Müziklerden Müzik Türü Sınıflandırması. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 24, 176–183. <https://doi.org/10.31590/ejosat.898588>
- Hidayat, H., Syeileendra, S., Marzam, M., & Hakim, U. (2024). Study of the influence of local cultural values in the traditional music learning process in the sendratasik education study program. *Gondang Jurnal Seni Dan Budaya*, 8(1).
- Holton, R. (2000). Globalization's Culturel Consequences. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 570, 140–152.
- Honing, H. (2021). Unravelling the origins of musicality: Beyond music as an epiphenomenon of language. *Behavioral and Brain Sciences*, 44. <https://doi.org/10.1017/s0140525x20001211>
- Hosny, A., & Aerts, H. (2019). Artificial intelligence for global health. *Science*, 366(6468), 955–956.
- Hu, D., & Zheng, Y. (2024). Analysis of the integration teaching mode of traditional music elements and college piano under the view of big data. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*, 9(1). <https://doi.org/10.2478/amns-2024-0307>
- Hu, H. (2021). Research on the interaction of genetic algorithm in assisted composition. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2021(1). <https://doi.org/10.1155/2021/3137666>
- Huo, Y. (2021). Music personalized label clustering and recommendation visualization. *Complexity*, 2021(1), 5513355. <https://doi.org/10.1155/2021/5513355>
- Iffath, F., & Gavrilova, M. (2022). A novel three stage framework for person identification from audio aesthetic. *IEEE Access*, 10, 90229–90243. <https://doi.org/10.1109/access.2022.3200166>
- Jeremić, B., Pećanac, R., Stanković, E., & Đurđević, T. (2020). Music technology software in adopting music teaching contents. *Croatian Journal of Education - Hrvatski Časopis Za Odgoj I Obrazovanje*, 22(1). <https://doi.org/10.15516/cje.v22i1.3282>
- Jiang, L., Zhang, L., Chen, Y., Wu, J., Yang, H., & Lu, C. (2022). The effect of music tempo on fatigue perception at different exercise intensities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(7), 3869. <https://doi.org/10.3390/ijerph19073869>

- Jiang, N., Gao, L., Duan, F., Wen, J., Wan, T., & Chen, H. (2021). SAN: Attention-based social aggregation neural networks for recommendation system. *International Journal of Intelligent Systems*, 37(6), 3373–3393. <https://doi.org/10.1002/int.22694>
- Joseph, D., Nethsinghe, R., & Cabedo–Mas, A. (2018). Creating multicultural music opportunities in teacher education: Sharing diversity through songs. *Australian Journal of Teacher Education*, 43(5), 32–47 10 14221 2018 43 5 3.
- Kan, K., & Kanmaz, M. (2022). Küreselleşmenin kültürel boyutu ve göçün etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47, 59–73. <https://doi.org/10.52642/susbed.1011321>
- Kan, Y. (2025). Personalized recommendation system for network popular music based on audio feature extraction. *Journal of Computational Methods in Sciences and Engineering*. <https://doi.org/10.1177/14727978251337901>
- Kang, E. (2021). On streaming-dating convergence: Music-mediated self-presentations on Tinder. *New Media & Society*, 25(8), 2057–2072. <https://doi.org/10.1177/14614448211026618>
- Kanık, C. (2018). Türk kökenli göçmenlerin kimlik yönelimi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 227–246. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.396241>
- Kara, M. (2021). Yapay zekâ destekli müzik üretiminin estetik ve algısal boyutları [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.].
- Karaağaç, B., & Atabeyoğlu, Ö. (2023). Kent parklarının değerlendirilmesinde biyofilik tasarım yaklaşımı: Ordu örneği. *Journal of Advanced Research in Natural and Applied Sciences*, 9(4), 893–911 8. <https://doi.org/10.28979/jarnas.1269933>
- Karabiber, O., Karahasanoğlu, S., & YAVUZ, E. (2021). Türkiye popüler müziğinin salt müziksel eğilimleri 2007-2017. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 9(2), 2713–2738. <https://doi.org/10.12975/rastmd.2021921>
- Karaduman, B. (2023). Sivil toplum ve feminist sanat: Cinsiyet eşitsizliğine karşı toplumsal bilincin inşası. *Sanat Yazıları*, 49, 577–594. <https://doi.org/10.61742/sanatyazilari.1313211>
- Karaduman, G., & Çiftçi, C. (2018). Sınıf öğretmenlerinin yaratıcılığı destekleyici davranışlarının incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(3), 242–262. <https://doi.org/10.19126/suje.406650>
- Karahasanoğlu, S., & Satır, Ö. (2015). A new understanding of Ankara music within the context of global cultural flow. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 145–164. <https://doi.org/10.5505/JAS.2015.74946>
- Karasakaloğlu, B. (2022). Otel işletmeleri çalışanlarının psikolojik sermaye ve örgütsel sosyalleşme düzeyleri ile yaratıcılıkları arasındaki ilişki. *Aksaray*

- Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 353–364. <https://doi.org/10.52791/aksarayiibd.1010333>
- Kaya, B. H. (2109). Müzikte algı: kültürlerarası müzik algısı üzerine bir çalışma [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.].
- Kaygusuz, E. (2023). Mutlu ol, bu bir emirdir filmi üzerinden erken Cumhuriyet Dönemi'nde müzik ve simgesel iktidar [Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, 87-100.]. <https://doi.org/10.17484/yedi.1329530>
- Kaymak, A. (2024). Semiotic analysis of images on artificial intelligence and journalism in digital media. *Mezopotamya Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 4(1), 19–36. <https://doi.org/10.29228/mjis.76283>
- Keith, S. (2024). New toys, new apps, new idols: K-pop's AI imaginary. *Brazilian Creative Industries Journal*, 4(2), 13–40. <https://doi.org/10.25112/bcij.v4i2.3835>
- Kelley, J. (2020). Activating gender: How identity affects students' perceptions of music activities. *Research Studies in Music Education*, 43(2), 273–288. <https://doi.org/10.1177/1321103x20935200>
- Kelly, S., & Weelden, K. (2004). Connecting meaningful music and experiences in a multicultural, multimusical classroom. *Music Educators Journal*, 90(3), 35–39. <https://doi.org/10.2307/3399953>
- Kharlamova, T. (2025). Composer in the media space: Global challenges of AI Bilimsel dergi "Sanat Akademisi [/ 2523-4684.2025.3.15.34]. <https://doi.org/10.56032>
- Kılıçarslan, S. (2019). Yapay zekânın hukuki statüsü ve hukuki kişiliği üzerine tartışmalar. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2, 363–389. <https://doi.org/10.33432/ybuhukuk.599224>
- Kivy, P. (1981). The corded shell: Reflections on musical expression. *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 39(4), 460. <https://doi.org/10.2307/430247>
- Klemm, K., González-Avella, J., Eguíluz, V., Cosenza, M., Herrera, J., & Miguel, M. (2006). Local versus global interactions in nonequilibrium transitions: A model of social dynamics. *Physical Review E*, 73(4).
- Knox, D., Beveridge, S., Mitchell, L., & MacDonald, R. (2011). Acoustic analysis and mood classification of pain-relieving music. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 130(3), 1673–1682. <https://doi.org/10.1121/1.3621029>
- Kopiecz, R., Weigang, J., Platz, F., & Düvel, N. (2021). Farewell to Holbrook & Schindler's. *Music & Science*, 4. <https://doi.org/10.1177/20592043211001794>

- Krom, İ. (2023). Celebrity endorsement strategy uses and popular culture: 'A fidgety Coca-Cola' ad. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(2), 609–629. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1273357>
- Kumar, L., Goyal, P., & Kumar, R. (2020). Creativity in machines: music composition using artificial intelligence. *Asian Journal of Convergence in Technology*, 6(2), 36–40. <https://doi.org/10.33130/ajct.2020v06i02.007>
- Kupina, D. (2024). Fazil Say's "Shahmeran": The metamodern paradigm of an Eastern myth in the music of a Turkish composer". *Scientific herald of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*, 140, 116–126. <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2024.140.318651>
- Küçükosman, A., & Okkalı, İ. (2022). Digital transformation in art and museums [Dijitalleşme Özel Sayısı], 173-193.]. İçinde *ARTS Artuklu Sanat Ve Beşeri Bilimler Dergisi*. <https://doi.org/10.46372/arts.1198087>
- Küçükvardar, M. (2020). Yapay zekâ ve etik üzerine bir araştırma. *Atlas Journal*, 6(36), 1065–1077. <https://doi.org/10.31568/atlas.560>
- Küpeli, S. O. (2025). Evaluation of music generated by artificial intelligence from a compositional perspective. *ARTS*, 15, 239–261.
- Küpeli, S. (2025). Yapay zekâ ile üretilen müziklerin bestecilik perspektifinden değerlendirilmesi. *ARTS*, 15, 239–261. <https://doi.org/10.46372/arts.1743089>
- KV, K. (2025). Chatbot: Music recommendation system using emotion detection. *Interantional Journal of Scientific Research in Engineering and Management*, 9(6), 1–9. <https://doi.org/10.55041/ijrem49521>
- Lamb, C., Gilbert, S., & Ford, A. (2018). Tweet success? Scientific communication correlates with increased citations in ecology and conservation. *Peerj*, 6, 4564. <https://doi.org/10.7717/peerj.4564>
- Lange, B., & Bürkner, H. (2012). Value creation in scene-based music production: the case of electronic club music in Germany. *Economic Geography*, 89(2), 149–169. <https://doi.org/10.1111/ecge.12002>
- Larrouy-Maestri, P., Magis, D., Grabenhorst, M., & Morsomme, D. (2015). Layman versus professional musician: Who makes the better judge? *Plos One*, 10(8), 0135394. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0135394>
- Lashua, B., Spracklen, K., & Long, P. (2014). Introduction to the special issue: music and tourism. *Tourist Studies*, 14(1), 3–9. [10.1177/1468797613511682](https://doi.org/10.1177/1468797613511682)
- Lee, S. (2017). General music teachers' backgrounds and multicultural repertoire selection. *Update Applications of Research in Music Education*, 36(2), 38–44. <https://doi.org/10.1177/8755123317717052>
- Li, J., Chen, Z., Ren, P., Ren, Z., Ma, J., & Rijke, M. (2019). RepeatNet: A repeat aware neural recommendation machine for session-based recommendation. *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial*

- Intelligence*, 33(01), 4806–4813. <https://doi.org/10.1609/aaai.v33i01.33014806>
- Li, J., Wang, T., Zhou, J., Li, M., & Guo, Y. (2022). Music recommendation based on “user-points-music” cascade model and time attenuation analysis. *Electronics*, 11(19), 3093. <https://doi.org/10.3390/electronics11193093>
- Li, N. (2023). The Application Categories and Technical Frameworks of Artificial Intelligence Technologies in Higher Education Music Composition Instruction. *Higher Education Research*, 8(6), 232–241. <https://doi.org/10.11648/j.her.20230806.14>
- Li, N., & Cai, J. (2023). The aesthetic analysis of music generation algorithms based on artificial intelligence technologies. *Humanities and Social Sciences*. <https://doi.org/10.11648/j.hss.20231106.16>
- Li, N., & Wu, D. (2025). Kültürlerarası Geleneksel Müzik Eğitiminde Yapay Zekanın Yardımcı İşlevi ve Gerçekleştirme Mekanizması. *Bilgi Teknolojisi Vakaları Dergisi (JCIT)*, 27(1), 1–18.
- Li, X., & Tan, X. A tutorial on AI music composition. en. İçinde: İçinde MM '21: *Proceedings of the 29th ACM International Conference on Multimedia*. 2021, 5678–5680. <https://doi.org/10.1145/3474085.3478875>
- Li, Y., Lu, H., Chen, M., Kim, H., & Serikawa, S. (2017). Brain intelligence: go beyond artificial intelligence. *Mobile Networks and Applications*, 23(2), 368–375. <https://doi.org/10.1007/s11036-017-0932-8>
- Li, Y., Zhang, X., Yang, Y., Cui, X., Qu, X., & Li, D. (2023). MKGCN: Multi-modal knowledge graph convolutional network for music recommender systems. *Electronics*, 12(12), 2688. <https://doi.org/10.3390/electronics12122688>
- Liu, J. (2022). The auxiliary role of college music in teaching in view of artificial intelligence. *Mobile Information Systems*, 1–11. <https://doi.org/10.1155/2022/2693199>
- Liu, Y. (2025). Artistic expression and educational application of popular tibetan-style songs in rhythm and blues singing from a cross-cultural perspective. *Education Reform and Development*, 7(7), 261–267. <https://doi.org/10.26689/7711496>
- Lumaca, M., Kleber, B., Brattico, E., Vuust, P., & Baggio, G. (2019). Functional connectivity in human auditory networks and the origins of variation in the transmission of musical systems. *Elife*, 8(<https://doi.org/10.7554/elife.48710>).
- Luo, Z. (2024). The application of artificial intelligence technology in music education. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 35(1), 305–310. <https://doi.org/10.54254/2753-7048/35/20232155>

- Lynch, M., & Eilers, R. (1992). A study of perceptual development for musical tuning. *Perception & Psychophysics*, 52(6), 599–608. <https://doi.org/10.3758/bf03211696>
- M. & Olgun, K. (2024). Görsel zekanın sanat ve tasarımla sınırsız etkileşimi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 51-74. <https://doi.org/10.14514/beykozad.1364173>
- M. Sincar. (2023). Yapay zekâ bağlamında okul liderlerini bekleyen zorluklar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(12), 74–85. <https://doi.org/10.56677/mkuefder.1407065>
- Ma, W., & Zheng, Z. (2025). Applications of Artificial Intelligence in Music: a review. *International Journal of Crowd Science*, 9(4), 221–238. <https://doi.org/10.26599/ijcs.2025.9100011>
- Marinova, E. (2023). Artificial intelligence in music education [Iai, Romania; Editura Artes.]. İçinde *What and How do we research in the artistic field? Contacts and Methods* (ss. 95–100). <https://doctart.ro/wp-content/uploads/2025>
- Markus, H., & Kitayama, S. (1991). Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224–253. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
- McCormack, J., Gifford, T., Hutchings, P., Rodriguez, M. L., Yee-King, M., & d’Inverno, M. May). In a silent way: Communication between ai and improvising musicians beyond sound. en. İçinde: İçinde *Proceedings of the 2019 chi conference on human factors in computing systems*. 2019, 1–11. <https://doi.org/10.1145/3290605.3300268>
- Mckinney, M., & Moelants, D. Deviations from the resonance theory of tempo induction (R. Parncutt, A. Kessler & F. Zimmer, Ed.). en. İçinde: İçinde *Abstracts of the Conference on Interdisciplinary Musicology* (R. Parncutt, A. Kessler & F. Zimmer, Ed.). Ed. Parncutt, R., Kessler, A., & Zimmer, F. Department of Musicology, University of Graz, 2004, 124–125.
- Mehl, M. (2024). 8. Playing modern. İçinde *Open Book Publishers* (ss. 203–236). <https://doi.org/10.11647/obp.0374.08>
- Mehta, A., Chauhan, S., & Choudhury, M. (2024). Missing melodies: AI music generation and the omission of Global South [arXiv.]. <https://arxiv.org/abs/2412.04100>
- Merleau-Ponty, M. (1962). *Algının Fenomenolojisi*. Çev.) Colin Smith, Londra.
- Meyer, L. (1956). *Emotion and meaning in music*. Chicago University Press.
- Mickūnas, A. (2017). Resistance to western popular and pop-culture in India. *Santalka Filosofija Komunikacija*, 25(1), 48–62. <https://doi.org/10.3846/cpc.2017.268>

- Modran, H., Chamunorwa, T., Ursuiu, D., Samoilă, C., & Hedeşiu, H. (2023). Using deep learning to recognize therapeutic effects of music based on emotions. *Sensors*, 23(2), 986. <https://doi.org/10.3390/s23020986>
- Morgan, B. (2019). Revenue, access, and engagement via the in-house curated Spotify playlist in Australia. *Popular Communication*, 18(1), 32–47. <https://doi.org/10.1080/15405702.2019.1649678>
- Morreale, F. (2021). Where does the buck stop? Ethical and political issues with AI in music creation. *Transactions of the International Society for Music Information Retrieval*, 4(1), 105–113. <https://doi.org/10.5334/tismir.86>
- Morrison, S., Demorest, S., & Stambaugh, L. (2008). Enculturation effects in music cognition. *Journal of Research in Music Education*, 56(2), 118–129. <https://doi.org/10.1177/0022429408322854>
- Moura, F., & Maw, C. (2021). Artificial intelligence became Beethoven: How do listeners and music professionals perceive artificially composed music? *Journal of Consumer Marketing*, 38(2), 137–146. <https://doi.org/10.1108/jcm-02-2020-3671>
- Murciego, Á., Jiménez-Bravo, D., Román, A., Paz, J., & García, M. (2021). Context-Aware recommender systems in the music domain: A systematic literature review. *Electronics*, 10(13), 1555. [10.3390/e10131555](https://doi.org/10.3390/e10131555)
- Mycka, J., & Mańdziuk, J. (2024). Artificial intelligence in music: recent trends and challenges. *Neural Computing and Applications*, 37(2), 801–839. <https://doi.org/10.1007/s00521-024-10555-x>
- Noë, A. (2004). *Action in perception*. Massachusetts Institute of Technology.
- Noone, M. (2020). The North Indian Sarode and questions concerning technology. *Organised Sound*, 25(1), 116–125. <https://doi.org/10.1017/s1355771819000517>
- Nyamwaka, E. (2025). Integrating traditional African music into modern education using digital platform and artificial intelligence. *LatIA*, 3, 320. <https://doi.org/10.62486/latia2025320>
- Oğul, S. (2024). In tune with ethics: Responsible artificial intelligence and music industry. *Istanbul Bilgi University Reflektif Journal of Social Sciences*, 5(1), 139–149. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2024.150>
- Okur, M., & Bilgili, M. (2022). Yapılandırılmış gömülü teori yaklaşımı ile kültürel coğrafya öğretimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 62(1), 383–408. <https://doi.org/10.33171/dtcjournal.2022.62.1.14>
- Okuroğlu, M., & Şirvanlı, T. (2021). Medyada işlevsel ayrımcılık: Alman ve Türk basınında “Suriyeli” temsillerinin incelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0(35), 174–195. <https://doi.org/10.31123/akil.888215>

- Okyay, E. (2002). *21. Yüzyılın Başında Türkiye'de Müzik*. Seveda Cenap; Müzik Vakfı Yayınları.
- Onderdijk, K., Swarbrick, D., Kerrebroeck, B., Mantei, M., Vuoskoski, J., Maes, P., & Leman, M. (2021). Livestream Experiments: The role of COVID-19, agency, presence, and social context in facilitating social connectedness. *Frontiers in Psychology, 12*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.647929>
- Ou, B. (2023). Investigating midi data simplification by AI models. *Applied and Computational Engineering, 21*(1), 114–120. <https://doi.org/10.54254/2755-2721/21/20231129>
- Oxman, M., Larun, L., Pérez-Gaxiola, G., Alsaid, D., Qasim, A., Rose, C., & Oxman, A. (2021). Quality of information in news media reports about the effects of health interventions: Systematic review and meta-analyses. *F1000research, 10*, 433. <https://doi.org/10.12688/f1000research.52894.1>
- Önen, V. (2018). Tüketicilerin dijital müzik hizmet sağlayıcılarına yönelik hizmet kalitesi algıları ve tüketici tutumları üzerindeki etkisi. *Journal of Business Management and Economic Research, 2*(5), 8–22 10 29226 1001 2018 50.
- Özalp, A. (2024). Kültürel küreselleşme sürecinde yerel kimliğin dönüşümü. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 12*(38), 325–341. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1384827>
- Özbezek, B., Sezer, B., & GÜL, M. (2024). The mediating role of psychological empowerment in the effect of proactive personality on creative performance. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 15*(41), 1–13. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.1298714>
- Özcan, A. (2017). Dijital medya okuryazarlığı: sorunlar, uygulamalar ve beklentiler. *AJIT-E Online Academic Journal of Information Technology, 8*(27). <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2017.3.004.x>
- Özcan, A., Özcan, S., Pehlevan, E., Çavuş, F., Erdem, A., Mete, H., Uzal, G., Kılıç, E., Yaşar, H., Karagüçük, V., Sert, S., Doğan, B., & İnal, İ. (2024). <https://doi.org/10.37609/akya.3062>
- Özdal, M. (2024). 21. yüzyıl yapay zeka destekli resimlerde avrupa ve türk kültüründen izler. *Kültür Araştırmaları Dergisi, 22*, 280–307 10 46250 1522646.
- Özdemir, G., & Yıldız, G. (2017). Şarkı öğretiminde popüler müzik eşliklerinin kullanımına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(2).
- Öze, N., GÜLCAN, K., & GİLANLIOĞLU, E. (2021). Research on hate speech production on the news posted on Facebook: First COVID-19 case in northern Cyprus and German tourists. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 9*(2), 1007–1038. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.921693>

- Özkan, A. (2019). *Dijitalleşme sürecinde müzik tüketim alışkanlıklarının dönüşümü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, E., Şener, G., & BİLSEL, H. (2022). Global markaların Türkiye sevdası: globalizasyondan “yerellik yıkaması”na uzanan stratejik yollar. *Kültür ve İletişim*, 25(1), 210–237. <https://doi.org/10.18691/kulturveiletisim.987966>
- Özüçetin, Y. (2017). Küreselleşme ve Küreselleşme Bağlamında Kültürler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 326–329.
- Park, M., Weber, I., Naaman, M., & Vieweg, S. (2021). Understanding musical diversity via online social media. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 9(1), 308–317. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v9i1.14620>
- Patel, V., Shortliffe, E., Stefanelli, M., Szolovits, P., Berthold, M., Bellazzi, R., & Abu-Hanna, A. (2009). The coming of age of artificial intelligence in medicine. *Artificial Intelligence in Medicine*, 46(1), 5–17. <https://doi.org/10.1016/j.artmed.2008.07.017>
- Pati, R., Yousuf, S., & Kiros, A. (2015). Cultural rights of traditional musicians in ethiopia: threats and challenges of globalisation of music culture. *International Journal of Social Sciences and Management*, 2(4), 315–326. <https://doi.org/10.3126/ijssm.v2i4.13620>
- Peretz, I., Paraskevopoulos, E., & Tsapkini, K. (2010). Cultural aspects of music perception: Validation of a Greek version of the Montreal battery of evaluation of amusias. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 16(4), 695–704. <https://doi.org/10.1017/s1355617710000494>
- Poulakis, N., & Stamatatou, C. (2023). Music, documentaries and globalization. *Popular Music Research Today Revista Online De Divulgación Musicológica*, 4(2), 7–21. <https://doi.org/10.14201/pmrt.30166>
- Power, A., & Horsley, M. (2010). Pathways from global education understandings to teaching music. *British Journal of Music Education*, 27(2), 141–150. <https://doi.org/10.1017/s0265051710000057>
- Prieur, A., & Savage, M. (2013). Emerging forms of cultural capital. *European societies*, 15(2), 246–267.
- Qian, C. (2023). Research on human-centered design in college music education to improve student experience of artificial intelligence-based information systems. *Journal of Information Systems Engineering & Management*, 8(3), 23761. <https://doi.org/10.55267/iadt.07.13854>
- Richa, R., & Bedi, P. (2020). Combining trust and reputation as user influence in cross domain group recommender system (CDGRS). *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, 38(5), 6235–6246. <https://doi.org/10.3233/jifs-179705>
- Ruth, N., & Zickler, K. (2024). Harmonizing with machines: A quantitative exploration of ai coverage in german music magazines. *Jahrbuch Der*

- Deutschen Gesellschaft Für Musikpsychologie/Jahrbuch Musikpsychologie*, 32. <https://doi.org/10.5964/jbdgm.177>
- Sadovenko, O. (2024). The AI music generation: The cultural implications of the intersection of transformational technologies with human creativity. *Bulletin of Mariupol State University Series Philosophy Culture Studies Sociology*, 14(28), 135–142. <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2024-14-28-135-142>
- SAGIR, A., & Öztürk, B. (2015). Sosyolojik bağlamda müzik ve kimlik: Karabük üniversitesi örneği. *Uşak University Journal of Social Sciences*, 2015(22). <https://doi.org/10.12780/uusb.48205>
- Samo, A., & Highhouse, S. (2025). Artificial intelligence and art: Identifying the aesthetic judgment factors that distinguish human- and machine-generated artwork. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 19(5), 1084–1098. <https://doi.org/10.1037/aca0000570>
- Sang, J. (2024). The intersection of technology and art: a study on ai-driven ctcl music teaching paradigm. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-5430174/v1> Preprint (Version 1) available at Research Square.
- Sargın, S., Oralhan, B., & A.S. Üvenç. (2020). Sosyal medya reklamcılığının tüketici satın alma davranışı üzerine etkisinin yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 20, 632–639. <https://doi.org/10.31590/ejosat.793072>
- Sarı, B. (2019). Modernizmden postmodernizme tüketimin evrimi ve ekonomi politikasını anlamak. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 554–568. <https://doi.org/10.17755/esosder.404495>
- Sarioğlu, C. (2022). Sürü davranışı ile dijital içerik paylaşımındaki ilişkide, markaların pazarlama faaliyetlerinin düzenleyici (moderatör) etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(4), 3012–3032. <https://doi.org/10.20491/isarder.2022.1547>
- Schedl, M., Knees, P., & Goto, M. (2020). Intelligent user interfaces for music discovery. *Transactions of the International Society for Music Information Retrieval*, 3(1), 165–179. <https://doi.org/10.5334/tismir.60>
- Schedl, M., Kowald, D., Muellner, P., Zangerle, E., Bauer, C., & Lex, E. (2021). Support the underground: Characteristics of beyond-mainstream music listeners. *EPJ Data Science*, 10(1). <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-021-00268-9>
- Schiavio, A., Moran, N., Antović, M., & Schyff, D. (2022). Grounding creativity in music perception? A multidisciplinary conceptual analysis. *Music & Science*, 5. <https://doi.org/10.1177/20592043221122949>
- Schroeder, S. (2006). Review of Action in Perception, by Alva Noë. *Essays in Philosophy*, 7(1), 129–131.

- Sezer, A. (2019). *Klasik müzik performansçılarında müzik algısı ve diğer müzik türlerine yönelik yaklaşımlar* [Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Shalamov, D. (2024). Role of machine learning in shaping contemporary musical culture. ..., 3(64), 91–107. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3\(64\).2024.314745](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3(64).2024.314745)
- Sichach, M. (2023). Technology and Globalisation: How social media (Narrow Artificial intelligence) algorithms and large language models by internet companies have replaced the main stream media as agenda setters for the global culture. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4580284>
- Sinnott, J., & Saporita, T. (2000). Differences in American English, Spanish, and monkey perception of the say-stay trading relation. *Perception \& Psychophysics*, 62(6), 1312–1319.
- Sohel, S., Manideepa, V., Pavan, A., Krishna, D., & Sekhar, K. (2025). EMUS: An intelligent music recommendation system. *International Journal of Multidisciplinary Research and Growth Evaluation*, 6(2), 751–755. <https://doi.org/10.54660/.ijmrge.2025.6.2.751-755>
- Spyrou, A. (2019). *Liquid identity in music composition* [Yayımlanmamış doktora tezi. University of Iowa. <https://doi.org/10.17077/etd.4wfg-s7qa>
- Stepurko, V. (2021). Anthropological turn in the Music of the Twentieth Century. Collection of Scientific Works “Notes on Art Criticism. <https://doi.org/10.32461/2226-2180.40.2021.250377>
40.
- Sturm, B., Iglesias, M., Ben-Tal, O., Miron, M., & Gómez, E. (2019). Artificial intelligence and music: Open questions of copyright law and engineering praxis. *Arts*, 8(3), 115. <https://doi.org/10.3390/arts8030115>
- Sun, X., Pikulsri, C., & Kaenampornpan, P. (2024). Literacy preservation for education of Niujiao Qin in Aba Prefecture, China. *International Journal of Multidisciplinary Research and Growth Evaluation*, 5(3), 644–648. <https://doi.org/10.54660/.ijmrge.2024.5.3.644-648>
- Sung, S. (2014). K-pop reception and participatory fan culture in Austria. *Cross-Currents: East Asian History and Culture Review*, 3(1), 56–71. <https://doi.org/10.1353/ach.2014.0011>
- Surana, A., Goyal, Y., Shrivastava, M., Saarikallio, S., & Alluri, V. (2020). *Tag2Risk: Harnessing social music tags for characterizing depression risk*. Zenodo (CERN European Organization for Nuclear Research. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4245449>
- Suryani, I., Marta, R., Wijaya, B., Romaria, G., & Engliana, E. (2024). Combining the magic of artificial intelligence (AI) in cultural wisdom. *Aspiration Journal*, 5(1), 52–71. <https://doi.org/10.56353/aspiration.v5i1.85>

- Susino, M., & Schubert, E. (2018). Cultural stereotyping of emotional responses to music genre. *Psychology of Music*, 47(3), 342–357. <https://doi.org/10.1177/0305735618755886>
- uteu, L. (2024). Artificial intelligence in music: The digital revolution of sound creativity. *Information and Communication Technologies in Musical Field*, 15(2), 73–82. <https://doi.org/10.47809/ictmf.2024.02.08>
- Şahin, N. (2018). The Relation between music and identity in the context of migration: The case of German-Turkish young women. *İstanbul University Journal of Sociology*, 38(1). <https://doi.org/10.26650/sj.38.1.0006>
- Şalvarlı, M., & Kayışkan, D. (2022). Pazarlama alanında yapay zekanın gelişen rolüne genel bir bakış. *İzmir Yönetim Dergisi*, 2(2), 106–115. <https://doi.org/10.56203/iyd.1052548>
- Şıvgın, K. (2023). Öğretmenlerin okul liderliği hakkında görüşleri. *Journal Of Academic Social Resources*, 8(55), 4317–4324. <https://doi.org/10.29228/asrjournal.73530>
- T. & Öztürk, A. (2020). Kültür endüstrisinden dijital kapitalizme [Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi(79), 277-298.]. <https://doi.org/10.26650/jspc.2020.79.0003>
- Tabier, E., & Bakanay, Ç. (2023). Okul öncesi eğitimde müze eğitim ortamları ve yapay zekâ uygulamaları. *Journal of Social Humanities and Administrative Sciences*, 65(65), 3082–3088. <https://doi.org/10.29228/joshas.70500>
- Taşyürek, Z. (2022). Öğretmen adaylarının yaratıcılık kavramı üzerine görüşleri. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 982–999. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.982382>
- Tekbey, O., & Alaybeyoğlu, A. (2023). Yapay zekânın kullanım alanları ve etik sorunlar. *International Journal of Advanced Natural Sciences and Engineering Researches*, 7(9), 144–159. <https://doi.org/10.59287/ijanser.1523>
- Thomas, L., & Kumar, V. (2024). From analogue to algorithm: The metamorphosis of music production techniques—an integrated literature review. *Journal of Creative Communications*, 20(1), 73–95. <https://doi.org/10.1177/09732586241281205>
- Tjora, A. (2009). The groove in the box: A technologically mediated inspiration in electronic dance music. *Popular Music*, 28(2), 161–177. <https://doi.org/10.1017/s0261143009001767>
- Tomlinson, J. (2004). Küreselleşme ve Kültür, Ayrıntı Yayınları.
- Tonbuloğlu, İ. (2023). Eğitim teknolojilerinde güncel uygulamaların incelenmesi. *Alinyazın Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi*, 4(2), 173–186. <https://doi.org/10.59320/alanyazin.1369322>
- Tosun, A. (2023). A theoretical perspective on innovation with artificial intelligence modeling for sustainable education. *Social Mentality and*

- Researcher Thinkers Journal*, 9(78), 5408–5411. <https://doi.org/10.29228/smryj.73883>
- Turan, T., Turan, G., & Köse, U. (2022). Uyarlamalı ağ tabanlı bulanık mantık çıkarım sistemi ve yapay sinir ağları ile Türkiye'deki COVID-19 vefat sayısının tahmin edilmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 15(2), 97–105 10 17671 910806.
- Turan, T., Turan, G., & Küçükşille, E. (2022). Yapay zekâ etiği: toplum üzerine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 292–299. <https://doi.org/10.29048/makufebed.1058538>
- Udoh, I. (2025). Exploring music traditions in contemporary Nigeria. *Journal of the Association of Nigerian Musicologists*, 19(1), 1–24. <https://doi.org/10.4314/janm.v19i1.1>
- Uyanık, G. (2023). Dijital medya platformlarını Henry Jenkins'in kavramları üzerinden okumak. *Etkileşim*, 6(11), 432–444. <https://doi.org/10.32739/etkilesim.2023.6.11.204>
- Uysal, Y., & Öztürk, K. (2024). Büyükşehir Belediyeleri Perspektifinden Yerel Kamu Hizmetlerinde Yapay Zekâ Kullanımı Üzerine Değerlendirmeler. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi*, 5(2), 269–287. <https://doi.org/10.62001/gsijses.1523313>
- Üreşen, D., & Kaplan, M. (2024). Dijital çağda sosyal medya fenomenlerinin tüketici satın alma davranışlarına etkisi: Instagram örneği. *Management and Political Sciences Review*, 6(1), 19–36. <https://doi.org/10.57082/mpsr.1482725>
- Vedanand, D., Kabshaharmine, M., B., K. V., S, M., Pooja, I., & R. (2025). A literature review on an emotion based music recommendation system. *Interantional Journal of Scientific Research in Engineering and Management*, 09(10), 1–9. <https://doi.org/10.55041/ijrem53038>
- Venkatesan, T., Koops, H., Allen, T., Iqbal, Z., Curthoys, S., Lewin, G., & McCall, A. (2025). The soundtrack to success: can music enhance elite athlete's health and performance? *British Journal of Sports Medicine*. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2025-110141>
- Wang, D., & Guo, X. (2022). Multidimensional analysis of music education system based on multi-intelligent recommendation. *Mobile Information Systems*, 1–8. <https://doi.org/10.1155/2022/8905999>
- Wang, M. (2024). Cultural expression and identity of Philippine ethnic music in the era of globalization. *Pacific International Journal*, 7(1), 222–228. <https://doi.org/10.55014/pij.v7i1.565>
- Watson, A. (2008). Global music city: Knowledge and geographical proximity in london's recorded music industry. *Area*, 40(1), 12–23. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4762.2008.00793.x>

- Way, L. (2016). Visuals in Turkish pop: The subversive role of cultural hybrids. *Visual Communication, 15*(2), 147–165. <https://doi.org/10.1177/1470357215624387>
- Wertheimer, M. (1938). Algısal biçimlerde organizasyon yasaları.
- Wira, B. (2025). Evolving Music Consumption From Live Performances to Case Based Playlist Recommendations. <https://doi.org/10.31224/4955>
- Wu, Y., Jian, L., & Ma, Y. (2023). A hybrid music recommendation model based on personalized measurement and game theory. *Chinese Journal of Electronics, 32*(6), 1319–1328. <https://doi.org/10.23919/cje.2021.00.172>
- Xi, J. (2023). Artificial intelligence technology in the assessment of teachers' music teaching skills training. *International Journal of Educational Innovation and Science, 4*(1). <https://doi.org/10.38007/ijeis.2023.040112>
- Xin, H. (2022). Improved music recommendation algorithm for deep neural network based on attention mechanism. *Mobile Information Systems, 1*–11. <https://doi.org/10.1155/2022/4112575>
- Xu, L., Wen, X., Shi, J., Li, S., Xiao, Y., Wan, Q., & Qian, X. (2020). Effects of individual factors on perceived emotion and felt emotion of music: Based on machine learning methods. *Psychology of Music, 49*(5), 1069–1087. <https://doi.org/10.1177/0305735620928422>
- Xu, L., Xu, B., Sun, Z., & Li, H. (2024). Associations between lyric and musical depth in Chinese songs: Evidence from computational modeling. *Psych Journal, 13*(6), 915–926. <https://doi.org/10.1002/pchj.785>
- Yadav, R. (2024). Dynamic playlist generation using machine learning. *Interantional Journal of Scientific Research in Engineering and Management, 08*(05), 1–5. <https://doi.org/10.55041/ijrsrem32579>
- Yang, L., Yang, Y., & Chou, S. (2017). MiDiNet: a convolutional generative adversarial network for symbolic-domain music generation. <https://doi.org/10.48550/arxiv.1703.10847>
arXiv (Cornell University).
- Yang, Y., Dolly, D., Alassafi, M., Słowik, A., & Alsaadi, F. (2023). Multi-source and heterogeneous online music education mechanism: An artificial intelligence-driven approach. *Fractals, 31*(06). <https://doi.org/10.1142/s0218348x23401540>
- Yavuz, E. (2018). The new concepts of the little, divided, and atomized world in the sociology of music. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 38*(1). <https://doi.org/10.26650/sj.38.1.0008>
- Yazıcı, S., & Erkoç, M. (2023). Fen bilimleri grubu öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde yapay zekâ kullanma durumlarının analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 58*, 2682–2704. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1316144>

- Yıldırım, E. (2020). *Küresel popüler kültürün yerel müzik kimlikleri üzerindeki etkileri* [Yayımlanmamış doktora tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, S. (2021). Dijital dünyada yeni sanat iletişimi ve tüketim kültürü bağlamında piyasa anlayışları. *MAS Journal of Applied Sciences*, 7(7), 388–405. <https://doi.org/10.52520/masjaps.86>
- Yılmaz, F., & Yılmaz, R. (2023). Yapay zekâ okuryazarlığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 5(2), 172–190. <https://doi.org/10.53694/bited.1376831>
- Yin, L., & Guo, R. (2024). An artificial intelligence-based interactive learning environment for music education in China: Traditional Chinese music and its contemporary development as a way to increase cultural capital. *European Journal of Education*, 60(1). <https://doi.org/10.1111/ejed.12858>
- Yoo, H. (2017). Multicultural choral music pedagogy based on the facets model. *Music Educators Journal*, 104(1), 34–39. <https://doi.org/10.1177/0027432117708602>
- Younis, D. (2024). The Role of Popular Culture in social media on Millennials' behaviors and social Identity. *Emirati Journal of Digital Arts and Media*, 2(1), 52–58. <https://doi.org/10.54878/906ts266>
- Yöndem, S. (2013). Müzikte yozlaşmaya küreselleşmenin etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2). <https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/79201>
- Yu, Z., Sukjairungwattana, P., & Xu, W. (2023). Bibliometric analyses of social media for educational purposes over four decades. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1061989>
- Zhang, J., & Chen, W. (2025). A Decade of Music Emotion Computing: A Bibliometric Analysis of Trends, Interdisciplinary Collaboration, and Applications. *Education for Information*, 41(3), 227–255.
- Zhang, S., Yao, L., Sun, A., & Tay, Y. (2019). Deep learning based recommender system. *ACM Computing Surveys*, 52(1), 1–38. <https://doi.org/10.1145/3285029>
- Zhang, X., Wang, D., Yu, D., Weng, H., & Chen, J. (2022). Graph-based attentive sequential model with metadata for music recommendation. *IEEE Access*, 10, 108226–108240. <https://doi.org/10.1109/access.2022.3213812>
- Zhang, X., Wang, D., Yu, D., Xu, G., & Deng, S. (2021). CAME: Content- and Context-Aware Music Embedding for Recommendation. *IEEE Transactions on Neural Networks and Learning Systems*, 32(3), 1375–1388. <https://doi.org/10.1109/tnnls.2020.2984665>
- Zhang, X., Zhang, L., Pan, F., & Ou, Y. (2019). The audio-visual integration effect on music emotion: Behavioral and physiological evidence. *Plos One*, 14(5), 0217040. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0217040>

- Zhang, Y. (2021). Design of the Piano Score Recommendation Image Analysis System Based on the Big Data and Convolutional Neural Network. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2021(1). <https://doi.org/10.1155/2021/4953288>
- Zhang, Y. (2022a). Intelligent recommendation model of contemporary pop music based on knowledge map. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 1–8. <https://doi.org/10.1155/2022/1756585>
- Zhang, Y. (2022b). Music recommendation system and recommendation model based on convolutional neural network. *Mobile Information Systems*, 1–14. <https://doi.org/10.1155/2022/3387598>
- Zhang, Y., & Li, Z. (2021). Automatic synthesis technology of music teaching melodies based on recurrent neural network. *Scientific Programming*, 1–10. <https://doi.org/10.1155/2021/1704995>
- Zhang, Y., Ma, H., Shan, X., & Hu, X. (2025). Exploring the impact of artificial intelligence on the creativity perception of music practitioners. *Journal of Intelligence*, 13(4), 47. <https://doi.org/10.3390/jintelligence13040047>
- Zhao, S. (2024). The role of artificial intelligence in personalized music teaching quality evaluation. *Journal of Computational Methods in Sciences and Engineering*, 24(6), 3723–3733. <https://doi.org/10.1177/14727978241297010>
- Zheng, Y., García, M., & Sánchez-Moreno, D. (2020). Time-aware music recommender systems: Modeling the evolution of implicit user preferences and user listening habits in a collaborative filtering approach. *Applied Sciences*, 10(15), 5324. <https://doi.org/10.3390/app10155324>
- Zhou, L., Liu, F., Jiang, J., & Jiang, C. (2019). Impaired emotional processing of chords in congenital amusia: Electrophysiological and behavioral evidence. *Brain and Cognition*, 135, 103577. <https://doi.org/10.1016/j.bandc.2019.06.001>
- Zhou, X. (2023). Analysis of evaluation in artificial intelligence music. *Journal of Artificial Intelligence Practice*, 6(8). <https://doi.org/10.23977/jaip.2023.060802>